

BASEL-II STANDARTLARINA TÜRKİYE BANKACILIĞI SEKTÖRÜNÜN UYUM SÜRECİ

Yayın DEMİR

**Ekim 2007
DENİZLİ**

BASEL II STANDARTLARINA TÜRKİYE BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN UYUM SÜRECİ

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
İşletme Anabilim Dalı
Muhasebe- Finansman Bilim Dalı**

Yaşam DEMİR

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hafize MEDER ÇAKIR

**Ekim 2007
DENİZLİ**

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

İşletme Anabilim Dalı, Muhasebe-Finansman Bilim Dalı öğrencisi Yaşam DEMİR tarafından Yrd. Doç Dr. Hafize MEDER ÇAKIR yönetiminde hazırlanan **“Basel-II Standartlarına Türkiye Bankacılık Sektörünün Uyum Süreci”** başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 05 /10/ 2007 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

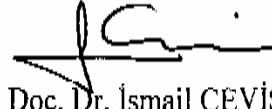
Yrd. Doç. Dr. Hakan SARITAŞ

Jüri Başkanı

Yrd. Doç. Dr. Hafize MEDER ÇAKIR

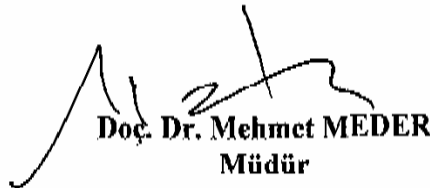
Jüri Üyesi (Danışman)

Yrd. Doç. Dr. İsmail ÇEVİŞ

Jüri Üyesi

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 14.11.2007.. tarih ve 22/06.... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç. Dr. Mehmet MEDER
Müdür

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırılmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğini beyan ederim.

İmza

Öğrenci Adı Soyadı : Yaşam Demir

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tezimin her aşamasında, büyük yardımlarını ve desteklerini gördüğüm tez danışmanım Yrd. Dç. Dr. Hafize MEDER ÇAKIR'a teşekkürlerimi sunarım.

Tez yazım süreci boyunca benden sabrını ve yardımlarını esirgemeyen eşim Ahmet KAHRAMAN'a, annem Yasemin DEMİR'e teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

BASEL II STANDARTLARINA TÜRKİYE BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN UYUM SÜRECİ

Demir, Yaşam
Yüksek Lisans Tezi, İşletme ABD
Tez Danışmanı: Yrd. Dç. Dr. Hafize MEDER ÇAKIR

Ekim 2007, 104 Sayfa

Uluslararası finans piyasalarının en önemli aktörlerinden biri olan bankacılık sektöründe tarih boyunca bir çok kriz yaşanmış ve bu krizlerin çoğu uluslararası piyasaları etkileyecek boyutlarda ulaşmıştır. Sektörün sağlamlığının kontrol edilmesi ve istikrarının devamlılığın sağlanması önem kazanmış ve bu doğrultuda bir çok çalışma yapılmıştır. En kapsamlı ve uluslar arası piyasalarda kabul görmüş uygulama ise Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) bünyesinde oluşturulan Basel Komitesi tarafından yayımlanan Basel II Sermaye Uzlaşısı olmuştur.

Basel II Sermaye Uzlaşısı, daha önce yayımlanan Basel-I Sermaye Uzlaşısının devamı niteliğinde olup sermaye yeterliliği konusunda daha kapsamlı uygulamaları beraberinde getirmiştir. Bu uygulamalar, birçok ülke tarafından benimsenmiş ve 2004 yılında uygulamaya başlamıştır. Ülkemizde ise 2009 yılı itibariyle uygulamaya geçilecektir. Basel-II ile birlikte bankaların yurt dışından aldığı kredilerde ülke riski derecelendirme notu esas alınacak olup sermaye yeterliliğide dikkate alınacaktır. Türkiye'nin ise uluslararası döviz cinsinden notu B+ olması ülkenin risk ağırlığının çok yüksek olduğunun göstergesidir.

Bu çalışmada, bankacılık düzenlemelerinin temel bileşenlerinden biri olan sermaye yeterlilik konusundaki Basel-II Sermaye Uzlaşısının ve standartlarının uygulanması ve Türkiye bankacılık sektörü üzerindeki etkileri ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Basel-II Kriterleri, Sermaye yeterliliği, Türkiye Bankacılık Sektörü.

ABSTRACT**ADJUSTMENT PROGRESS OF TURKISH BANKING SECTOR
TO STANDART OF BASEL II**

DEMİR , Yaşam

M. Sc. Thesis in Business Administration

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Hafize MEDER ÇAKIR

October 2007, 104 Pages

Banking sector, one of the important actors in international finance markets, has lived many crisis of which dimensions reached to fluctuate international markets. In this respect, monitoring the strength and stability of sector has gained importance, became the matter of many studies in this field. The most comprehensive regulation which has general admission in international markets is Basel-II Framework launched by The Basel Committee constituted in Bank for International Settlements (BIS).

The Basel Committee on Banking Supervision has reviewed the calibration of its capital framework for banking organisations (International convergence of capital measurement and capital standards: a revised framework, better known as the Basel-II Framework). Basel-II Framework is the continuation of Basel-I Framework. Basel-II Capital Accord.

With Basel-II Framework, country risk rating together with capital adequacy is going to be essential in credit assents for bank in borrowings from international banking markets. Besides this, Turkey' current rating note (B+) shows the relatively high risk of Turkey.

The thesis studies the issue of capital adequacy, main component of banking regulations, within the Basel-II Framework applications of standards. It is based upon the effects of these standards on Turkish Banking sector.

Keywords: Basel-II Standards, Capital adequacy, Banking Sector of Turkey.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLOLAR DİZİNİ.....	viii
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SERMAYE YETERLİLİĞİ KONUSUNDA YAPILAN BASEL-I DÜZENLEMESİ

1.1.BANKACILIKSEKTÖRÜNE İLİŞKİN DÜZENLEMELERİNİN NEDENLERİ VE ÖNEMİ.....	3
1.2. BASEL KOMİTESİ VE BASEL-I UZLAŞISI.....	5
1.2.1. Basel-I Uzlaşısının Bölümleri	6
1.2.1.1. Sermayenin bileşenleri	7
1.2.1.2. Bilanço aktiflerine uygulanan risk katsayısı	7
1.2.1.3. Bilanço dışı aktiflerine uygulanan risk katsayısı	9
1.2.2. Basel-1 Uzlaşısına Göre Sermaye Yeterliliğinin Hesaplanması.....	10
1.2.3 Basel-I Uzlaşısı'nda Yapılan Değişiklikler.....	12
1.2.3.1 Piyasa Riskinin Hesaplanmasında Dikkate Alınması Gereken Unsurlar	12
1.2.3.2 Piyasa riskinin hesaplanmasıyla ilgili yaklaşımlar	13
1.2.3.2.1 Standart yaklaşım	13
1.2.3.2.2 İçsel risk ölçüm modellerin kullanılması	17
1.2.4. Basel-I Uzlaşısına Yöneltilen Eleştiriler.....	19

İKİNCİ BÖLÜM

YENİ SERMAYE UZLAŞISI BASEL-II VE İLKELERİ

2.1. BASEL-II' YE GEÇİŞ NEDENLERİ	21
2.2. BASEL-II UZLAŞISININ OLUŞUM SÜRECİ	24
2.3. BASEL-II UZLAŞISI VE III TEMEL PRENSİP	26
2.3.1. Asgari Sermaye gereği	26

2.3.1.1. Kredi riski hesaplama teknikleri	28
2.3.1.1.1 Standart yaklaşım	28
2.3.1.1.2. İçsel derecelendirmeye dayalı temel ya da ileri yaklaşım.....	30
2.3.1.2. Operasyonel riski hesaplama teknikleri	30
2.3.2. Sermaye Yeterliliğinin Denetimi	32
2.3.2.1. Denetim otoritesinin incelenmesinin temel prensipleri	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
2.3.3 Piyasa Disiplini	34
2.4. BASEL-I VE BASEL-II ARASINDAKİ FARKLAR.....	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM TÜRKİYE BANKACILIK SEKTÖRÜ

3.1.TÜRKİYE FİNANS VE BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN GENEL DEĞERLENDİRMESİ	41
3.1.1. Ekonomik Değerlendirme	41
3.1.2. Finansal Sektörün Performans Göstergeleri.....	42
3.1.3. Türkiye Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler.....	43
3.1.3.1. Sektörün yapısal göstergeleri	43
3.1.4. Türkiye Bankacılık Sektörünün Yapısal Göstergeleri	45
3.1.4.1. Genel görünüm.....	45
3.1.4.2. Sektörün sermaye yapısı	46
3.1.4.3 Sektörün bilanço büyüklüğü	47
3.1.4.4. Sektörün aktif büyüklüğü.....	48
3.1.4.5. Yoğunlaşma	49
3.1.4.6. Bilanço aktiflerin yapısı	49
3.1.4.7 Bilanço Pasiflerinin Yapısı	50
3.1.4.8 Özkaynak yapısı.....	51
3.1.4.8. Türkiye bankacılık sektörünün sermaye yeterliliği	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
3.1.5. Türkiye Bankacılık Sektörü Performans Göstergeleri	53
3.1.5.1. Finansal Sağlamlık.....	53
3.1.5.1.1. Verimlilik göstergeleri	55

3.1.5.1.2. Kapasite göstergeleri	57
3.1.5.1.3. Bankacılık sektörü performans endeksi (PE).....	57
3.1.5.1.4. Bankacılık sektörü derecelendirme notu gelişimi	58
3.2. TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN SORUNLARI.....	60
3.2.1. Türk Bankacılık Sektörünün Temel Sorunları	60
3.2.1.2. Yüksek kaynak maliyeti	62
3.2.1.3. Teknolojideki hızlı gelişmeler.....	63
3.2.1.4. Özkaynakların yetersizliği	64
3.2.1.5. Haksız rekabet koşulları.....	64
3.2.2. Türk Bankacılık Sektöründe Yaşanan Mali Riskler.....	66
3.2.2.1. Faiz riski.....	67
3.2.2.2. Kur riski	67
3.2.2.3. Kredi riski	68
3.2.2.4. Likidite riski	68
3.2.2.5. Piyasa riski	69
3.2.2.6. Sermaye yetersizliği riski.....	69

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE BANKACILIK SEKTÖRÜNDE BASEL-II'YE GEÇİŞ SÜRECİ

4.1.BASEL-II'NİN TÜRK EKONOMİSİ VE TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNE ETKİLERİ	73
4.1.1.Bankacılık Sektöründe Basel-II'ye Uyum Sürecinde Gerçekleştirilen Yasal Değişiklikler ve Düzenleyici Reformlar	74
4.1.1.1. Yeni Bankalar Kanunu.....	74
4.1.1.2. Banka gözetim ve denetim yapısının değiştirilmesi.....	75
4.1.1.3. Risk izleme ve yönetim anlayışının değişmesi	75
4.1.1.4. Bankalar kanunu'ndaki önemli değişiklikler	76
4.1.1.5. Mevduat güvencesi ve TMSF'nin yetkilerinin yeniden düzenlenmesi..	78
4.2.YABANCI SERMAYELİ VE YERLİ SERMAYELİ İKİ BANKANIN SERMAYE YETERLİLİĞİNİN HESAPLANMASI.....	79
SONUÇ.....	86
KAYNAKLAR	88
Ek 2: X Bankası'nın Pasif Yapısı (Milyon Ytl).....	92
Ek 3: X Bankası'nın Gelir Tablosu (Milyon Ytl)	93

Ek 4: Y Bankası'nın Aktif Yapısı (Milyon Ytl).....	94
Ek 5: Y Bankası'nın Pasif Yapısı (Milyon Ytl).....	95
Ek 6: Y Bankası'nın Gelir Tablosu (Milyon Ytl)	96
Ek 7: Basel Komitesi'nin Ias'yi Değerlendirmesinde Kullanılan Kriterler	97
Ek 9:Uluslararası Muhasebe Standartlarının (Ias) Listesi.....	101
Ek X:Özet Bulgular.....	102
ÖZGEÇMİŞ	104

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Basel 1uzlaşına Göre Aktiflerin Risk Ağırlıkları	12
Tablo 1.2.1988 Basel Uzlaşısına Göre Sermaye Yeterlilik Rasyosunun Hesaplanması	13
Tablo 1.3. Spesifik Riskin Hesaplanmasında Kullanılacak Risk Ağırlıkları	16
Tablo 1.4. Vadeye Kalan Gün Sayısı Yöntemine Göre Vadeler Ve Risk Ağırlıkları	17
Tablo 1.5. Vadeye Kalan Gün Sayısı Yöntemini: Yatay Netleştirme Yüzdeleri	18
Tablo 1.6. Basel Uzlaşısına Göre Sermaye Piyasa Riski Dahil Edilerek Sermaye Yeterlilik Rasyosunun Hesaplanması	21
Tablo1.7. Kredi ve Operasyonel Risklerin Hesaplanmasında Uygulan Yöntemler	33
Tablo 1.8. Piyasa Disiplini Kapsamında Sermaye Yapısıyla İlgili Bildirimler	42
Tablo 1.9. Piyasa Disiplini Kapsamında Sermaye Yeterliliğiyle ilgili Bildirimler	45
Tablo 2.1 Finans Sektörünün Yıllar İtibariyle Sektör Büyüklükleri	38
Tablo 2.2. Finans Sektöründeki Kuruluşların Dönem Karları	39
Tablo 2.3. Avrupa Birliği ve Türkiye Bankacılık Sistemleri	40
Tablo 2.4. Bankacılığın Yapısal Göstergeleri	42
Tablo 2.5. Türk Bankacılık Sektöründe Sermaye Yapısının Analizi	44
Tablo 2.6. Bankaların Sektör İçindeki Aktif, Mevduat, Kredi Payları	45
Tablo 2.7 Bankaların Aktiflerinin Gelişimi ve Yapısı	46
Tablo 2.8: Bankaların Pasiflerinin Gelişimi ve Yapısı	47
Tablo 2.9. Özkaynaklar	48
Tablo 2.10. Aktif Karlılığı ve Özkaynak Karlılığı, 2006 (%)	49
Tablo 2.11. Özkaynak, Risk Ağırlıklı Varlık , Sermaye Yeterlilik Rasyosu	50
Tablo 2.12. Toplam Bankacılık Sektörünün Finansal Sağlamlık Göstergeleri	51
Tablo 2.14. Mevduat Bankalarında Finansal Sağlamlık Göstergeleri	51
Tablo 2.15. Katılım Bankalarında Finansal Sağlamlık Göstergeleri	52
Tablo 2.16. Kalkınma ve Yatırım Bankalarında Finansal Sağlamlık	53
Tablo 2.17. Bankacılık Sektörü Verimlilik Göstergeleri	53
Tablo 2.18. Bankacılık Sektörü Kapasite Göstergeleri	54
Tablo 2.19. Bankacılık Sektörü Performans Göstergeleri	54
Tablo 2.20. Bankacılık Sektörü Kapasite Göstergeleri	55
Tablo 3.1. BDDK' nın Basel-II Yol Haritası	68

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
BCBS	Basel Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision)
BCPs	Basel Temel İlkeleri
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIS	Bank for International Settlements
CEBS	Committee of European Banking Supervisors
DİBS	Devlet İç Borçlanma Senetleri
EAD	Temerrüt Anındaki Kullanım Miktarı
G-İDY	Geliştirilmiş İçsel Derecelendirme Yöntemi
GÖY	Gelişmiş Ölçüm Yaklaşımı
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
IMF	Uluslar arası Para Fonu
İMKB	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
İDY	İçsel Derecelendirme Yöntemi
KYB	Kalkınma ve Yatırım Bankaları
LGD	Temerrüt Halinde Tahsilat Oranı
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development
OÖMB	Orta Ölçekli Mevduat Bankaları
PD	Temerrüde Düşme Olasılığı
SPK	Sermaye Piyasası Kurumu
SY	Standart Yöntem
SYR	Sermaye Yeterliliği Rasyosu
TAIEX	Avrupa Birliği Komisyonu Teknik Destek Bilgi Değişim Ofisi
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası

GİRİŞ

Sermaye yeterliliğine ilişkin ilk uzlaşısı (Basel-I), söz konusu banka bünyesinde faaliyet gösteren Basel Bankacılık Denetim Komitesi (Basel Committee on Banking Supervision-BCBS) tarafından 1988 yılında yayımlanmıştır. Yayımlanan bu uzlaşının dar kapsamlı kalması ve değişen piyasa koşullara karşın risk değerlendirmesinde yetersiz kaldığı düşünülmeye nedeniyle Komite Basel-II uzlaşısını gündeme getirmiştir. Basel-II bankaların sermaye yeterliliklerinin ölçülmesi ve değerlendirilmesine ilişkin olarak Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) bünyesinde oluşturulan Basel Komitesi tarafından yayımlanan ve yakın tarihte bir çok ülkede yürürlüğe girmiş olan standartlar bütünüdür. Özellikle Avrupa Birliği ve G-10 ülkeleri Basel-II'ye Ocak 2007 tarihinden itibaren Standart ve Temel İçsel Derecelendirme Yöntemi uygulamasına başlamış olup Türkiye'de ise, bu süreç Ocak 2009 tarihinden itibaren başlayacaktır. Bu süreçte Türkiye'nin finans ve reel sektör alanlarında uyumlaştırma süreci daralmaktadır. Bu nedenle hem bankalar hem işletmeler tarafından, doğru anlaşılması ve yorumlanması gereken bu entegrasyon sürecinde özellikle bankaların küresel ve ulusal anlamda rekabet etmeleri için finansal sistemde yaşanan gelişmelerle birlikte ekonomik faaliyetleri düzenleyen kurallardaki değişimleri de yakından takip etmeleri gerekmektedir.

Çalışma, Basel sermaye uzlaşısının etkilerinin incelenmesini sadece Türkiye Bankacılık sektörüyle sınırlandırılmakta olup sektördeki iki bankanın sermaye yeterliliği hesaplamaktadır.

Çalışmada, Basel-1 ve Basel-II sermaye yeterliliği uzlaşısı kavramlarının literatür taraması, Türkiye Bankacılık sektörünün ise verisel taraması yapılmıştır. Çalışmada açıklayıcı bir yöntem kullanılmaktadır. Bu alanda, yazılmış kitap, makale, dergi, çeviri ve sunumlar incelenmekte ve internet kaynaklarından yararlanılmaktadır.

Çalışma; giriş, dört bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır.

Birinci bölümde , 1988 yılında Basel-I uzlaşısıyla önemli bir adım atılan sermaye yeterliliği konusunda, uzlaşının kapsamına değinilmektedir.

İkinci bölümde, Değişen piyasa koşulları ve ortaya çıkan yeni riskler nedeniyle sürekli revizyona uğrayan ve son hali 2004 yılında şekillenen Basel-II'nin operasyonel riskin değerlendirmeye dahil edilmesiyle Uzlaşıda yapılan değişikliklerden söz edilmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, Türkiye Bankacılık sektörünün genel değerlendirmesi yapılarak sektörünün performas ve verimlilik göstergeleri yer verilmektedir. Ayrıca bankacılık sektörünün yaşadığı sorunlarada değinilmektedir.

Dördüncü bölüm de, Türkiye'nin Basel-II'ye geçiş süreci ve bu sürecin etkileri irdelenmektedir. Bunla birlikte, Türkiye Bankacılık sektöründeki iki bankanın sermaye yeterliliği hesaplamasına ilişkin bir örneğe yer verilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SERMAYE YETERLİLİĞİ KONUSUNDA YAPILAN BASEL-I DÜZENLEMESİ

1.1.BANKACILIK SEKTÖRÜNE İLİŞKİN DÜZENLEMELERİNİN NEDENLERİ VE ÖNEMİ

Gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun bankacılık sisteminin zayıf oluşu hem o ülkenin mali sisteminin hem de uluslararası mali piyasaların istikrarına karşı önemli bir tehdit oluşturur. Mali sistemlerin güçlendirilerek daha da sağlam bir yapıya kavuşturulması konusunda duyulan ihtiyaç, bu alandaki uluslararası girişimleri artırmıştır. Ekonomik ilişkilerde yaşanan bu girişimler, son dönemlerde en çok sözü edilen konuların başında gelen küreselleşme olgusunun oluşmasına neden olmuştur. Bu girişimler, ekonomik ve finansal konularla finansal sektörün rekabet şartlarına bir ülke bazında veya ülke gözüyle değil evrensel bir yaklaşımla bakılması anlayışını beraberinde getirmiştir (TBB, 2004: 69).

Bankacılık sistemini zayıflatan etkenler ise; bilginin eşit olarak dağıtılmaması, bu dengesiz dağılımın yarattığı fırsat eşitsizliği ve yetersiz denetimden kaynaklanan uygulanan kredi ve risk politikalarıdır.

Bankacılık sisteminde bilginin doğru ve eş zamanlı dağıtılması çok önemlidir. Finans sektöründe bankanın karşısındaki sistemi ayakta tutan diğer bir faktör olan yatırımcı içinde aynı kural geçerlidir. Bankaların risk ağırlıklı varlıklara yönelmesi ise belli bir vadede sıkıntı yaratacaktır. Bu noktada bankaların ve yatırımcıların bu tip uygulamaları kontrol ve gerekirse engelleyecek sistemlere ihtiyaç duyulmuştur. Kendi çıkarları için sistemi kullanan yatırımcı ve bankalar kendileriyle birlikte içinde bulundukları ülkenin finans sektörünü yaralamakla kalmamış uluslararası boyutlarda krizlere neden olmuşlardır.

Bankacılık sektörü için özel bankalarının sermaye yeterliliği, aktif kalitesi ve karlılığı konusunda yapılacak reform ve uygulamalar sektörünün iyileşmesi konusunda atılacak en büyük adımlardır. Bu yeni uygulamalar sayesinde, gerek karlılık gerek krediler konusunda bankaların yeni fırsatlar yakalama şansı olacaktır. Aynı zamanda

hem iç hemde uluslararası piyasalarda rekabet edebilme olanağı yaratacaktır (Purvar, 2002: 72).

Bankacılık sektöründe güven eksikliği en önemli kriz sebebi olarak kabul edilmiştir. Yatırımcının bankaların tam ve zamanında bilgi aktarmaması ve şeffaf olmaması nedeniyle, eksik ve doğru olmayan bir bilgiye sahip olan yatırımcı içinde bulunduğu güvensizlik ortamında bankadan mevduatını çekmek isteyebilir. Böyle bir durum aktif ve pasifi arasında dengesizlik bulunan ve likidite riskiyle karşı karşıya kalan bankanın zor duruma düşmesine, hatta batma noktasına gelmesine neden olur. Bu çerçevede, güvensizliğin engellenmesi ve bankaların risk ağırlıklı mali yapısının kontrolü amaçlı söz konusu dünyaca kabul edilmiş standartların uygulanmasını zorunlu hale getirmiştir. Bankacılık sektörüne ilişkin düzenlemelerin nedenleri aşağıdaki gibi özetlenebilir (www.bis.org);

- Finansal sistemde güvensizlik ve istikrarsızlığın hakim olması,
- Sermaye çerçevesinde sistemdeki sermayenin mevcut genel düzeyinin en aza inmesinden dolayı artan likidite riski,
- Rekabet eşitsizliği,
- Risklerin ve minimum tutulması gereken sermaye miktarının ölçülmesine yönelik kapsamlı yaklaşımların olmaması nedeniyle hesaplanamayan riskler,
- Uluslararası faaliyet gösteren bankalar arasında uygulama anlamında belirli standartlar olamaması nedeniyle bankalar arası fırsat eşitsizliği,
- İflas eden ve finans sektörüne global anlamda zarar veren bankaların sayılarının artması,
- Kamu oyununun doğru aydınlatmaması ve şeffaflığın olmaması nedeniyle oluşan krizler,
- Bağımsız merkezi ve uluslararası denetim eksikliği,
- Bankaların, bankacılık faaliyetleriyle diğer finansal aracılık faaliyetleri arasında belirgin bir sınır olmayışı, riskli yatırım alanlarının kısıtlanmayışı,

Sonuç olarak, ülkelere göre bazı uygulama farklılıkları olmakla birlikte tüm dünyada benimsenen ve yaptırımı olan bir takım standartlar geliştirilmiştir. Bu standartlar değişen piyasa koşullarına ve yeni oluşan ihtiyaçları karşılamaya yönelik sürekli bir revizyona tabi tutulmakta ve güncelliği sağlanmaktadır. Bu çerçevede Basel-I ve Basel-II uzlaşıları ortaya atılmış ve dünya çapında kabul görmüştür.

1.2. BASEL KOMİTESİ VE BASEL-I UZLAŞISI

1970’li yılların ilk yarısında sabit kur sisteminin terk edilmesi ve 1974 yılında yaşanan petrol krizi sonucunda, uluslararası döviz ve bankacılık piyasalarında büyük dalgalanmalar yaşanmıştır. Bu dalgalanmalara neden olan sorunlara ortak bir çözüm bulmak amacı ile, 1974 yılı sonunda İsviçre’nin Basel kentinde ve 17 Mayıs 1930’da, Avrupa Merkez Bankalarının merkezi olarak faaliyette bulunmak, uluslararası ödemeler sistemini düzenlemek amacı ile bir komite kurulmuştur. Bu komite Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) nezdinde ‘Bankacılık Düzenleme ve Denetim Uygulaması Komitesi’ adı altında oluşturulmuştur. Basel Bankacılık Gözetim Komitesi, bankacılık gözetim ve denetiminde uluslararası işbirliğini sağlamak amacıyla G-10 ülkeleri merkez bankaları guvernörleri tarafından, 1974 yılının Aralık ayında "Bankacılık Düzenleme ve Denetim Uygulamaları Komitesi" (Committee on Banking Regulations and Supervisory Practices) adıyla oluşturulmuştur.

Komitede ülkeler (Belçika, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Lüksemburg, Hollanda, İsveç, İsviçre, İngiltere, ABD) ulusal bankacılık gözetim ve denetim otoriteleri ve merkez bankaları üst düzey yetkilileri tarafından temsil edilmektedir (www.bankaciyiz.biz).

Temel olarak, BIS, uluslararası bankalar, yerel bankalar ve yerel otoritelerle çalışarak, onların da görüş ve önerileri doğrultusunda, bankacılık sektörü için ortak standartların belirlenmesi, uygulanması ve test edilmesini amaçlamaktadır.

Basel komitesi resmi olarak kanun ve kurallar koyma yetkisine sahip olmamakla birlikte, bankacılık sektörü düzenlemeleri ile ilgili tasarı ve teklifler üreterek bunları tartışmaya açmaktadır. Bu çalışmaların ve tartışmaların sonucunda; entegre olmuş finans piyasalarında oluşabilecek krizlerin önlenmesi ve uluslararası tarafsız bir düzenleyici kurulun gözetiminde dünya çapında kabul görecektir standart yaklaşımların oluşması hedeflenmektedir.

Komite, üye ülkelerin denetleme teknikleri ve çalışmalarını ayrıntılı bir şekilde belirlemekten çok, ortak ve standart yaklaşımlar saptayarak, belirli bir vizyonu dünyaya yayabilmek amacı taşımaktadır. Bu çerçevede, Komitenin önemli hedeflerinden birisi de uluslararası denetim sistemindeki boşlukları doldurmaktır. Bu hedef kapsamında iki

önemli prensip belirlenmiştir. Birinci prensip, hiçbir bankacılık kuruluşunun denetlemeden kaçmaması gerektiği, ikinci prensip ise, yapılan denetlemelerin yeterliliğidir. Bu amaçla, 1975 yılından beri çok sayıda çalışma yayınlamıştır. Son yıllarda komite çalışmalarının önemli bölümünü sermaye yeterliliğine ilişkin düzenlemeler oluşturmaktadır (Aras, 2005).

1970 ve 1974 yıllarında yaşanan küresel ekonomik krizler ve ardından birçok ülkede benimsenen liberal ekonomi politikaları nedeniyle öncelikle sermaye piyasasının en önemli aktörü durumundaki bankaların yapısını daha güçlü hale getirebilmek amacıyla 1988 yılında Basel Bankacılık Denetim Komitesi tarafından Basel-I uzlaşısı yayınlanmıştır. Bu uzlaşi ile, uluslararası alanda faaliyet gösteren bankaların varlıkları ile tuttukları sermaye arasında risk esasına dayalı bir ilişki kurulmaya çalışılmıştır.

Bankacılık ve sermaye piyasası sektörleri, artan rekabet ve globalleşmeyle beraber değişim sürecine girmiştir. Özellikle bankacılık sektöründe perakende bankacılık karlılığı artış göstermiş ve bu alana bankaların ilgisi artmıştır. Bankalar için karlı görülen alanlara verilen kredilerin bankanın sermaye yapısının bozmaması ve yeterli düzeyde tutulmasının sağlanması için düzenlemeler yapılmıştır. Risk, getiri ilişkisine dayanan Basel-I uzlaşısında bu düzenlemelerin kapsam bakımından ilki sayılmaktadır (www.pwc.com).

Başka bir deyişle; Basel Sermaye Yeterliliği Uzlaşısı uluslararası bankaların sermaye yeterliliğinin hesaplanması ve asgari standardın belirlenmesinin çerçevesini çizmektedir. Bu raporda tarif edilen standardın, Komite üyesi ülkelerin bankacılık denetleme kurumları tarafından yapılacak düzenlemelerle kendi ülkelerinde uygulamaları öngörülmüştür. Çalışmalar daha genel anlamda kredi kuruluşlarıyla ilgili bir düzenleme yapmayı planlayan Avrupa Topluluğu ile eşgüdüm halinde sürdürülmüştür (Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliği, 2005:7).

1.2.1. Basel-I Uzlaşısının Bölümleri

Basel-I uzlaşısı üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, sermayenin bileşenlerini tanımlamaktadır. İkinci bölüm, aktiflere uygulanacak risk ağırlıklarını belirlemektedir. Üçüncü bölüm, uygulanacak asgari standart oranın hesaplanmasını açıklamaktadır.

1.2.1.1.Sermayenin bileşenleri

Basel-I Uzlaşısı sermayeyi ana sermaye ve katkı sermaye olmak üzere iki grupta ele almaktadır (Değirmenci, 2003:16-18).

Ana sermaye, sermayenin temel bileşenidir ve esas olarak banka hissedarlarının tamamı ödenmiş ortaklık sermayeleri ile tüm vergi yükümlülüklerinden arındırılmış ve kamuya açıklanmış dağıtılmamış karlardan oluşmaktadır. Ana sermaye bileşenlerinin, bankanın karşı karşıya kalabileceği acil durumlarda kayıpları hemen karşılamaya hazır kaynaklar olması gerekmektedir. Uzlaşıya göre bir bankanın sermayesinin %50'si ana sermaye formunda olmalıdır. Ana sermaye, bankanın kar marjı ve rekabet gücü üzerinde kritik öneme sahiptir. Ödenmiş sermaye ve rezervlere verilen bu önem, Komite'nin önde gelen bankalarca tutulan toplam sermayenin uygun nitelikte ve yeterli düzeyde olmasına verdiği önemin bir göstergesidir (BDDK, 2007:16).

Katkı sermaye, ana sermaye kalemleri dışında kalmakla birlikte taşıdığı nitelikler nedeniyle sermaye kapsamına alınabilecek kalemlerden oluşmaktadır. Katkı sermayenin banka sermayesi içerisindeki payı en fazla ana sermaye kadar olabilecektir. Basel Uzlaşısı'na göre katkı sermaye grubuna ihtiyari yedekler, varlıkların yeniden değerlemesi ile elde edilen fonlar, genel karşılıklar, hem sermaye hem borç niteliği taşıyan ortak araçlar (sermaye benzeri krediler) ile sınırlı da olsa ikincil borçlar dahil edilmiştir.

1.2.1.2.Bilanço aktiflerine uygulanan risk katsayısı

Basel-I uzlaşısında sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında riske duyarlı bir yaklaşım benimsemiştir. Bu nedenle; bankaların bilançoda kayıtlı değerleri ile söz konusu kalemler için belirlenmiş risk katsayılarının çarpılmasıyla risk ağırlıklı değerlerin elde edilmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede, Sermaye Yeterlilik Rasyosu'nun hesaplanmasında dikkate aldığı risk kategorisi, bankaların genelde maruz kalabileceği en önemli risk olan kredi riskidir.

Kredi riski, banka müşterisinin tanzim edilen sözleşme gereklerine uymayarak yükümlülüğünü kısmen veya tamamen zamanında yerine getirememesi ile oluşan durumu ifade eder (www.merakmerkezi.com).Ayrıca kredi riskinden başka bankacılığı

ilgilendiren faiz oranı riski, döviz kuru riski ve yoğunlaşma riski gibi diğer risk kategorileri için her ülkenin özel düzenlemeler yapma inisiyatifi bulunmaktadır.

Uzlaş'ı'da bankaların asgari sermaye yükümlölüklerini ve dolayısıyla risklerini saptama konusunda ülke riski kavramı ön plana çıkmıştır. Bu noktada sadece G-10 ülkesi olan ve olmayan ülke ayrımının risk yapısını tam yansıtmayacağı ve AB ülkelerini bu değerlendirmenin dışına almak AB ve G-10 üyesi olan ve olmayan üyeler arasında sağlanması planlanan finans ve ekonomi birliği anlayışına uygun olmayacağı düşünülmüş ve farklı bir yaklaşım sergilenmiştir. Komite bu konudaki sınıflandırmasını, OECD'nin tam üyesi olan ve IMF ile yaptığı kredi sözleşmesinin gereklerini yerine getirmiş ülkeler ve OECD üyesi olmayan ülkeler olarak yapmıştır. IMF ile yaptığı kredi sözleşmesini yeniden yapılandıran ülkeler beş yıl süre ile ilk grup kapsamındadır. Bu durumda ülke riskinin sağladığı avantaj sayesinde 1.Gruba dahil ülkelerde bankaların aktiflerinin risk ağırlıkları daha düşük olacaktır.

Komite, risk ağırlıklı aktiflerin taşıdıkları riske göre ağırlıklarını %0, %20, %50 ve %100 olarak belirlemiştir. Uzlaş'ı'da esas alınan risk ağırlıklı kalemler aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmaktadır (Değirmenci, 2003:20-21);

Tablo 1.1. Basel-I Uzlaşına Göre Aktiflerin Risk Ağırlıkları

%0 Ağırlığı Uygulanacak Bilanço Kalemleri
* Banka bilânçosunda bulunan nakit değerler (kasa, efektif deposu, yoldaki paralar)   * Merkez bankalarına ve merkezi hükümetlere ulusal para cinsinden verilen ve ulusal para ile tahsil edilecek borçlar   * OECD üyesi ülkelerin merkez bankalarına ve merkezi hükümetlere verilen tüm diğer borçlar ile OECD ülkelerinin merkezi hükümetlerince teminat altına alınan aktif kalemleri
%20 Ağırlığı Uygulanacak Bilanço Kalemleri
* Uluslararası kalkınma bankalarından olan veya bu bankalarca teminat altına alınan varlıklar   * OECD içinde yerleşik bankalardan olan veya bu bankalarca teminat altına alınan aktifler   * OECD dışındaki ülkelerde yerleşik bankalara kullandırılan veya bu bankalarca garanti altına alınan vadesi bir yıla kadar olan krediler   * OECD içinde yer alan yerel yönetimlere verilen borçlar ve tahsil edilmekte olan nakit aktifler
%50 Ağırlığı Uygulanacak Bilanço Kalemleri
* Sahibi tarafından kullanılan veya kiraya verilen bir gayrimenkul ile teminat altına alınan banka kredileri
%100 Risk Ağırlığı Uygulanacak Bilanço Kalemleri
* Özel sektöre kullandırılan krediler   * OECD dışındaki bankalara kullandırılan vadesi 1 yıldan uzun krediler   * OECD dışındaki ülkelerin merkez hükümetlerine yabancı para cinsinden kullandırılan krediler   * Mülkiyeti kamu kuruluşlarına ait ticari firmalara kullandırılan krediler   * Bankanın kullandığı binalar, araziler, tüm araç ve gereçler ve diğer sabit varlıklar   * Gayrimenkul yatırımları   * Diğer bankalardan sağlanan sermaye araçları ve tüm diğer varlıklar

Kaynak: (Nihal Değirmenci, 2003)

Genel bir ifadeyle kredi türlerine göre basitçe bir sınıflandırma yapmak gerekirse risk ağırlıkları aşağıdaki gibi özetlenebilir;

Teminat tipi	Risk Ağırlığı
Nakit, hazine bonosu ➡	%0
Banka kefaleti/ garantisi ➡	%20
Taşınmaz ipoteği ➡	%50
Diğer(ortak kefaleti v.b) ➡	%100

1.2.1.3. Bilanço dışı aktiflerine uygulanan risk katsayısı

Komite, bilânço dışı aktiflerin SYR'nin hesaplanmasında dikkate alınmasına çok büyük önem vermektedir. Son yıllarda bankalar bilançoda yer almayan enstrümanları ağırlıklı olarak kullanmaktadır ve bu araçlar nedeniyle bankalarca yüklenilen risk

gittikçe daha önemli hale gelmektedir. Komitenin bu konudaki yaklaşımı, bu kalemlerin öncelikle uygun kredi dönüşüm katsayıları ile daha sonra da bilânço içi kalemler gibi karşı tarafın niteliği göz önüne alınarak uygun risk katsayıları ile çarpılmasıdır (Basle Committee on Banking Supervision, 1998: 16).

Komite'nin bilanço dışı kalemler ve kredi dönüşüm oranları; senet ihracı için %50, geri dönülebilir aktif satışları için %100, gerçek vadesi bir yıldan az olan veya şarta bağlı olmaksızın iptal edilebilen taahhütler için %0, kısa vadeli kendi kendine likit hale gelebilen ticari bağlantılı nazım hesaplar için %20, satın alınan menkul kıymetlerin ödenmeyen kısmı için %100'dür.

1.2.2. Basel-1 Uzlaşısına Göre Sermaye Yeterliliğinin Hesaplanması

Komite'nin 1988'de yayınladığı "Sermaye Uzlaşısı" ile Basel-I Standartları bankaların krizlere ve finansal kırılganlığa karşı dayanıklılığını artırmak üzere ve finansal istikrarı sağlamak amacıyla uymaları gereken temel kıstaslar belirlenmiştir. Uluslararası faaliyet gösteren bankaların riskli faaliyetleriyle ellerinde tuttıkları sermaye arasında bir ilişki kurmaya çalışmıştır. Bu amaca uygun olarak, başkanlığını Bank of England'ın yaptığı Bankacılık Düzenleme ve Denetim Uygulaması Komitesi (BCBS), Cooke rasyosu olarak da bilinen sermaye yeterliliği rasyosunu (SYR) ortaya koymuştur. Bu düzenleme ile, bankaların sermaye yeterliliği konusunda uluslararası bir standart getirilmiştir. Uluslararası alanda faaliyet gösteren büyük bankaların uygulamaları gereken "Sermaye Tabanı/Risk Ağırlıklı Aktifler Oranı"na bir alt sınır getirmiştir .

Sermaye yeterlilik rasyosu (%8) olarak belirlenen bu uygulama¹, başlangıçta sadece bu bankalar tarafından mali yapılarının gücünü gösteren bir araç olarak uygulanmış ve bankaların sermaye yapılarının sağlamlaştırılması konusunda pek çok ülkede uygulanan önemli bir itici kuvvet olmuştur (Aras, 2007).

Rasyonun hesaplanması aşağıda tablo şeklinde açıklanmaktadır.

¹ SYR' nin aynı zamanda ana sermayenin risk ağırlıklı aktiflere oranının %4 olması kabul edilmiştir.

Tablo 1.2.1988 Basel Uzlaşısına Göre Sermaye Yeterlilik Rasyosunun Hesaplanması

A- Ana Sermaye
* Ödenmiş sermaye
* Yedek akçeler
* Dağıtılmamış karlar
B- Katkı Sermaye
*İhtiyari rezervler
*Yeniden değerlendirme
*Genel karşılıklar
*Sermaye benzeri krediler
C- Sermaye= (A+B)
D- Sermayeden İndirilen Kalemler
*Şerefiye
*Mali iştirakler
E- Sermaye Tabanı= (C - D)
F- Toplam Risk Ağırlıklı Varlıklar
* Risk ağırlığı %0 olanlar
*Risk ağırlığı %20 olanlar
*Risk ağırlığı %50 olanlar
*Risk ağırlığı %100 olanlar

Kaynak: (Nihal Değirmenci, 2003)

$$\text{Sermaye Yeterlilik Rasyosu} = \frac{\text{Sermaye Tabanı}}{\text{Kredi Riski}} \geq \% 8$$

Komite, üye ülkelerin uluslararası bankalarının hedeflenen sermaye yeterlilik oranına ulaşabilmeleri için yaklaşık 4 yıl öngörmüşlerdir. Bu geçiş döneminde ise risk ağırlığı yüksek olan bankaların sermaye tabanını arttırması ve/veya kredi riskini minimize etmesi gerekmektedir. Bu kapsamda bankaların SYR'lerinin 1990 yılı sonunda %7,25 e yükselmesi, 1992 yılı sonunda da %8'e çıkarmaları öngörülmüştür.

Bir örnekle açıklamak gerekirse;

Sermaye tabanları ve risk ağırlıkları farklı iki banka değerlendirilmektedir;

- Sermaye tabanı 800.000-YTL olan ve kredilerinin risk ağırlığı % 50 olan bir A bankasının 100.000.000-YTL kredi kullandırması durumunda SYR 'si;

$$= 800,000\text{-ytl} / (100.000.000\text{-YTL} * 0,50)$$

$$= \%16 \text{ dır}$$
- Sermaye tabanı 800.000-YTL olan ve kredilerinin risk ağırlığı % 100 olan bir B bankasının 100.000.000-YTL kredi kullandırması durumunda SYR 'si;

$$= 800.000\text{-ytl} / (100.000.000\text{-YTL} * 1)$$

$$= \%8 \text{ dir}$$

Bu durumda B bankası %8'lik sınırdadır. Bankanın bu oranı iyileştirmesi için sermaye tabanını arttırması ve/veya kredi riskini azaltması gerekmektedir.

1.2.3. Basel-I Uzlaşısı'nda Yapılan Değişiklikler

1988 yılında yayınlanan Basel-I Uzlaşısı'nın değişen ve büyüyen global finans sektöründe zamanla risk değerlendirmesi konusunda yetersiz kaldığı gözlenmiştir. Bu çerçevede bu değişime paralel olarak finansal kuruluşların taşıdıkları risklerin daha iyi yansıtılabilmesi için piyasa risklerinin de değerlendirilmesi gerektiği gündeme gelmiştir. Bankaların bilanço içi veya dışı pozisyonlarında piyasa fiyatlarındaki değişiklikler oluşan kayıplar, faiz oranına bağlı finansal araçlar ve hisse senetleri ile döviz kuru dalgalanmalarında oluşabilecek tüm kayıplar piyasa riski dahilinde değerlendirmeye alınmaktadır. 1997 yılının sonundan itibaren SYR'nin hesaplanmasında kredi riski yanında piyasa riskleri de dikkate alınmaya başlanmıştır. Yapılan değişiklik sonrası SYR'nin hesaplanması aşağıda belirtilmektedir (www.bddk.gov.tr):

$$\text{SYR} = \frac{\text{Sermaye Tabanı}}{\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski}} \geq \% 8$$

1.2.3.1. Piyasa riskinin hesaplanmasında dikkate alınması gereken unsurlar

Bankaların yakından takip edilmesi prensibini savunan Uzlaş, bankaların sermaye miktarını en aza indirebilecek yöntemleri kullanmasını engellemek için bazı konularda dikkate alınacak unsurları açıkça belirtmiştir. Bu unsurlar aşağıdaki gibidir (www.bis.org);

- Ticari defterlerde bulunan tüm kalemler piyasa fiyatlarıyla değerlendirilecektir,
- Faiz oranına duyarlı enstrümanların ve hisse senetlerinin taşıdıkları piyasa riskini hesaplanırken bankaların ticari defterlerinde bulunan güncel piyasa değerleri göz önünde bulundurulacaktır,
- Piyasa riskine dahil edilmesi gereken ticari olmayan faaliyetleri ve ticari faaliyetleri garanti altına almak için kullandıkları bilanço içi ve dışı araçları belirleme konusunda inisiyatif verilmektedir.

- Piyasa riskine dahil edilen kur riski için bankanın yapısal olandan arındırılmış toplam yabancı para pozisyonu dikkate alınacaktır.

1.2.3.2. Piyasa riskinin hesaplanmasıyla ilgili yaklaşımlar

Uzlaş'ya göre bankaların söz konusu riskin hesaplanmasında iki farklı yaklaşım kullanabileceklerdir. Bu yaklaşımlar; standart yaklaşım ve içsel modellerdir. Ancak içsel modellerin kullanılması bankanın bir takım koşulları sağlaması ve denetim otoritesinin takibi ve onayı almasına bağlıdır.

1.2.3.2.1. Standart yaklaşım

Sermaye yeterliliği oranının yeterli seviyede olmasını sağlayabilmek için piyasa riskini karşılayabilecek sermaye tutarının hesaplamasında kullanılan bu yaklaşım, piyasa riski hesaplanmasını esas almaktadır. Bu yaklaşımda piyasa riski bileşenleri olarak; faiz oranı, hisse senedi, ticari mal pozisyonları ve opsiyonların taşıdığı riskler hesaplama dahil edilmektedir.

(A) Faiz oranı riski

Faiz oranı riski; riske duyarlı ticaret defterinde bulunan tüm kalemlerin vade durumuna göre oluşabilecek spesifik risk ve portföyün bir bütün olarak değerlendirildiği genel piyasa riski dikkate alınarak hesaplanmaktadır.

Spesifik risk, bankaların sahip olduğu tahvillerden kaynaklanabilecek olumsuz ve beklenmedik durumlara karşı bankanın karşı karşıya kalacağı riski ifade etmektedir. Tahvillerle ilgili vade, likidite, kupon ödemesi, geri çağırma gibi nitelikleri nedeniyle net bir ölçüm yapılması mümkün olmamaktadır. Bu nedenle Uzlaş tarafından konulmuş standart risk katsayılarıyla riskin ölçülmesine karar verilmiştir.

Tablo 1.3. Spesifik Riskin Hesaplanmasında Kullanılacak Risk Ağırlıkları

Tahvil ihraç eden kuruluşlar	Vadeye kalan gün	Risk katsayısı
Merkezi hükümet	Tüm tahviller	0.00
Kamu kuruluşları	< 6 ay	0.25
	6-24 ay	1.00
	>24 ay	1.60
Diğer	Tüm vadeler	8.00

Kaynak:(BIS, 2007)

Yukarıdaki sınıflandırmada, ülke hükümetlerinin ihraç ettiği hazine bonoları, devlet tahvilleri ve diğer enstrümanları vadeye bakılmaksızın risksiz kabul edilmektedir. Ayrıca, uluslararası piyasalarda çok uluslu kalkınma bankalarının çıkardığı tahviller, diğer ülke hükümetlerince ihraç edilmiş tahviller, Moody's ve S&P tarafından BBB ve üstü derecelendirilmiş tahvillerin vade dikkate alınarak risk değerlendirmesi yapılmaktadır. Vade uzadıkça risk ağırlıkları yükselmektedir. Bu kuruluşların dışında özel sektör firmalarının çıkarmış olduğu tahviller vade gözetmeksizin %100 riskli sayılmakta ve risk katsayısı %8 olarak değerlendirilmektedir.

Genel piyasa riski, piyasa ve ekonomik koşulların değişmesiyle oluşabilecek kayıpları ifade etmektedir. Piyasa riskinin hesaplanmasında vade kavramı esas alınmış ve “vadeye kalan gün sayısı” ve “yeniden fiyatlamaya kalan gün sayısı” olarak 2 farklı yöntem geliştirilmiştir.

Vadeye kalan gün sayısı yönteminde, 13 vade kullanılmaktadır. Sabit faizli enstrümanlar vadeye kalan süreye, değişken faizliler ise yeniden fiyatlandırılma yapılacak süreye kadar olan vadeyle eşleştirilmektedir. Öncelikle her bir vadede yer alan uzun ve kısa pozisyonlar belirlenmekte ve o vadeye karşılık gelen risk ağırlığı ile çarpılmaktadır. Daha sonra uzun ve kısa pozisyonlar arasında netleştirme işlemi yapılmaktadır. Bu aşamadan sonra ayrılması gereken sermaye tutarı; her vadede netleştirilmiş toplam uzun ve kısa pozisyonlarda küçük olanın %10'u hesaplanarak belirlenmektedir.

Bir sonraki aşamada, vade durumlarına göre belirlenmiş oranlarda uzun ve kısa pozisyon tutarları da dikkate alınarak netleştirme işlemi yapılmaktadır. Bu netleştirme işlemleri, eşleşen uzun ve kısa pozisyon tutarının belli bir yüzdesi alınarak yapılmaktadır. Bu noktada, sermaye yeterliliği bu iki aşamadan elde edilen tutarlar ile opsiyonlardaki net pozisyonun toplanmasıyla bulunmaktadır.

Tablo 1.4. Vadeye Kalan Gün Sayısı Yöntemine Göre Vadeler ve Risk Ağırlıkları

>%3 kupon ödemeli	<%3 kupon ödemeli	Risk ağırlıklar(%)	Varsayılan getiri değişikliği
< 1 ay	< 1 ay	0.00	1.00
1-3 ay	1-3 ay	0.20	1.00
3-6 ay	3-6 ay	0.40	1.00
6-12 ay	6-12 ay	0.70	1.00
1-2 yıl	1-1.9 yıl	1.25	0.90
2-3 yıl	1.9-2.8 yıl	1.75	0.80
3-4 yıl	2.8-3.6 yıl	2.25	0.75
4-5 yıl	3.6-4.3 yıl	2.75	0.75
5-7 yıl	4.3-5.7 yıl	3.25	0.70
7-10 yıl	5.7-7.3 yıl	3.75	0.65
10-15 yıl	7.3-9.3 yıl	4.50	0.60
15-20 yıl	9.3-10.6 yıl	5.25	0.60
>20 yıl	10.6-12 yıl	6.00	0.60
	12-20 yıl	8.00	0.60
	>20 yıl	12.50	0.60

Kaynak: (BIS, 2007)

Tablo 1.5. Vadeye Kalan Gün Sayısı Yöntemine Göre Yatay Netleştirme Yüzdeleri

Zaman Dilimleri	Vadeler	Zaman dilimi İçinde	Komşu zaman dilimleri arasında	1. ve 3. Zaman dilimi arasında
1.	< 1 ay 1-3 ay 3-6 ay 6-12 ay	%40	%40	%100
2.	1-2 yıl 2-3 yıl 3-4 yıl	%30	%40	
3.	4-5 yıl 5-7 yıl 7-10 yıl 10-15 yıl 15-20 yıl >20 yıl	%30	%40	

Kaynak: (BIS, 2007)

Tablo 1.4.'de bu yöntemde kullanılan vadeler ile ağırlıkları, Tablo 1.5'de ise zaman dilimleri içinde ve arasında yapılacak netleştirmede kullanılan katsayılar sunulmaktadır.

Faiz oranı riskinin hesaplanmasında diğer bir yöntem ise, yeniden fiyatlamaya kalan gün sayısı yöntemidir. Bu yöntem ile riskin ölçülmesinde daha gerçekçi sonuçlar elde edilebilmektedir. Bunun nedeni ise; pozisyon risklerinin tek tek fiyat duyarlılığını ele almasıdır. Öncelikle her enstrümanın binde 6 ve yüzde 1 seviyelerindeki faiz oranı değişikliklerine duyarlılığı hesaplanır. Kullanılacak olan vade yapısı ve varsayılan getiri değişikliği tablosu, Tablo 1.4’de kupon ödemesi yüzde 3’den büyük olan kağıtlara ilişkin olan bölümdür. Her vade için belirlenen uzun ve kısa pozisyonların yüzde 5’i kadar sermaye ayrılmaktadır. Ayrıca, Tablo 1.5’de verilen yüzdeler kullanılarak zaman aralıkları arasındaki net pozisyonlar üzerinden yatay sermaye gereksinimi hesaplanmaktadır.

(B) Hisse senedi riski

Piyasa riskinin hesaplanmasında dikkate alınan diğer bir risk ise; bankaların hisse senedi pozisyonlarından dolayı üstlendikleri hisse senedi riskidir. Hisse senetleri için spesifik riskin hesaplanmasında, bankanın hisse senetlerinde aldığı tüm uzun ve kısa pozisyonların toplamı dikkate alınırken, genel piyasa riskinin hesaplanmasında, hisse senedi portföyündeki net genel pozisyon dikkate alınmaktadır. Spesifik risk için, yüzde 8 sermaye karşılığı tutulması gerekmekte, ancak likit ve yeterince çeşitlendirilmiş portföyler için bu oran yüzde 4 olarak uygulanmaktadır. Bu konuda kriter belirleme yetkisi merkezi otoritelerin inisiyatifine bırakılmaktadır. Her bir hisse senedi için senede ilişkin eşleşen pozisyonlar netleştirilmektedir. Ayrıca türev ürünlerden olan endeks sözleşmeleri ile arbitraj faaliyetleri için yüzde 2 ek sermaye ayrılmaktadır.

(C) Yabancı para kur riski

Bankaların uzun ve kısa vadeli yabancı para pozisyonları nedeniyle karşılaşılabilecekleri kayıpların ölçülmeye çalışıldığı bir yöntemdir. Bankanın bir yabancı para cinsinden net açık pozisyonu, o yabancı para cinsinden taşıdığı net günlük pozisyonunun, net gelecek pozisyonunun, garantilerin, gelecekteki net gelir ve gider sonucu ortaya çıkacak kar-zarar kalemlerinin hepsini kapsamaktadır. Bu açık pozisyon hesaplanırken, gerçekleşmiş ancak henüz alınmamış faizler ile gerçekleşmiş ancak henüz ödenmemiş giderler dikkate alınacaktır. Beklenen faiz gelirleri ile giderleri ise tutarları belli değilse dikkate alınmayacaktır. Gelecekteki yabancı para pozisyonları ve altın hesapları bugünkü değerleri ile dikkate alınmaktadır (www.bis.org).

(D) Opsiyon riski

Uzlaşı tarafından riskin hesaplanmasında farklı yaklaşımlar kullanılması konusunda bankalara inisiyatif tanınmaktadır. Bankaların piyasa konumları itibariyle opsiyonlarla ilgili işlemlerinde farklılıkların oldukça fazla olması ve fiyat değişikliklerine göre duyarlılıklarını fazla olması nedeniyle risk ölçümlenmesi oldukça güç olmaktadır. Bu durumda bankalar opsiyonlarda sadece alıcı taraf iseler basit yaklaşımları benimseyebileceklerdir. Fakat, hem alıcı hem de satıcı konumundaki bankalar, basit yaklaşım yerine gelişmiş yöntemleri ya da kendi risk ölçüm yöntemleri kullanacaklardır. Uzlaşı bu konuyu ayrıntılı olarak ele almış ve yol göstermiştir.

1.2.3.2.2. İçsel risk ölçüm modellerin kullanılması

Piyasa riskin ölçülmesinde kullanılan diğer bir yaklaşım ise, içsel risk ölçüm modelleridir. Bu modellerin uygulanması merkezi gözetim otoritesinin açık onayı ile mümkün olabilmektedir. Uluslararası piyasalarda faaliyet gösteren farklı ülke bankaları arasında ticari faaliyetin yoğun olması durumunda her muhatap ülkenin merkezi gözetim otoritesinden onay alması gerekmektedir. Gözetim otoritesi tarafından uygulanan yöntemin risk değerlendirmede yeterli olduğu, ilkesel olarak güvenilir ve uygulamada bütünsel olduğu kanısına varılması gerekmektedir. Ayrıca, modelin kullanılabilirliğini sayılayacak beşeri ve teknik alt yapının sağlanması ve modelin uygulanmasıyla ilgili sürekli stres testlerinin yapılması gerekmektedir.

Bu çerçevede, bankanın bağımsız çalışan ve üst düzey yöneticilere ve merkez gözetim otoritesine raporlar hazırlayan bir risk yönetim merkezinin bulunması ve bu merkezin, sürekli yenilen bir risk yönetimi uygulaması yapması gerekmektedir. Periyodik olarak değerlendirilmesi gereken raporlar doğrultusunda ölçülebilen risk için aksiyonlar geliştirilmelidir. Bankanın kullandığı risk yönetim modelinin temel ilke ve tekniklerinin yazılı olması gerekmektedir. Bu ilkeler doğrultusunda bankanın kendi iç denetmenleri ile de genel değerlendirme yapması gerekmektedir.

Yukarıda belirtilen koşulların sağlanması durumunda gözetim otoriteleri bankaya kendi içsel risk ölçüm modeli kullanmasına izin verirler. Ancak, modelin %99 güvenilirlik düzeyinde riski günlük hesaplaması gerekmektedir. Modelin periyodu minimum 1 yıl olması, verilerin ise en uzun 3 ayda bir güncellenmesi gerekmektedir.

Bankanın günlük bazda sahip olması gereken sermaye tutarı, bir önceki günde hesaplanan riske maruz değer ile geçmiş 60 işgünün de hesaplanmış riske maruz değerler ortalamasının belli bir katının büyük olanı kadardır. İkinci değer hesaplanmasında; gözetim otoritesi tarafından minimum yüzde 3 verilen ve bu oran üzerine geçmiş dönemlerde bankanın kullandığı modelin sonuçlarının güvenilirliği ve gerçekçiliği dikkate alınarak yüzde 0-1 arasında bir oran ilave etmesiyle oluşan oran kullanılmaktadır. İçsel risk ölçüm modeli kullanan bankalar, modellerince kapsanmayan spesifik riskler için ayrıca sermaye arttırmak zorundadırlar. Bu tutar standart yöntem kullanarak belirlenebilir. Bu durumda, ayırması gereken sermaye tutarı standart yöntem kullanarak hesaplanan tutarın yarısından daha az olmayacaktır (BIS,1996).

Uzlaş, bankaların piyasa riskini hesaplamasında içsel model kullanmaları durumunda daha sonra standart yaklaşıma dönmelerine izin vermemektedir. Modelin, piyasa riskinin tüm bileşenleri kapsayacak şekilde uygulanması gerekmektedir. Bankalara bu konuda bir takvim getirilmemekle birlikte belli koşullara uyulmak şartıyla standart ve içsel modelin birlikte kullanılmasına imkan sağlamaktadır. Buna göre; bankalar bir risk sınırı için sadece bir yaklaşımı kullanmamaları, gözetimin onayı olmaksızın kullandıkları yaklaşımlarda değişiklik yapmamaları, piyasa riskini etkileyebilecek hiçbir bileşeni göz ardı etmemeleri halinde iki yaklaşımı aynı anda kullanabilirler. Her iki yaklaşımı birlikte kullanan bankaların elde tutması gereken sermaye tutarı, her iki yaklaşımda hesaplanan tutarların toplamı kadar olmalıdır.

Artık, bankalar standart ve/veya iç risk ölçüm yöntemleriyle piyasa riskini hesaplayabilecektir. Bu durumda uzlaşının ilk halindeki kredi riskine ilaven piyasa riski de dikkate alınarak SYR hesaplanacaktır. Piyasa riskinin SYR hesaplamasına dahil edilmesiyle bu riski karşılayabilecek yeni bir sermaye bileşeni tanımlanması gerekmiş ve kısa vadeli sermaye benzeri kredilerden oluşan III. Kuşak Sermaye kavramı geliştirilmiştir. Merkezi gözetim otoritesinin uygun bulması durumunda bir sermaye bileşeni olarak kullanılacak III. Kuşak Sermayenin, bankanın yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda banka sermayesinin sağlaması gereken kayıpları karşılama fonksiyonunu üstlenebilecek niteliklere sahip olması gerekmektedir.² Yapılan değişiklik sonrası SYR aşağıdaki tabloda hesaplanmaktadır ;

²Standartda göre; III. Kuşak sermaye, piyasa riski için ayrılmış toplam ana sermayenin %250 si ni geçemez. Katkı sermaye , 3. kuşak sermayenin yerine %250 oranında ikame edebilir,standartın koyduğu

Tablo 1.6. Basel Uzlaşısına Göre Sermaye Piyasa Riski Dahil Edilerek Sermaye Yeterlilik Rasyosunun Hesaplanması

A- Ana Sermaye (I. Kuşak Sermaye)
* Ödenmiş sermaye * Yedek akçeler * Dağıtılmamış karlar
B- Katkı Sermaye (II. Kuşak Sermaye)
* İhtiyari rezervler * Yeniden değerlendirme * Genel karşılıklar * Sermaye benzeri krediler
C- III. Kuşak Sermaye
* Sermaye benzeri krediler ³
D- Sermaye= (A+B+C)
E- Sermayeden İndirilen Kalemler
* Şerefiye * Mali iştirakler
F- Sermaye Tabanı= (D-E)
G- Toplam Risk Ağırlıklı Varlıklar
H- Toplam Piyasa Riskine Maruz Varlıklar

Kaynak: Nihal Değirmenci,(2003)

$$SYR^4 = F / [G+(12,5 \times H)] = \text{Sermaye Tabanı} / (\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski}) \geq \%8$$

1.2.4. Basel-I Uzlaşısına Yöneltilen Eleştiriler

Basel-I Standardı; yalnızca uluslararası faaliyet gösteren bankalar için geliştirilmiş iken, hemen hemen tüm ülkeler ve bankalar tarafından kabul edilmiş olmasına ve çok geniş bir uygulama alanı bulmuştur. Bununla birlikte kabul edildiği tarihten itibaren eleştirilmeye de başlanmıştır.

1988 yılında Basel-I Uzlaşısı, sermaye kavramının bankaların beklenen veya beklenmeyen kayıplarını karşılama kapasitesini yeterince ifade etmediği, kullanılan risk ölçütünün yeterli olmadığı ve aktifler arasındaki risk ayrımının gerekli hassaslıkta yapılamadığı yönünde eleştirilere hedef olmuştur. Bu eleştiriler üzerine Komite, “Piyasanın ihtiyaçlarını daha fazla dikkate alan ve öncekine göre daha geniş kapsamlı bir çerçeve üzerinde durmuştur. Mevcut uygulamada olduğu gibi, yeni düzenlemede de

katkı sermaye en fazla ana sermaye kadar olması kuralı ihmal edilmemelidir. Son olarak, katkı ve üçüncü sermaye tutarları toplamı ana sermaye tutarını geçmemelidir.

³ III: Kuşak Sermaye altında değerlendirilen sermaye benzeri krediler kısa vadeli ve yalnızca piyasa riskinin hesaplanmasında kullanılabilecek bir sermaye bileşenidir. Katkı sermaye içinde yer alan sermaye benzeri krediler ise daha uzun vadeli.

⁴ Piyasa riski için hesaplanan tutar %8 in tersi Olan %12,5 ile çarpılır. Genel kullanımda matematiksel işlem kolaylığı sağlaması nedeniyle bu hesaplama tercih edilmektedir.

öncelikli hedef olarak uluslararası piyasalarda etkin bankalar belirlenmiş olmakla birlikte düzenlemenin diğer bankaların da uygulayabileceği nitelikte olmasına özen gösterilmiştir” (www.garanti.com.tr).

Basel-I uzlaşısının eksik yönlerinden biri ise, sadece dört farklı risk ağırlığı kullanması nedeniyle risk duyarlılığının düşük olmasıdır. Farklı faaliyet alanları olan bütün bankalara aynı şekilde uygulaması “ herkese tek beden elbise” şeklinde eleştiriler almıştır (Atiker, 2005: 3).

Basel-I’in basitlik ve kolay uygulanabilir olma özelliği, geçmiş yıllarda avantaj olarak görülse de, zaman içinde uluslararası bankalar ve bilim adamları tarafından, bankaların maruz kaldığı operasyonel riski dikkate almaması ve risk hesaplamasında ülke ve banka ayrımı yapmaksızın aynı yaklaşımı sunması konularında eleştiriler almıştır. OECD ülkesi olup olamama kriterinin uygulanan risk katsayılarını etkilemesi ve minimum sermaye yeterliliği hesaplanması dışında gözetim ve denetimin önemi ve piyasa disiplininin gerektiğine yer vermemesi gibi unsurlar da bu çevreler tarafından Basel-I’in eksiklikleri olarak düşünülmüştür (Parasız, 2005).

Basel-I Uzlaşısı uluslararası piyasalarda faal olan bankalar için önerilmiş bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım; söz konusu bankaların aktiflerinin risklerini ağırlıklandırmak ve bir de buna karşılık gelen asgari sermaye büyüklüğünü saptamak için yöntemler önermektedir. Basel-I Uzlaşısı, ilk amaçladığı banka çevresinin ötesinde de kabul görmüş ve genelde bankaların sermaye yeterlilik oranlarını artırma yönünde olumlu katkı yapmıştır. Ancak, zaman içinde ortaya çıkan gelişmeler bu yaklaşımın bazı açılardan yetersiz kaldığı görüşünü kuvvetlendirmiştir. Bu bağlamda ileri sürülen eleştiriler iki başlık altında özetlenebilir:

1. Risk Temelli Sermaye yaklaşımında kullanılan sermaye kavramı, bir bankanın beklenen ya da beklenmeyen kayıplarını karşılama kapasitesini yeterince ifade etmemektedir.
2. Kullanılan risk ölçütü doyurucu değildir. Varlıkların riski değerlendirilirken kredi riskinden farklılıklar yeterince göz önüne alınmamıştır. Bunun sonucu olarak bankalar Risk Temelli Sermaye Oranlarını tutturabilmek için mali araç değişikliği yaparak ‘arbitraj’ yoluna gidebilmişlerdir.

İKİNCİ BÖLÜM

YENİ SERMAYE UZLAŞISI BASEL-II VE İLKELERİ

2.1. BASEL-II' YE GEÇİŞ NEDENLERİ

Basel komitesi, mevcut standartlar ve bu standartlar üzerinden yapılan değişikliklerle uluslararası bankacılık sektöründe sermaye yeterliliğinin belirlenmesi ve bu doğrultuda bir takım düzenlemeler yapılarak genel kabul görmüş bir yaklaşım oluşturulmasını hedeflemiş ve bu konuda çalışmalar yapmıştır. Uzlaş, uluslararası bankacılık sisteminin güvenilirliğinin, sağlamlığının ve istikrarlılığının sağlanmasında katkıda bulunmuş ve anlamda bankalar arası rekabet eşitliğini sağlamıştır. Ancak komitenin sermaye standardını yayınladığı 1988 yılından ve standardın çok sayıda ülkede benimsenip uygulandığı 1992 yılından bu yana geçen sürede bankacılık, risk yönetimi yaklaşımları, finansal piyasalar, finansal araçlar ve gözetim uygulamaları önemli bir değişim geçirmiştir.

Basel-I, risk yönetimi düşüncesini ve uygulamasını dünyaya tanıtmış olmakla beraber, yetersiz kaldığı Asya Krizi ve Barings Bank gibi şoklar ile anlaşılmıştır. Bu nedenle Basel-I yaklaşımına piyasa riski ile operasyonel risk kavramları da dahil edilerek, riske duyarlılığın daha fazla ön plana çıktığı ortak bir risk sistemine benzer yapıya geçilmiştir. Böylece hem gelişmiş hem de gelişmekte olan piyasalar arasında koordinasyon sağlanmakta hem de liberizasyon süreci tüm hızıyla devam etmektedir.

Bu sebeple, Basel Komitesi Ocak 2001 tarihli yeni sermaye düzenlemesinde yapılacak revizyonun aşağıdaki gözetim ve denetim gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır (Türkiye Bankalar Birliği, 2002: 1);

- “Finansal sistemde güvenliği ve sağlamlığı teşvik etmeyi sürdürmeli ve böylece yeni sermaye çerçevesi sistemdeki sermayenin mevcut genel düzeyini en azından korumalıdır,
- Rekabet eşitliğini artırmaya devam etmelidir,
- Risklerin ele alınmasına yönelik daha kapsamlı bir yaklaşım oluşturmalıdır ve
- Uluslararası faaliyet gösteren bankalar üzerinde yoğunlaşmalı, fakat temel ilkeler farklı karmaşıklık ve gelişmişlik düzeylerindeki bankalar için de geçerli olmalıdır.”

Yeni düzenlemede temel olarak risk duyarlılığı daha fazla olan ve daha esnek bir yapının oluşturulması, sermaye gereği hesaplamasında risk duyarlılığının artırılması, düzenleyici yükümlülüklerde teşviklerin ve uyumluluğun artırılması amaçlanmıştır.

Basel-II düzenlenmesinin bankalar açısından başarıya ulaşabilmesi ve uzlaşının öngördüğü risklerin doğru hesaplanabilmesi için en az on yıllık geçmiş verilerinin incelenmesi ve veri tabanı oluşturulması gerekmektedir. Buna karşın, bir çok bankanın veri toplamada yetersiz kaldığı ve bu konuda daha fazla çaba harcamaları gerektiği gözlenmektedir (Global Risk Regulator, 2006).

Yeni düzenlemenin uygulama kapsamına baktığımızda, önemli bir özelliği bankaların birbirlerine iştirakleriyle oluşan "banka gruplarını" da ayrıca ele almasıdır. Başka bir deyişle, yeni öneri bir grubu oluşturan bankaları hem ayrı ayrı ve hem de grubun tümü olarak ele alınmasını ve sermaye gereklerinin buna göre tanımlanmasını gündeme getirmektedir.

Bankaların diğer mali alanlardaki (sigorta vs.) ortaklıkları ile ticari şirketlerdeki ortaklıkları ise ayrıca göz önüne alınacaktır. Burada ilke, bu tür ortaklıklarla kurulan ilişkiler yoluyla bankaların yapay sermaye genişlemesine gitmelerini engellemektir.

Basel Komitesinin Basel-II'yi geliştirmesinde göz önünde bulundurduğu nedenler şu şekilde sıralanmaktadır (Basel Bankacılık Denetim Komitesi, 1999: 3-4):

“1.Basel Bankacılık Denetim Komitesi (Komite), 1988 On account of 8 Anlaşması'nın⁵ yerine geçmek üzere yeni bir sermaye yeterliği çerçevesi oluşturmaya karar vermiştir. Komite, teklif ettiği yaklaşımlar ve geleceğe yönelik çalışma planları üzerine görüş istemektedir.

2. Bu yeni sermaye çerçevesi, üç temel dayanaktan oluşur: asgari sermaye şartları, bir denetimsel inceleme süreci, ve piyasa disiplinin etkin kullanımı. Asgari sermaye şartlarıyla ilgili olarak, Komite kabul eder ki mevcut Anlaşma'nın tadil edilmiş bir versiyonu “standart” yaklaşım olarak kalmalıdır fakat, bazı sofistike bankalar için, dahili kredi derecelendirmeleri ve, daha ileriki bir aşamada, portföy modelleri kullanılması bir bankanın sermaye gereğinin onun özel risk profili karşısında daha doğru bir şekilde değerlendirilmesine katkıda bulunabilecektir. Ayrıca, bir bankacılık grubundaki riskleri tam olarak kapsaması için Anlaşma'nın uygulama kapsamının genişletilmesi de teklif edilmektedir.

⁵ Sermaye Ölçümünün ve Sermaye Standartlarının Dünya Çapında Uyumlaştırılması, Basel Bankacılık Denetim Komitesi (Temmuz 1998). Bu belgede atıf yapılan tüm Basel Komitesi belgeleri, MÖB' nin <http://www.bis.org> adresindeki web sitesinden temin edilebilir.

3. Dünya finans sistemi, son iki yılda önemli bir ekonomik çalkantıya tanık olmuş ve, bu şartlar genelde doğrudan G-10 ülkeleri üzerinde yoğunlaşmamış olsa da, G-10 ülkelerindeki dünya çapında faal olan bankaların uğraşmak zorunda kaldıkları riskler daha karmaşık ve zorlayıcı hale gelmiştir. Anlaşma'nın bu revizyonu, kanuni sermaye şartlarının, temeldeki riskleri daha iyi yansıtmasını sağlamaya yöneliktir. Bir başka amaç ise, örneğin menkul kıymetleştirme yapılarının gösterdiği gibi, son yıllarda meydana gelmiş olan finansal yenileşmeyi daha iyi bir şekilde ele almaktır. Bu yeniliğin bir sonucu olarak, mevcut Anlaşma, sermaye şartlarının bir bankanın gerçek risk profiline uygun olmalarını sağlamada daha az etkili olmuştur.

4. Komite, Anlaşma'nın herhangi bir revizyonunun aşağıdaki denetim hedeflerini karşılamasını sağlamaya kararlıdır:

- Anlaşma, finansal sistemde güvenliği ve sağlamlığı teşvik etmeyi sürdürmeli ve, böylece, yeni çerçeve sistemdeki sermayenin mevcut genel düzeyini en azından korumalıdır;
- Anlaşma, rekabet eşitliğini güçlendirmeye devam etmelidir;
- Anlaşma, risklerin ele alınmasına yönelik daha kapsamlı bir yaklaşım oluşturmalıdır;
- Anlaşma, dünya ölçeğinde faal olan bankalar üzerinde yoğunlaşmalı, fakat temel ilkeleri, farklı karmaşıklık ve ileri düzeylerindeki bankalar için de geçerli olmalıdır.

5. Rezive edilmiş bir sermaye çerçevesi oluştururken, asgari kanuni sermaye şartlarının önemi kabul görmeye devam etmektedir. Bu, çerçevenin birinci temel dayanağıdır. Komite, şimdi, ikinci temel dayanak olarak, bir kurumun sermaye yeterliği ve dahili değerlendirme sürecinin denetimsel incelemesinin önemini vurgulamaktadır. Komite'nin geçen yıllarda altını çizmiş olduğu üçüncü temel dayanak, daha fazla piyasa disiplini ihtiyacıdır. Komite, bu üç unsurun hep birlikte etkin bir sermaye çerçevesinin temel dayanakları olduğuna inanmaktadır.

6. Asgari kanuni sermaye şartları ile ilgili olarak, Komite, bankaların çoğunluğunda sermaye şartları için “standart” bir yaklaşım olarak hizmet edecek olan mevcut Anlaşma'nın temelinden yararlanmaktadır. Bunu yaparken, Komite, mevcut Anlaşma'nın uygulama kapsamını açıklığa kavuşturmayı ve genişletmeyi teklif etmektedir. Devletlerle ilgili risklere uygulanacak risk ağırlıkları açısından, Komite, mevcut yaklaşımın yerine, risk ağırlıklarının belirlenmesi için harici kredi değerlendirmelerini kullanacak bir sistemin konulmasını teklif etmektedir.. Sonuç, yüksek kaliteli şirket kredileri için risk ağırlıklarını azaltmak ve bazı düşük kaliteli riskler için %100'den daha yüksek bir risk ağırlığı uygulamak olacaktır. Menkul kıymetleştirmeye yönelik yeni bir risk ağırlıklandırma sistemi ve bazı türdeki kısa vadeli taahhütler için %20'lik bir kredi dönüştürme faktörünün uygulanması da teklif edilmektedir.

7. Bazı bankalar için, Komite inanmaktadır ki dahili derecelendirmelere dayalı bir yaklaşım, denetimsel onay ve nicel ve nitel kılavuz ilkelere bağlılık şartıyla, sermaye yükümlülüklerinin tespitinde temel oluşturabilir. Komite (sektörle istişare içinde) bu konuları inceleyecek ve “standart” yaklaşımına ilişkin revizyonuyla aynı zaman çerçevesinde içinde dahili derecelendirmelere dayalı alternatif bir yaklaşım geliştirmeye çalışacaktır. Komite inanmaktadır ki bu,

sermaye yükümlülüklerini temeldeki riski ile daha yakından irtibatlandırma çabasında önemli bir adım olacaktır. Daha da ileriye bakarak, Komite, kanuni sermaye hesaplamalarında kullanılma imkanı açısından portföy kredi risk modellemesi alanındaki gelişmeleri yakından izleyecektir.

8. Komite, bazı önemli kredi riski azaltma tekniklerinin sermaye açısından ele alınmasını da incelemektedir. Bu süreçte yardımcı olmak için, Komite, kredi türevleri, munzam teminat, garantiler ve bilânço içi netleşme konularında sağlam ve tutarlı bir yaklaşım tasarlanmasına yönelik yaklaşımlar üzerinde görüş talep etmektedir.

9. Mevcut Anlaşma, (ticaret defterinde) sadece kredi ve piyasa riskleri için açık sermaye yükümlülüklerini belirlemektedir. Bankacılık defterindeki faiz oranı riski ve faaliyet riski dahil diğer riskler de bankacılığın önemli bir özelliğidir. Dolayısıyla, Komite, faiz oranı riskinin ortalamanın hayli üzerinde olduğu bankalar için bankacılık defterindeki faiz oranı riskine yönelik bir sermaye yükümlülüğü oluşturulmasını ve, başta faaliyet riski olmak üzere, diğer riskler için de sermaye yükümlülükleri oluşturulmasını teklif etmektedir.

10. Sermaye yeterliği çerçevesinin ikinci temel direği, yani sermaye yeterliğinin denetimsel incelemesi, bir bankanın sermaye durumunun onun genel risk profiliyle uyumlu olmasını sağlamaya yönelik olacak ve böylece, erken denetimsel müdahaleyi teşvik edecektir. Denetimciler, bankalardan, asgari kanuni sermaye oranlarını aşan miktarda sermaye tutmalarını talep edebilmelidirler⁶ - bu husus, G-10 grubunda olmayan ülkelerin denetimcileriyle Komite'nin görüşmeleri esnasında vurgulanmıştır. Ayrıca, yeni çerçeve, banka yöneticilerinin bir dahili sermaye değerlendirme süreci geliştirmelerinin ve bankanın özel risk profili ve kontrol çevresi ile uyumlu sermaye hedefleri koymalarının önemi üzerinde durmaktadır.

11. Üçüncü temel dayanak olan piyasa disiplini, yüksek açıklama standartlarını teşvik edecek ve bankaları yeterli sermaye tutmaya teşvik etmede piyasa katılımcılarının rolünü arttıracaktır. Komite, bu yıl içinde, sermaye çerçevesini güçlendirecek olan, kamuoyunun aydınlatılması konusunda bir kılavuz yayınlamayı teklif etmektedir.

12. Geleceğe yönelik olarak, Komite inanmaktadır ki Anlaşma, risk yönetim uygulamalarındaki gelişmelere ve finansal yeniliklere yanıt verir nitelikte olmalıdır. Komite'nin daha uzun vadeli amacı, bankaların maruz oldukları riskleri daha doğru bir biçimde yansıtan esnek bir çerçeve geliştirmektir. Bu nedenle, Komite, sermaye yeterliği çerçevesini risklere karşı daha duyarlı kılmanın başka yollarını da inceleyecektir ve bunun en iyi şekilde nasıl yapılabileceği konusunda fikirleri memnuniyetle karşılayacaktır.

13. Komite, 31 Mart 2000 tarihine kadar ilgili tüm taraflardan görüş talep etmekte ve 2000 yılı içinde daha kesin teklifler öne sürmeyi planlamaktadır.”

2.2. BASEL-II UZLAŞISININ OLUŞUM SÜRECİ

Dünya bankacılık sistemi, bankacılık sisteminin daha güçlü bir yapı kazanması, finansal risklerin daha iyi yönetilmesi amacıyla BIS tarafından başlatılan çalışmaların

⁶ Komite, farklı ülkelerin hukuk sistemlerindeki farkları ve bu ikinci direğin uygulanmasının getirebileceği zorlukları kabul etmektedir.

sonucu olarak, 2007 yılından itibaren (31.12.2006 finansal tablolarına göre) AB ülkelerindeki, 2008 yılından itibaren de Türkiye’deki tüm bankalar ve menkul kıymet şirketleri tarafından Basel-II kriterleri uygulanmaya başlanacaktır (Işın, 2005).

Uygulanan sermaye yeterliliği uzlaşısının eksiklerini gidermek ve bankaların risk değerlendirmesinin daha rasyonel olmasını sağlamak amacıyla önerilere ve eleştirilere açık bir tartışma ortamı oluşturulmuş ve 1999 yılında komite tarafından yeni bir taslak sunulmuştur. Bu taslak eleştirilen önerilen ve diğer geri bildirimler doğrultusunda taslakta yapılan değişiklikler sonrasında Ocak 2001’de düzenlemeye ilişkin ikinci taslak çalışması kamuoyuna sunulmuştur. Bu çalışmada finansal piyasalarda ortaya çıkan yeniliklerin ve gelişmelerin daha iyi analiz edilmesi hedef alınarak, sermaye yeterliliğinin belirlenmesinde çeşitli kredi ve operasyonel risk yöntemlerinin uygulanabilmesi sağlanmış, denetim ve gözetime tabi bankaların daha esnek bir yapıya kavuşmalarını sağlamayı hedeflemiştir.

Bu taslakta operasyonel riskleri de sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında dikkate alınması bu alanda atılan önemli adımdır. Ancak söz konusu taslağa yine ilgili çevrelerden gelen eksiklikleri tamamlayıcı görüşler doğrultusunda komite, doğru risk ölçümelerini benimseyen ve piyasa disiplini vurgulayan üçüncü bir istişare raporunu 2003 yılının Nisan ayında yayımlamıştır. Komite istişare çalışmalarının yanı sıra, bu dönemde, yeni uzlaşıyla getirilen yeni hükümlerin banka sermaye yeterlilikleri üzerine muhtemel etkilerinin analiz edilmesini amaçlayan, Sayısal Etki Çalışmaları (QIS-Quantitative Impact Study) gerçekleştirmiştir. Uygulama tarihi birkaç kez revizyon geçiren Basel-II, komite tarafından eksiklikler tamamlanarak Haziran 2004 tarihine son hali yayınlanarak 2006 yılı sonuna kadar ülkelerin uygulamaya geçiş için gerekli hazırlıkları yapması planlanmıştır.

Basel-II uzlaşısıyla beraber, finans piyasalarını yakından ilgilendiren firmalarda da sermaye ve risk kontrolü konuları önem kazanmıştır. Uzlaşının kabul ettiği teminat yapısına ayak uydurabilmek için çalışmalara başlanmıştır (Meder; Uygun, 2006).

Bu uzlaşıda, bankalara kredi risklerinin hesaplanması için alternatifler sunulmuştur. Bu yöntemlerde banka kendi içsel derecelendirme yöntemini benimseyebilmekte veya standart öngörülen yöntemi kullanabilmektedir.

Bu uzlaşıyla, çeşitli niteliklere sahip bankacılık gruplarından müteşekkil bir finansal sistemde kredi, piyasa, operasyonel riskler ve diğer risklerin ölçülmesi ve yönetilmesinde de farklı yöntemler kullanılabilirdir. Burada üstünde durulması gereken husus, bankaların kendilerine özgü unsurlar çerçevesinde benimseyecekleri risk ölçüm ve yönetim metotlarının, yeterli derecede etkin olması gerektiğidir (Yetim ve Gülhan, 2005: 7).

Basel-II uzlaşısıyla, dünya bankacılık sektörü değişecek, bankaların ayırması gereken sermaye miktarı ağırlıklı olarak kredinin risklilik derecesine bağlı olacak ve fiyatlama riske göre hesaplanacaktır (Yalçın H., Önder A., Aksel K., Özyürek N., 2006: 7).

2.3. BASEL-II UZLAŞISI VE III TEMEL PRENSİP

2006 yılı sonundan itibaren G-10 ülkelerinde, 2007 yılından itibaren ise G-10 olmayan ülkelerde uygulanmaya başlanması beklenen yeni Basel Uzlaşısı, tamamı bir bütün olarak, finansal sistemin sağlamlık ve güvenilirliğine katkıda bulunacak, üç temel yapısal bloktan oluşmaktadır. Bu bloklar;

- 1- Birinci Yapısal Blok : Asgari Sermaye Gereği
- 2- İkinci Yapısal Blok : Denetim Otoritesinin İncelenmesi
- 3- Üçüncü Yapısal Blok : Piyasa Disiplini

2.3.1. Asgari Sermaye Gereği

Bankalar, asli fonksiyonlarının bir sonucu olarak bilanço yapılarında likidite uyumsuzluğu yaşarlar. Bu uyumsuzluğun temeli kullandırılan fonun kaynağı ile ilgilidir. Bankalar kendi kaynakları ile değil yabancı kaynaklarla yani müşterilerin oluşturduğu mevduat ile beslenir ve bunu kullanarak gelir elde ederler. Kaynak kısa vadeli iken kredi uzun vadede geri dönüyorsa sıkıntı her zaman kapıdadır. Konjonktürel bakış açısından bankaların tasarrufları yatırıma dönüştürme işlevine aracılık ettikleri düşünülse de varlıklarını sürdürebilmeleri için kar nihai amaçtır. Bu amaca ulaşmak isteyen bankaların aşırı risk yüklenmeleri mümkündür. İşte bu noktada düzenleyici bir otoriteye ihtiyaç duyulur. Bu itibarla düzenleyici otoriteler söz konusu eğilimi frenleyecek bir araç kullanmaya ihtiyaç duymaktadır. Sermaye yeterliliği kısıtlamaları bu iş için biçilmiş kaftandır.

Sermaye, bankanın maruz kaldığı risklerin gerçekleşmesi halinde müşterilerin uğrayacağı zararın telafi edilmesi anlamında doğrudan bir güvence sağlamaktadır. Risk, önceden sezilemeyen belirlenemeyen bir faktördür. Sermaye işte bu beklenmeyen zararın karşılığıdır.

Bu bağlamda, zarar önceden tahmin edilebilse karşılığı ayrılmakta ve risk oluşumu engellenmektedir. Asıl olan beklenmeyen zarara ne düzeyde bir sermayenin yeterli olacağı hususudur. Bu bağlamda yeni bir kavram ortaya çıkmıştır. Bu kavram ‘Sermaye Yeterlilik Oranı’dır.

Sermaye Yeterlilik Oranı, basit anlamda, bankaların bir birimlik sermaye ile kaç birimlik riske göğüs gerdiğini ifade eden sayısal bir orandır. Düzenleyici otorite bu yeterliliği asgari düzeyde belirleyerek, yasal sermaye adını verdiğimiz bir oran tespit etmiştir. Bu oran bankaların yapılarını ve faaliyet gösterdikleri ekonomik ortamı dikkate almadan sabit bir yüzdeyi (%8) ifade etmektedir.

$$\text{SYR} = F / [G + (12,5 \times H)] = \text{Sermaye Tabanı} / (\text{Kredi Riski} + \text{Piyasa Riski}) \geq \%8$$

Ana ve katkı sermayesinden oluşan yasal sermayenin belli başlı özellikleri şunlardır:

- Bankacılık Otoritesi yasal sermayeyi mevzuatla tespit eder,
- Yasal sermaye oransal olarak belirlenir,
- Yasal sermaye hesaplanırken kullanılan özkaynak (sermaye tabanı), defter değerinin gösterdiği özkaynak tutarından ayrı olabilir. Yani finansal tablolardaki tutardan kimi zaman farklıdır.

Basel-II yukarıdaki formülde de görüldüğü üzere SYR’nin hesaplanmasında kredi ve piyasa riski yanında operasyonel riski de dikkate almaktadır. Bununla birlikte yeni uzlaş risklerin ölçümünde kullanılabilecek yöntemleri sınıflandırmıştır. Bu çerçevede basit, orta ve gelişmiş risk ölçüm yöntemleri önermektedir. Tablo 1.7. de bu yöntemler ayrıntılı olarak incelenmektedir.

Tablo 2.1.Kredi ve Operasyonel Risklerin Hesaplanmasında Uygula Bilecek Yöntemler

Risk Ölçüm Yöntemlerinin Gelişmişlik Düzeyi	Piyasa riski	Kredi Riski	Operasyonel Risk
Basit	-	Standart Yöntem	Temel Gösterge Yöntemi
Orta	Standart yaklaşım	Temel içsel değerlendirme yaklaşımı	Standart ve alternatif standart yaklaşım
Gelişmiş	İçsel modeller yaklaşımı (RmD)	İleri düzey içsel modeller yaklaşımı	İleri ölçüm yaklaşımı

2.3.1.1. Kredi riski hesaplama teknikleri

Kredi riski, bankaya karşı olan yükümlülüklerin zamanında yerine getirilmemesi nedeniyle doğabilecek zararlar olarak tanımlanabilir. Kredi riski için iki farklı yaklaşım önerilmektedir; standart yaklaşım (standardized approach) ve dahili derecelendirmelere dayalı yaklaşımlar (İnternal Rating Based-Approaches - IRB).

2.3.1.1.1. Standart yaklaşım

Standart yaklaşım; 1988 tarihli düzenlemedeki mevcut uygulama ile içerik olarak aynı ancak risk hassasiyeti daha yüksektir. Bireysel risk ağırlıkları halihazırda borçlunun dahil olduğu kategoriye (ülkeler, bankalar yada kurumlar) dayanmakta iken, yeni düzenleme ile uluslararası bir derecelendirme kuruluşunun (daha katı) kriterlerine göre belirlenecektir. Standart yaklaşım, var olan kredi riski ölçüm anlayışının değiştirilmiş şeklidir. Buna göre, bankalar Standart & Poors (S&P) gibi derecelendirilme kuruluşlarının yayınlamış oldukları dereceleri risk katsayılarının belirlenmesinde kullanabileceklerdir. Derecelendirme kuruluşlarının dereceleri ile firma iflasları arasında yüksek korelasyon olması, komitenin bu derecelerin kullanılması yöntemini benimsemesinde etkili olmuştur. Sadece standardın tanımlandığı yeterlilik kriterlerini sağlayabilen kuruluşların dereceleri kullanılabilir.

Standart yaklaşımda risk ağırlıkları farklı kategorilere göre belirlenmiştir (www.bis.org):

- 1) Ülkelerin risk ağırlıkları (sovereign claims),
- 2) Bankaların risk ağırlıkları:
  - bir ülkedeki tüm bankalar ülke risk ağırlığından bir kategori daha aşağıda değerlendirilecektir. (Bankalar I)
  - risk ağırlıkları bankanın derecelendirme kuruluşlarından aldığı derecelendirme notuna dayandırılır. (Bankalar II)
- 3) Şirket risk ağırlıkları
- 4) Gayrimenkul teminatlı kredilerin risk ağırlıkları

Tablo 2.2. Basel-II Standart Yaklaşım Altında Ülke Banka Ve Anonim Şirketlere Kullandırılan Krediler İçin % Risk Ağırlıkları (S&P Derecelendirme Sistemlerine Göre)

Standart Risk Ağırlıkları	Ülke	Bankalar I ⁷	Bankalar II	Şirket
AAA'dan AA-'ye	%0	%20	%20	%20
A+'dan A-'ye	%20	%50	%50 (Uzun vade) %20 (Kısa vade)	%50
BBB+'dan BBB-'ye	%50	%100	%50 (Uzun vade) %20 (Kısa vade)	BB-'ye kadar %100
BB+'dan B-'ye	%100	%100	%100 (Uzun vade) %50 (Kısa vade)	BB-'nin altı için %150
B-'den aşağı	%150	%150	%150	%150
Derecelendirilmemiş	%100	%100	%50 %20 (Kısa vade)	%100
Gayrimenkul teminatlı krediler	Konut ipoteği karşılığında verilen krediler %50, ticari gayrimenkul ipoteği karşılığında verilen krediler %100 risk ağırlığına tabi olacaktır.			

Kaynak: (BIS,2006a)

Yeni düzenlemeye göre bir uluslararası değerlendirme kuruluşunun değerlendirmelerinin esas alınabilmesi için birtakım kriterlere sahip olması gerekmektedir. Bu kriterler şu şekilde sıralanabilir (www.bis.org) :

- Tarafsızlık
- Bağımsızlık
- Saydamlık
- Kredibilite
- Uluslararası erişim

⁷ Bankalar II , 3 ay vadeli kredi alacakları için belirlenen risk ağırlıklardır.

- Yeterli kaynağa sahip olmak

2.3.1.1.2. İçsel derecelendirmeye dayalı temel ya da ileri yaklaşım

İçsel derecelendirmeye dayalı yaklaşımın kullanımı Komite'nin geliştirdiği standartlara dayalı olarak denetim otoritesinin iznine bağlı olacaktır. Bazı standartlara bağlı kalmak kaydı ile bankalara borçlunun kredibilitesini kendi dahili yöntemleriyle belirleme izni verilecektir. Bankanın her bir borçlu için yapacağı hesaplar, gelecekteki olası bir zarar tahmini cinsinden ifade edilecek, bu da asgari sermaye gereklerinin temelini oluşturacaktır.

İçsel derecelendirmeye dayalı temel yaklaşımda banka her bir borçlunun ödememe olasılığını (PD) tespit etmekte, denetim otoritesi ödememe durumunda maruz kalınacak risk (EAD) ve doğacak zarar tahminlerine (LGD) ilişkin veriyi sağlamaktadır. İleri yaklaşımda, gelişmiş bir sermaye tahsis yapısına sahip olan bankaya her iki veriyi de sağlama izni verilmektedir.

Yaklaşımla ilgili açıklamalar şöyledir (www.bddk.gov.tr):

- Banka yönetim kurulları ve üst yönetimi bankanın dahili kredi derecelendirme sistemlerinden sorumludur ve sistemlerinin dışardan incelenmesine hazır olmak durumundadır.
- Dahili derecelendirmeye dayalı yaklaşımları benimseyecek bankalar için daha kompleks ve geniş boyutta veri ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bankaların düzenlemeye uygun derecelendirme modelini en az üç yıldır kullanıyor olması ve borç ödememe olasılıkları (PD) tahminleri için geriye dönük en az beş yıllık gözlem dönemini kullanmaları gerekmektedir.
- Yeni yapı ile hem standart hem de dahili derecelendirmeye dayalı yaklaşımlarda, teminat, garanti, kredi türevleri ve menkul kıymetleştirmelere risk hassasiyeti daha yüksek bir yaklaşım getirilmiştir.

2.3.1.2. Operasyonel riski hesaplama teknikleri

Piyasa riski, kredi riski ve operasyonel risk risklerin bankacılık sektöründe karlılık üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olduğu yakın geçmişte meydana gelen tecrübelerle ortaya konulmuştur. Bu nedenle finansal risk yönetimine gereken önem veren zorunda olan bankalar, sermaye yeterliliklerini güçlendirebilecek, piyasa payını

arttırabilecek ve hisse değerlerini yükseltebilecekleridir. Böylece risklerini en düşük seviyede tutarken hedeflere ulaşabilmek için performanslarını yükseltebileceklerdir.

Bu çerçevede operasyonel risk, pek çok finansal kurumun dolaylı olarak iflaslarına neden olduğundan bu yana riskin en tehlikeli türü olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte operasyonel riskin tanınması ve ölçülmesi gündeme gelmiştir.

Basel komitesi, operasyonel riski “uygun olmayan yada işlemeyen iç süreçler, insanlar ve sistemler ya da dış etkenler nedeniyle ortaya çıkabilecek zarara uğrama riski” olarak tanımlamıştır.

Genel anlamıyla operasyonel risk, bankaların faaliyetlerini sürdürürken karşılaştığı kredi riski ve piyasa riski dışındaki riskleri ifade eder. Bu açıdan bankalarda operasyonel risk, banka içi kontrollerdeki aksamalar sonucu hata ve usulsüzlüklerin gözden kaçması, banka yönetimindeki hatalar, bilgi teknoloji sistemlerindeki hata ve aksamalar gibi iç etkenler ile banka dışında üçüncü kişilerle ilgili sahte karlılık olayları gibi dış faktörlerden kaynaklanabilir.

Kısaca Operasyonel risk, yetersiz ve başarısız içsel süreçlerden, personel ve sistemlerden ya da dışsal olaylardan kaynaklanan zarar riskidir (Office Of Superintendent Of Financial Institutions Canada, 2007: 266).

Operasyonel risk kavramı bankaların risk profilinin daha iyi yansıtılabilmesi amacıyla SYR'nin belirlenmesine yeni eklenmiş bir bileşendir. İlk defa Basel-II'de gündeme gelmiştir. Bir bankanın işlemeyen ya da uygun olmayan iç süreçler, insanlar ve sistemler ya da dış etkenler nedeniyle ortaya çıkabilecek zarara uğrama riski olarak tanımlanabilir. Bu tanım, hukuki riski de içerir, fakat stratejik riski ve isim ve ün riskini içermez. Hukuki risk, bunlarla sınırlı kalmaksızın, denetim otoritesinin takip ve işlemlerinden kaynaklanan para cezaları, cezalar veya cezai tazminatları ve özel sulh bedellerini içerir (BDDK, 2007:189).

Operasyonel risk ölçümü için üç farklı yöntem önerilmektedir. Bunlar; temel gösterge yaklaşımı (TGY), SY ve gelişmiş ölçüm yaklaşımıdır (GÖY).

Bu yöntemlerden ilki olan temel gösterge yaklaşımı; en basit ve uygulaması en kolay yöntem olmasına rağmen, risk yönetimi sistemleri hakkında bankalar arası

herhangi bir ayırım gözetmediğinden, gelişmiş bankalar bu yöntemi kullanmama eğilimindedir. Bu yöntemde göre, operasyonel risk için ayrılması gereken sermaye miktarı bankanın son üç yıllık brüt gelirleri ortalamasının %15' i kadardır. Burada tanımlanan brüt gelir, bankanın faiz gelirleri ve giderleri farkı ile faiz dışı gelirleri ve giderleri farkının farkına eşittir. Ancak brüt gelir hesaplanırken; provizyonlar, olağanüstü gelir/giderler ve menkul kıymet satışından doğan kar/zararlar dahil edilmez (Teker, 2005: 47).

Standart yöntemde ise; bankacılık faaliyetlerinin söz konusu faaliyetlerin niteliği itibarıyla birbirinden önemli düzeyde farklılaşabildiği gerekçesiyle her bir iş kolu açısından maruz kalınan operasyonel risklerin de farklı düzeyde olacağı varsayımına dayanmaktadır. Bu yöntemde de sermaye yükümlülüğünü belirleyen temel parametre, net kar/zarar tutarından belirli kalemlerin hariç tutulması suretiyle hesaplanan brüt gelir tutarı olsa da toplam brüt gelirler sekiz farklı faaliyet koluna ayrıştırılır ve her faaliyet kolu %12-18 arasında değişen risk ağırlıkları ile çarpılarak toplanır (Teker, 2005: 47).

Bir bankanın GÖY' nı uygulaması, yasal sermaye hesaplaması amacıyla kullanılmadan önce, denetim otoritesinin ilk izleme sürecine tâbi olacaktır. Bu süreç, denetim otoritesinin bu yaklaşımın güvenilir ve uygun olup olmadığını belirlemesine olanak sağlayacaktır. Bir bankanın GÖY; içsel ve ilgili dışsal kayıp verilerinin, senaryo analizinin ve bankaya özgü iş ortamı ve iç kontrol faktörlerinin birlikte kullanımına dayalı olarak, BmK' ları makul ölçülerde tahmin edebilmelidir. Bankanın ölçüm sistemi, ayrıca, operasyonel risk için ekonomik sermayenin faaliyet kollarına tahsisini, ilgili faaliyet kollarında operasyonel risk yönetiminin geliştirilmesi için teşvikler yaratacak bir tarzda destekleyebilmelidir (BDDK, 2004: 197).

2.3.2. Sermaye Yeterliliğinin Denetimi

II. Yapısal blok, Komite tarafından belirlenen denetim otoritesinin incelemesine, risk yönetimi rehberliğine ve denetimsel şeffaflık ile hesap verebilirliğe ilişkin temel prensipleri; her biri için rehberlik de dahil olmak üzere, diğer hususların yanında, bankacılık hesaplarındaki faiz oranı riskinin, kredi riskinin (stres testi, temerrüt tanımı, artuk risk ve kredi yoğunlaşması riski), operasyonel riskin, artan sınır ötesi iletişim ve işbirliği ile menkul kıymetleştirmenin ne şekilde ele alınacağını da içerecek şekilde

bankacılık risklerine göre ele almaktadır (Basel Bankacılık Denetim Komitesi, 2004: 216).

Denetim otoriteleri Basel-II'nin uygulanması ile diğer denetimsel öncelikler arasında uygun bir denge kurmak durumundadır. Bu yaklaşım, Basel-II'nin sadece sermaye yeterliliğine ilişkin bir dizi yeni kurala uyumun sağlanması amacıyla olmadığını göstermektedir. Yeni uzlaşma daha çok, yeni düzenlemelerin uygulanabilmesi için sağlam bir alt yapı oluşturmayı ve risk yönetimini, sermaye yeterliliğini, piyasa disiplini ve finansal istikrarı geliştirmeyi amaçlamaktadır. İyi bir denetim sisteminin asgari düzeyde sağlanıp sağlanmadığının tespiti, ülkelerin Basel-II'ye yönelmeden önce göz önünde bulundurmaları gereken temel unsurdur.

Komite bu bölümde, bankaların risk yönetimi yaklaşımının denetim otoritesi tarafından incelenme sürecini ele almıştır. Bu blokta, bankaya ve denetçi otoriteye özel görev ve sorunluluklar yüklenmektedir.

Basel Komitesi, I. ve II. Yapısal Blok'un uyum içinde olması için aşağıdaki temel prensipleri benimsenmesini öngörmektedir (Yılmaz, 2007:10) :

- Bankalar risk profillerine ve stratejilerine uygun sermaye yeterliliklerini değerlendirebilecekleri bir sürece sahip olmalıdırlar. Bu süreç dahilinde banka yönetim kurulu ve yöneticileri tarafından yapılan bir gözden geçirme süreci olmalıdır.
- Denetleyici otoritenin, bankaların içsel sermaye yeterlilik değerlendirmeleri ve stratejilerinin yanında sermaye rasyolarına olan uyum sürecinin gözden geçirilmesi suretiyle bir değerlendirme yapmasıdır.
- Resmi otoritenin, asgari sermaye yeterliliği rasyosunu tutturulmasının yanı sıra gerekli olduğunu düşündüğü durumlarda bankalarda asgari oranın da üzerinde sermaye tutulmasını talep edebileceği hususu ilke olarak belirlenmiştir.
- Banka sermayesinin belirlenen asgari yükümlülüğün altına düşmemesi için bankanın kendi risk yapısına uygun tedbirlerin resmi otorite tarafından önceden alınmasının sağlanması ilkesi benimsenmelidir.

Bu ilkelerin uygulanmasında, pek çok durumda denetimcilerle bankalar arasında diyaloga gerek duyulacaktır. Ayrıca, denetimcilerin de konuyla ilgili eğitim almaları gereken durumlar ortaya çıkabilecektir. Komite ve BIS'in Finansal İstikrar Enstitüsü (Financial Stability Institute) danışmanlık konusunda yardımcı olabileceklerdir.

1.İlke: Bankaların, risk profilleri ile ilişkili bütünleşik bir sermaye yeterliliği değerlendirme süreci ile sermaye seviyelerinin korunmasına yönelik stratejileri bulunmalıdır:

İlke 2: Denetim otoriteleri, bankaların kendi içsel sermaye yeterliliği değerlendirmeleri ve stratejileri ile birlikte yasal sermaye yeterliliğini izleme ve sağlama kabiliyetlerini de incelemeli ve değerlendirmelidir. Denetim otoritesi bu süreçten tatmin edici sonuç elde edemediğinde gerekli tedbirleri almalıdır (Basel Bankacılık Denetim Komitesi, 2004:222).

İlke 3: denetim otoriteleri bankaların minimum sermaye yeterliliğinin üzerinde bir sermaye ile faaliyet göstermelerini beklenmeli ve gerekli gördüklerinde minimum sermayenin üzerinde sermaye tutulmasını talep edebilmelidirler:

İlke 4 : denetim otoriteleri erken müdahalede bulunarak banka sermayesinin belirlenen minimum seviyenin altına düşmesi engellenmeli ve sermayenin korunamadığı yada arttırılamadığı durumlarda bankaların süratle tedbir almaları konusunda talepte bulunmalıdırlar:

2.3.3. Piyasa Disiplini

Yeni sermaye yeterlilik standardının III. Yapısal Blok'u Piyasa Disiplinidir. Bu bileşen hiçbir düzenleme yapılmadığında, piyasa güçlerinin bankaların aşırı risk almalarını engelleyecek mekanizmalar geliştireceği gerçeğinden hareket ederek oluşturulmuştur. Bankaların, mali durumları hakkındaki bilgileri, yatırımcıların zamanında ve doğru bir şekilde bilgilendirilmesi amacıyla kamuoyuna açıklaması gerekmektedir.

Piyasa disiplinin sağlanabilmesi bilginin eşit eş zamanlı dağıtılmasına bağlıdır. Her ne kadar bankaların ihtiyaç duyduğu bilgiler farklı olsada, risk kaynaklarını dikkate alarak fiyatlama yapmaktadır. Sahip olmadığı ve risk olduğunu fark etmediği durumlarda ise fiyatlamamanın hatalı olma olasılığı yüksektir (Basel Executive Forum, 2007: 3).

Piyasa disiplini, bir bankanın sermayesinin yeterli düzeyde olduğunu garantilemesi, açısından önemli bir rol oynamaktadır. Etkin kamuoyu bilgilendirmeleri piyasa disiplini artırıldığı gibi, piyasa iştirakçilerini bankalarının sermaye yeterliliğini

değerlendirmelerine de olanak tanımakta ve bankaların faaliyetlerini güvenilir, sağlam ve etkin şekilde yürütmeleri için teşvik sağlamaktadır (Eldönmez, 2000:117).

Basel Komitesi ulusal ve uluslararası piyasalarda piyasa disiplininin teşvik edilmesi ve şeffaflığın artması konularında etkin çalışmalar yapmış ve bu çerçevede Basel-II standartlarında piyasa disiplini konusunu ayrıntılı olarak ele almıştır. Ayrıca bankaların ve mali sistemlerin güvenilirliği ile sağlamlığını yeni standartlarla sağlamayı amaçlamaktadır.

Komite piyasa disipliniyle ilgili uygulama ve yönlendirmelerde; risk profillerinin, risk yönetimi sistem ve faaliyetlerinin ve riske dayalı özkaynak yeterliliği oranlarına ilişkin unsurların Basel Komitesi ilkelerine uygun olarak kamuya açıklanması ve gerek ülke gerekse bankaların bu açıklamalar doğrultusunda değerlendirme yapılması konularına açıklık getirmektedir.

Yeni yapıda piyasa disiplini bankaların daha şeffaf bir yapı sergilemeleri ile sağlanacaktır. Piyasa katılımcılarının bankaların risk yapıları ve sermaye yeterliliği pozisyonları konusunda daha fazla bilgi sahibi olabilmeleri için şeffaf bir yapıya ihtiyaç duyulmuştur. Yeni yapı, bankaların kamuoyuna açıklamalarında kullanılmak üzere sermaye yeterliliğinin hesaplanması ve risklerin değerlendirilmesi de dahil olmak üzere birkaç alanda ve konuda gereken şartları ve önerileri ortaya koymaktadır. Genel anlamda kredi riski, kredi riskinin azaltılması teknikleri ve aktif menkul kıymetleştirmelerini denetimsel kabulü için gereken daha ayrıntılı şartlarla beraber, ana grup şeffaflık-açıklama standartları tüm bankalar için geçerli olmaktadır.

Piyasa disiplini bankalarda ve mali sistemlerde emniyeti ve tutarlılığı teşvik etmek amacıyla, sermayenin düzenlenmesini ve diğer denetimsel çabaları takviye etme potansiyeline sahiptir. Bankaların, işlerini güvenilirli, tutarlı ve verimli bir şekilde yürütmeleri konusunda güçlü teşvikler sağlamaktadır. Komite, bankacılık sisteminin emniyetini ve tutarlılığını güçlendirmek için bir kaldıraç olarak etkin piyasa disiplininin uygulanması konusunda denetimcilere yol gösteri konumundadır.

Bankaların sahip oldukları sermaye ile sermaye yeterliliği ve risk değerlendirme yöntemleri dahil olmak üzere önem arz eden konularda kamuya açıklama yapma

gerekliliğini ortaya koyan üçüncü blokla, bankalar arasında karşılaştırma yapılabilmesi ve bu yolla şeffaflığın sağlanması hedeflenmektedir

Etkin piyasa disiplinin sağlanabilmesi için muhatapların gerçekçi bir risk değerlendirmesi yapmaları, güvenilir ve zamanında ulaşılabilen bilgilerin oluşturulması gerekmektedir. Bankalar zarara karşı bir garanti olarak tutulan sermayenin özelliklerini ve böyle zararlara yol açabilecek potansiyel riskleri halka zamanında açıklamalıdır. Bu sayede piyasa katılımcılarının, bankanın borçlarını ödeyebilir durumda olma yeteneğinin değerlendirilmelerine imkan sağlayacaktır. Bu bilgiler en azından, yıllık mali raporlarda sunulmalı ve bankanın mali durumu ve performansı, iş faaliyetleri, risk profili ve risk yönetimi faaliyetleri konusunda nicel ve nitel ayrıntılar içermelidir.

Basel Bankacılık Gözetim Komitesi'nin (Basle Committee on Banking Supervision) piyasa disiplinine yönelik bilgilendirme tavsiyelerine göre bankalar aşağıda belirtilen konularda kamuoyuna bilgilendirme yapmalıdır (Basle Committee on Banking Supervision, 2001);

- Sermaye yapısı ve bileşenleri, sermaye araçlarının koşulları,
- Aktif- pasif değerlemesi, karşılık ayrılması ile ilgili muhasebe politikaları,
- Risk yönetim stratejileri de dahil olmak üzere riske maruz kalma durumu,
- Ticari faaliyetlerinden elde ettiği ekonomik sermayenin dağıtım süreci ve yapısı.

Sonuç olarak, piyasa disiplinin sağlamasında bankalar tarafından kamuoyunun doğru ve detaylı olarak bilgilendirilmesi esastır. Bu çerçevede bankalar tarafından açıklığa kavuşturulması gerekli olan konular aşağıdaki gibi özetlenebilir;

a.Sermaye Yapısı

Bir banka sermaye yapısı, sermayenin kapsamı ve sermaye araçlarının özellikler ve vadesi hakkında bilgilendirme yapmalıdır. Ayrıca, kredi kayıpları ve potansiyel kayıplar konusunda ayırdığı karşılıkları açıklamalıdır. Bu bilgilendirme, kuruluşların kayıpları karşılama potansiyeli ve sermaye yeterliliği konusunda şeffaf olmalıdır. Banka, muhasebe standartları, aktif ve pasif değerlemeleri, karşılıklar ve gelir kaynağı tanımları konusunda da bilgi açıklamalıdır. Bu bilgi, bankanın mali tablolarının

değerlendirilmesi açısından önemlidir. Kamuoyuna sunulması gereken bu bilgiler aşağıdaki tablo 2.3'de yer almaktadır (Basel Bankacılık Denetim Komitesi, 2004:239):

Tablo 2.3. Piyasa Disiplini Kapsamında Sermaye Yapısıyla İlgili Bildirimler

Nitel Bildirimler	*	Özellikle yeni, karmaşık ve melez sermaye araçlarında olmak üzere tüm sermaye araçlarının temel bileşenlerinin vade ve koşulları ile ilgili özet bilgiler.
		Her bir kalem ayrı ayrı açıklanmak üzere birinci kuşak sermaye
		■ Ödenmiş sermaye payı/adi pay senedi,
		■ Yedekler (ihtiyatlar),
		■ İştiraklerdeki azınlık payları,
		■ Yeni finansal araçlar ⁸ ,
Nicel Bildirimler		■ Diğer sermaye araçları,
		Sigorta iştiraklerinin sermaye fazlası,
		■ Birinci kuşak sermayeden indirilen, yasal sermaye hesaplama
		■ Şerefiye ve yapılan yatırımlar dahil birinci kuşak sermayeden indirilen diğer tutarlar.
	*	İkinci ve üçüncü kuşak sermayelerin toplam tutarı.
	*	Sermayeden indirilen diğer değerler ¹⁰ .
	*	Toplam nitelikli (kullanılabilir) sermaye.

Kaynak: (BDDK Araştırma Dairesi, 2004)

b. Risk Üstlenimi

Dinamik mali piyasalar, global rekabet ve teknolojik gelişim nedeniyle bankalarını risk profilleri hızla değişim göstermektedir. Bu çerçevede; piyasada bilgiyi değerlendiren ve bu doğrultuda hareket eden bilgi kullanıcıları, mali durumu en iyi yansıtan ve riskleri en iyi değerlendirebilen bilgi sağlama kaynaklarının olması gerektiğini düşünmektedirler. Bu nedenle, bankalar risk değerlendirmemesine ilişkin nitel ve nicel bilgilendirme yapmak durumundadır. Bankaların risk profillerinin şeffaflığı, bu kuruluşlarının mali durumlarının istikrarını ve gelirlerin değişen piyasa koşullarına karşı duyarlılığını göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Ayrıca, sadece bankalar değil finansal kuruluşlar da, her risk alanı için o riskin boyutunu ve

⁸ Yeni finansal araçlar Komitenin, 27 Ekim 1998 tarihli ve "Birinci Kuşak Sermayeye Dahil Edilebilecek Enstrümanlar" basın açıklamasında yer almaktadır

⁹ İçsel derecelendirme bazlı (İDD) yaklaşımlarla hesaplanan beklenen kayıpların toplam karşılıkları aşması durumunda aradaki farkın %50'sini temsil eden tutar birinci kuşak sermayeden indirilecektir.

¹⁰ İçsel derecelendirme bazlı yaklaşımlarla hesaplanan beklenen kayıpların toplam karşılıkları aşması durumunda aradaki farkın %50'sini içeren tutar ikinci kuşak sermayeden indirilecektir

kapsamını yansıtacak nitel ve nicel bilgi sunmak durumundadır. Buna ek olarak geçmiş yılların bilgileri de verilerek karşılaştırmalı bir analiz yapılması sağlanmalıdır.

c. Sermaye Yeterliliği

Bir banka önerilen yöntemlere göre hazırlanmış riske dayalı sermaye yeterliliğini ve yerine getirmek zorunda olduğu yasal sermaye standardını açıklamak zorundadır. Bu açıklama, bankanın mevcut sermaye durumunun kredi, piyasa ve diğer risk gereksinimlerini karşılayıp karşılayamadığını gösterecek düzeyde bir bilgilendirme içermelidir. Ayrıca, banka kendi sermaye yeterliliğinin değerlendirilmesi konusunda uyguladığı iç süreci de açıklamalıdır. Bu bilgilendirme, bankanın sermaye yeterliliği konusundaki yönetiminin diğer risk yönetimi süreçleriyle bağlantılarını görebilmesini sağlayacak ve gelecekte oluşabilecek dalgalanmalara karşı dayanma konusunda temel oluşturacaktır. Bu bilgilendirme tablo 2.4’de özetlenmektedir.

Tablo 2.4. Piyasa Disiplini Kapsamında Sermaye Yeterliliğiyle ilgili Bildirimler

Nitel Bildirimler	*	Bankanın hali hazırda yürüttüğü faaliyetleri ile gelecekteki faaliyetlerini destekleyebilme gücü açısından sermaye yeterliliğini değerlendirmede kullandığı yaklaşım hakkında özet bir açıklama.
		Kredi riski için sermaye gereksinimi:
		■ Standart veya basitleştirilmiş standart yaklaşıma konu her bir portföy için aynı açıklama.
Nicel Bildirimler		■ İçsel derecelendirmeye dayanan yöntemlere tabi portföylerde, her bir portföy için ayrı aynı açıklanmak üzere:
		■ Kurumsal krediler portföyü (denetim otoritesi sınıflandırması kapsamında olmayan ihtisas kredilerini de kapsayacak şekilde), kamu portföyü ve bankalar portföyü;
		■ İkamet amaçlı ipotek kredileri portföyü;
		■ Nitelikli rotatif perakende krediler portföyü¹¹;
		■ Diğer perakende krediler;
		■ Menkul kıymetleştirmeden kaynaklanan risk tutarları.
	*	İDD yaklaşımı kapsamındaki hisse senedi risk tutarları için sermaye gereksinimi:
		■ Piyasaya dayalı (market-based) yaklaşımlara tabi hisse senedi
		■ Basit risk ağırlığı yöntemine tabi hisse senedi portföyleri ve
		■ İçsel modeller kapsamında bankacılık hesaplarında izlenen hisse senetleri (bankacılık hesaplarındaki hisse senetleri için içsel ölçüm yaklaşımı kullanan bankalarda)
		■ TO/THK yaklaşımlarına tabi hisse senedi portföyleri.
	*	Piyasa riski için sermaye gereksinimi:
		■ Standart yaklaşım
		■ İçsel model yaklaşımı-Alım/satım hesapları
		Operasyonel risk için sermaye gereksinimi:
		■ Temel gösterge yaklaşımı ■ Standart yaklaşım
		■ Gelişmiş ölçüm yaklaşımları.
	*	Toplam sermaye ve birinci kuşak ¹³¹ sermaye rasyoları:
		■ En üst düzeydeki konsolide grup için ve ■ Önemli bankacılık iştirakleri için (Uzlaşımın nasıl uygulandığına bağlı olarak solo veya alt-konsolide bazda)

Kaynak: (BDDK Araştırma Dairesi, 2004)

¹¹ Münferit perakende portföylerinin toplam kredi riskine oranla önemsiz boyutlarda kaldığı ve bu portföylerin her biri için ayrı bildirimde bulunmanın piyasa katılımcılarının bankanın perakende kredi faaliyetleri ile ilgili risk profili hakkındaki değerlendirmelerine katkı sağlamayacak kadar benzer risk profillerine sahip oldukları haller dışında bankalar Birinci Yapısal Blok sermaye hesaplamalarında ipotek kredileri dışındaki perakende portföyleri arasında farklılaştırmaya gitmelidirler (nitelikli rotatif perakende krediler ve diğer perakende krediler gibi)

2.4. BASEL-I VE BASEL-II ARASINDAKİ FARKLAR

Basel komitesi risk yönetimine daha fazla önem vermek ve bankaların risk değerlendirme kapasitelerinde artış sağlamak amacıyla Basel-I uzlaşısını geliştirerek Basel-II uzlaşısını yayımlamıştır. İki uzlaş arasındaki farklar şöyle sıralanmaktadır:

1-Basel-I’de yer alan, kredi riski açısından sermaye yükümlülüğünün OECD ülkesi olup olmama kriterine göre belirlenmesi prensibine dayanan “kulüp kuralı (club rule) Basel-II ile birlikte kaldırılmaktadır.

2- Basel-II’de kredi riski, krediyi alan tarafların derecelendirme notlarına göre belirlenmektedir. Basel-II’de yer alan bazı yöntemler bağımsız derecelendirme şirketleri (ör. Standard&Poors, Fitch, Moodys, vb) tarafından verilen derecelendirme notlarını kullanırken, bazı ileri yöntemlerde -bankacılık denetim otoritesi iznine tabi olmak üzere- bankaların kendi değerlendirmelerine dayanarak verdikleri derecelendirme notları dikkate alınmaktadır.

3- Basel-I’de sadece kredi ve piyasa riskleri için sermaye zorunluluğu bulunmaktadır. Basel-II’de ise bu risklere ilaveten operasyonel risk sermaye yükümlülüğü de eklenmiştir. Basel-II’de operasyonel risk, yetersiz veya aksayan iç süreçler, insanlar ya da sistemler ya da harici olaylar sonucu ortaya çıkan zarar riski olarak tanımlanmakta (örneğin zimmet, deprem, bilgi işlem arızası sonucu ortaya çıkan zararlar) ve bankalardan bu riskleri için de sermaye bulundurmaları istenmektedir.

4- Basel-II içerisinde bankaların sermaye yeterliliklerini kendilerinin değerlendirmesi istenmekte ve hem sermaye yeterliliği hem de bankanın kendisini değerlendirme sürecinin bankacılık denetim otoritesi tarafından denetlenmesi ve değerlendirilmesi istenmektedir.

5- Basel-II kapsamında sermaye yeterliliğine ilişkin olarak Basel-II’ye özgü detaylı bilgilerin kamuya açıklanması zorunluluğu getirilmektedir. Bu husus Basel-I’de yer almamaktadır.

Genel anlamıyla farklılıklar Tablo 2.5.’de özetlenmektedir.

Tablo 2.5. Basel-I ve Basel-II’in Temel Farkları

Eski düzenleme	Yeni düzenleme
● Tek tip risk ölçümüne odaklıdır	● Bankaların dahili risk yönetim metodolojilerine, denetimlere ve piyasa disiplinine dayalı bir yapı getirmektedir
● Tüm kuruluşlar için tek tip model uygulanmaktadır.	● Daha esnek bir uygulama sağlamaktadır (daha iyi risk yönetimi için sermaye teşvikleri uygulanabilmektedir).
● Risk temeline dayalı sermaye gereği yapısı	● Riske daha fazla duyarlıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE BANKACILIK SEKTÖRÜ

3.1. TÜRKİYE FİNANS VE BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN GENEL DEĞERLENDİRMESİ

Ülkemizde Bankacılık sektörünün yeniden yapılandırma ve rehabilitasyon çalışmaları aslında 2000 yılı itibariyle Uluslararası Para Fonu (IMF) gözetiminde ve denetiminde uygulanmaya başlayan “Koşullu Destek Antlaşması” çerçevesinde gündeme gelmiş; ancak asıl önemini 2000 yılı Kasım ve 2001 yılı Şubat aylarında yaşamış olduğumuz ağır ekonomik krizlerin ardından kazanmıştır. 54 Banka ve 125 bin’i aşkın çalışanın oluşturduğu sektör, 2002 yılı sonu itibariyle toplam 130 Milyar USD’lik aktif büyüklüğü’ne ulaşmış; ancak mevcut aktif büyüklüğü ile GSMH’nın sadece %78’ine denk gelen bir ağırlığa sahip olabilmıştır. Toplam Aktif Büyüklüğü/GSMH oranının Avrupa Birliği ülkelerindeki ortalamasının yaklaşık %474 olduğu dikkate alındığında, sektörün yeterli büyüklükte olmadığı; ancak önünde önemli bir büyüme potansiyelinin bulunduğu söylenebilmektedir.

3.1.1. Ekonomik Değerlendirme

Türkiye ekonomisinde 2002 yılının ikinci çeyreğinde başlayan ve son beş yılda sürekli olarak büyüyen GSMH sabit fiyatlarda %43 oranında artmıştır. Dolar bazında ise bu artış %175’dir. Dolar bazında GSMH 2002 yılında 145 Milyar USD iken, 2006 yılında 400 milyar USD olmuştur. Bu büyüme eğiliminin Mart 2007’de de sürdüğü görülmektedir. Mart 2007 itibarı ile, finansal sistemin toplam aktif büyüklüğü 2006 yıl sonuna göre %5 oranında büyüyerek 500.4 Milyar USD seviyesine ulaşmıştır. Türk finansal sistemi içerisinde en büyük paya sahip olan bankacılık sektörünün aktif büyüklüğü aynı dönemde %3,2 oranında artarak 470.3 Milyar USD olarak gerçekleşmiştir. Finans sektöründe büyük bir ağırlığı olan bankacılık sektörünün bu sektördeki payı Mart 2007 itibarı ile %86.1’dir.

Tablo 3.1. Finans Sektörünün Yıllar İtibariyle Sektör Büyüklükleri (Milyar YTL)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007/03	Aktif/ GSYİH(%) Mart 2007
Bankalar	216.7	255	313.8	406.9	499.5	515.3	86.1
Finansal Kiralama Şirketleri	3.8	5	6.7	6.1	10.0	10.5	1.8
Faktoring Şirketleri	2.1	2.9	4.1	5.3	6.3	5.9	1.0
Tüketici Fin. Şirketleri	0.5	0.8	1.5	2.5	3.4	3.3	0.6
Sigorta Şirketleri	5.4	7.6	9.8	14.4	14.4	18.5	3.1
Emeklilik Şirketleri	0.0	3.3	4.2	5.7	7.2	7.2	1.2
Menk. Kıym.Aracı Kuruluşlar	1.0	1.3	1.0	2.6	2.7	3.4	0.6
Menk. Kıym. Yat. Ortaklıkları	0.1	0.2	0.3	0.5	0.5	0.6	0.1
Menk. Kıym. Yat. Fonları	9.3	19.9	24.4	29.4	22.0	25.3	4.2
Gayrimenkul Yat. Ortaklıkları	1.1	1.2	1.4	2.2	2.5	2.6	0.4
Toplam	240.1	293.7	363.0	469.9	564.5	592.6	99.0

Kaynak: (BDKK, 2007)

3.1.2. Finansal Sektörün Performans Göstergeleri

2006 yılında 12,8 Milyar YTL olan finans sektörünün toplam karı, mart 2007 üç aylık dönemde 4 Milyar YTL olarak gerçekleşmiştir. Gerçekleşen bu karın %86'sı bankacılık sektöründen kaynaklanmaktadır. 2002 yılından itibaren yapılan düzenlemeler ve uygulanan reformlar sayesinde finans sektörünün aktif yapısında olumlu iyileşmeler gözlenmiş ve bu gelişmeler karlılık yapısını güçlendirmiştir. Yıllar itibariyle karlılığı artan sektör yabancı yatırımlar için cazip hale gelmektedir.

Tablo 3.2. Finans Sektöründeki Kuruluşların Dönem Karları (Milyar YTL)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007/03
Bankalar	2.9	5.61	6.45	5.96	11.5	3.4
Finansal Kiralama Şirketleri	0.07	0.58	0.12	0.26	0.38	0.11
Faktoring Şirketleri	0.06	0.16	0.13	0.23	0.49	0.13
Tüketici Fin. Şirketleri	0.02	0.06	0.04	0.05	0.05	0.01
Sigorta Şirketleri	0.28	0.27	0.38	0.35	0.24	0.24
Menk. Kıym. Aracı Kuruluşlar	0.1	0.14	0.12	0.27	0.19	0.1
Toplam	3.41	6.82	7.24	7.12	12.8	4

Kaynak: (BDDK, 2007)

3.1.3. Türkiye Bankacılık Sektöründeki Gelişmeler

Türkiye’de fon akımlarının önemli bir bölümü bankacılık kesimi üzerinden yapılmaktadır. Son yıllarda banka dışı mali kurumların sayı ve büyüklüğü artma eğiliminde olmakla birlikte, bankacılık sektörü toplam mali sektör aktifleri içinde yüzde 75 civarında paya sahip bulunmaktadır. Banka dışı diğer mali kuruluşların önemli bir kısmının bankaların iştirakleri olduğu göz önüne alındığında mali sektörde bankaların ağırlığının daha da yüksek olduğu görülmektedir.

Türk mali sistemi 1980 yılından başlayarak uygulamaya konulan liberal politikalar sonucunda önemli ölçüde yapısal değişikliğe uğramış, dinamizm kazanmıştır. Bu gelişimde, selektif kredi politikalarının kaldırılması, mevduat ve kredi faizlerine serbesti tanınması, liberal kambiyo düzenlemeleri gibi deregülasyona yönelik uygulamaların yanı sıra, sektöre ilişkin mevzuat düzenlemelerinin uluslararası normlar seviyesine yükseltilmesi için yapılan çalışmalar da rol oynamıştır.

1980’li yılların ikinci yarısından itibaren yaşanan gelişimi belirleyen üç ana faktör etkili olmuştur. Bu gelişmeler, kamu kesiminin borçlanma gereksinimini ihraç ettiği devlet iç borçlanma senetleri (DİBS) ile finanse etmesi, mevduatlar içinde döviz tevdiat hesaplarının payının artması ve spekülatif kısa vadeli sermaye giriş çıkışlarının yaşanmasıdır (Yeldan, 2001).

1980’li yıllarda gerçekleştirilen bankacılık sektörüne girişi, rekabeti ve büyümeyi kolaylaştırıcı yasal ve kurumsal düzenlemelerin de etkisiyle, Türk bankacılık sektörü banka sayısı, istihdam, hizmet çeşitliliği ve teknolojik altyapı konularında hızlı bir genişleme süreci yaşamıştır.

3.1.3.1. Sektörün yapısal göstergeleri

Bankacılık sektöründe, 1980 yılında 43 olan banka sayısı 1990 yılında 66’ya, 1999 yılında 81’e yükselmiştir. 2000 yılında 2 bankanın bankacılık izninin iptal edilmesi ile birlikte banka sayısı 79’a gerilemiştir. 2001 yılında Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) kapsamındaki 5 bankanın Sümerbank bünyesinde birleştirilmesi sonucu 14 Mayıs 2001 itibariyle faaliyet gösteren banka sayısı 74’e inmiştir.

Mali yapının güçlenmesi, bilanço yapısında değişme, kredi talebinin artması, karlılık performansının iyileşmesi 2002 yılından itibaren bankacılık sektörünün yeniden büyümeye başlamasına neden olmuştur. Bu büyüme potansiyeli yurtdışı yatırımcıların bankalara ve diğer finansal kurumlara olan doğrudan yatırımlarının artmasını olumlu yönde etkilemiştir. Hisseleri İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören bankaların ve finansal kurumların piyasa değeri 2002 yılından bu yana hızla artmıştır.

Bankaların faaliyetlerini düzenleyen ve doğrudan etkileyen Bankacılık Kanunu, Uluslararası Avrupa Birliği düzenlemelerine ve uygulamalarına önemli ölçüde yaklaşmıştır. Bankacılık kanununa ilişkin düzenlemelerin tamamına yakını 2006 yılında tamamlanmış ve uygulamaya girmiştir. Yeni düzenlemeler sayesinde bankaların desteklenmesi; risk yönetiminin ve kurumsal yapının gelişmesini, aktif yapının gelişmesini, likiditenin ve sermaye yeterliliğinin güçlenmesini sağlamıştır.

Genel kredi karşılıkları nakdi krediler için %0.5'den %1'e, gayrinakdi krediler için %0.1'den %0.2'ye yükselmiştir. Düzenlemeler sayesinde sermaye yeterliliğinin %12 ve üzeri olması yaklaşımı getirilmiştir.

2000 yılında 79 olan banka sayısı o dönemde yaşanan belirsizlikler yüzünden banka sayısının azalmasına sebep olmuştur. 2006 yılı sonu itibarı ile banka sayısı 46'ya gerilemiştir. Son dönemde ise yerleşik olmayanların yatırımları nedeniyle yabancı sermayeli bankaların sayısı artmıştır. Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların 33'ü mevduat, 13'ü ise kalkınma ve yatırım bankalarıdır. Mevduat bankalarından kamusal sermayeli bankaların sayısı 3, özel sermayeli bankaların sayısı ise 14'dür. Özel sermayeli bankaların 2 tanesinde halka açık olmayan hisselerde yabancı yatırımcılar %50 oranında paya sahiptir. Çoğunluk hisseleri yabancı sermayeli olan mevduat bankalarının sayısı 15, kalkınma ve yatırım bankalarının sayısı ise 4'dür. Sektör içindeki paylarına baktığımızda mevduat bankalarının payı %97, kalkınma ve yatırım bankalarının payı ise %3'tür.

Şube ve personel sayısında 2003 yılından itibaren başlayan artış hala devam etmektedir. 2006 yılı sonu itibarı ile toplam şube sayısı 6849, personel sayısı ise 143 bin kişiyi aşmış, bu rakamlar 2007'de de artmaya devam etmiştir. Fakat son yıllardaki şube ve personel sayısındaki bu artış AB ülkelerine göre kıyaslandığında oldukça düşüktür. Nüfusa oranlandığında her şubeye 10060 kişi, her banka çalışanına ise 485 kişi

düşmektedir. Son dönemdeki iyileşmeye rağmen şube ve çalışan sayısı 2000 yılının gerisindedir.

Tablo 3.3. Avrupa Birliği ve Türkiye Bankacılık Sistemleri

	AB (2005)	Türkiye (2006)
Kişi başına aktif (Euro)	71.200	3.698
Toplam aktifler/GSYİH (%)	304	87
Nüfus/Personel sayısı	173	485
Nüfus/Şube sayısı	2.279	10.060
Nüfus/Banka sayısı	53.241	1.459.000

Kaynak: (TBB, 2007)

Toplam aktiflere göre en büyük ilk beş bankanın sektör içindeki aktif payı %63, aktif büyüklüğü itibari ile en büyük üç bankanın toplam aktifleri 146 Milyar düzeyindedir. Kamu sermayeli bankaların bilançosu YTL ağırlıklı bir yapıya sahiptir. Kamu sermayeli bankalarda YTL aktiflerin toplam aktiflerdeki payı %78 iken, özel sermayeli bankalarda bu oran %60 düzeyindedir.

2006 yılının başından itibaren iç talepteki artışa bağlı olarak toplam krediler hızla büyümüştür. Özellikle kurumsal ve bireysel kredilerde artış görünürken, menkul kıymetler ve likit aktiflerdeki artış sınırlı kalmıştır. Toplam kredilerin %74'ü YTL, %26'sı ise yabancı para kredilerden oluşmuştur.

3.1.4. Türkiye Bankacılık Sektörünün Yapısal Göstergeleri

3.1.4.1. Genel görünüm

Türkiye'de faaliyet gösteren mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının sayısı 2006 yılında 46 olmuş 2007 yılının ilk çeyreğinde ise sayı değişmemiştir. Koçbank A.Ş.'nin Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'ye devredilmesiyle bu sayı 1 adet azalmıştır. Bankacılık sektörüne 2006 yılında da devam etmiş Finans Bank A.Ş. hisselerinin yüzde %46'sı National Bank of Greece S.A.'ya devredilmiştir. Denizbank A.Ş. hisselerinin %75'i Dexia Participation Belgique S.A.'ya devredilmiştir. Böylelikle bu iki banka özel sermayeli ticaret bankaları grubundan Türkiye'de kurulmuş yabancı bankalar grubuna geçmiştir. Bankacılık sektörü 2007 yılının ilk çeyreğinde de büyümeğe devam etmiş ve toplam sektördeki şube sayısı 7.341'e , personel sayısı 16.888'e ulaşmıştır.

Tablo 3.4. Bankacılığın Yapısal Göstergeleri

	2002	2003	2004	2005	2006	2007/03
Banka Sayısı	59	55	53	51	50	50
Kamu Bankaları	3	3	3	3	3	3
Özel Bankalar	20	18	18	17	14	13
TMSF	2	2	1	1	1	1
Yabancı Ser. Bankalar	15	13	13	13	15	16
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	14	14	13	13	13	13
Katılım Bankaları	5	5	5	5	4	4
Mevduat Hesabı Sayısı (Bin Adet)	67.993	78.790	80.087	82.958	86.131	85.408
Katılma Hesabı Sayısı	0	0	0	1.202	1.414	1.413
Toplam Kredi Müş. Sayısı (Bin Adet)	15.784	18.707	25.168	29.153	30.685	30.555
Mevduat Bankaları			21.166	28.860	29.992	29.792
Kalkınma ve Yatırım Bankaları			3	3	14	16
Şube Sayısı	6.203	6.078	6.219	6.568	7.296	7.431
Mevduat Bankaları	6.169	6.046	6.186	6.241	6.898	7.023
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	34	32	33	35	42	40
Katılım Bankaları				292	356	368
Personel Sayısı	124.009	124.030	127.944	138.724	150.493	153.640
Mevduat Bankaları	118.321	118.603	122.592	127.851	138.426	140.729
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	5.688	5.427	5.352	5.126	5.255	5.348
Katılım Bankaları				5.747	7.112	7.563
ATM Sayısı	12.035	12.726	13.556	14.836	16.513	16.888
Mevduat Bankaları	12.035	12.726	13.556	14.529	16.133	16.477
Katılım Bankaları				307	380	411

Kaynak: (BDDK, 2007)

3.1.4.2. Sektörün sermaye yapısı

Bankaların %33'ü mevduat bankası, %13 ise kalkınma ve yatırım bankasıdır. Mevduat bankalarından üçü kamusal sermayeli, 14'ü ise özel sermayeli bankadır. TMSF bünyesinde bir adet banka bulunmaktadır. Yabancı sermayeli mevduat bankalarının sayısı 15 olmuştur. Kalkınma ve yatırım bankalarını üçü kamu sermayeli, altısı özel sermayeli ve dördü yabancı sermayeli bankadır.

Bu çerçevede yapılan analize göre Nisan 2007 aktif büyüklüklerine göre, Türk Bankacılık sektöründe kamu sermayesinin payı %26.1, özel sermayenin payı %34.8 düzeyindedir. Diğer taraftan, Nisan 2007 itibariyle hisse devir süreci biten bankalar dikkate alındığında ve değişen oranlarda yapılan yeni yabancı sermaye yatırımları da göz önünde tutulduğunda, Türk Bankacılık sistemindeki yabancı sermayenin oransal payı %22.1 seviyesindedir. Bu paya yurt dışı yerleşik yatırımcılar tarafından elde tutulan hisseler eklendiğinde, toplam yabancı sermaye payı %39 olmaktadır. Ayrıca satış süreci devam eden kamuoyu bilgisine sunulan Oyakbank'ın %100 ve Türkiye

Katılım Bankası'nın %60 yabancı sermaye kontrolüne geçmesi halinde, yukarıda belirtilen yabancı sermaye oransal payı %25'e yükselecektir. Bu orana borsa payları ilave edildiğinde toplam yabancı sermaye payı %41.9 düzeyine ulaşacaktır (BDDK,2007; 33-34).

3.1.4.3 Sektörün bilanço büyüklüğü

Toplam aktifler Aralık 2006 itibariyle, bir önceki yıla göre %22 artarak 486 Milyar YTL'ye yükselmiştir. 2005 yılı sonunda %82 olarak gerçekleşen toplam aktiflerin GSMH'ye oranı 2006 yılı sonunda %85 olmuştur.

Ekonomik faaliyetin canlı olması, piyasa beklentilerinin olumlu yönde sürmesi ve uluslararası piyasalardan borçlanma imkanlarındaki artışa bağlı olarak bankacılık sektörü, 2006 yılının ilk yarısında %35 oranında büyümüştür. Buna karşın, Mayıs-Haziran 2006 döneminde yaşanan dalgalanmadan sonra kredi talebindeki yavaşlamaya bağlı olarak yıllık ikinci yarısında, büyüme hızı yıllık bazda %22'ye gerilemiştir.

Bankacılık sektörünün toplam bilanço büyüklüğü, 2006 yılında 89 milyar YTL artmıştır. Bu artışın %60'ı mevduattan, %26'sı mevduat dışı kaynaklardan, kalanı diğer pasifler ve özkaynaklardan gelmiştir. Sağlanan kaynakların %67'si kredilere, %18'i menkul değerler cüzdanına, %18'i likit aktiflere ayrılmıştır.

Likit aktiflerdeki artışın tamamına yakını yılın ikinci yarısında ve yabancı para cinsinden olmuştur. Döviz mevduat talebindeki artışın da etkisiyle, bankalar yurtdışı bankalarda tuttukları likit aktiflerini artırmışlardır. Aynı dönemde, kredi stoku artış hızı yavaşlarken, menkul değerler cüzdanı gerilemiştir.

Yılın ikinci yarısında yabancı para mevduat artışı hızlanmış, ancak YTL'nin değer kazanmasıyla, yabancı para mevduatın YTL karşılığındaki artış sınırlı kalmıştır. Bankacılık sektörü dış kaynak kullanımını azaltmıştır. Bu dönemde repo yoluyla sağlanan kaynaklarda artış olmuştur.

Yılın ilk yarısında faiz oranlarındaki yükselme nedeniyle menkul değerler portföyünün piyasa değerinin düşmesine bağlı olarak özkaynaklar küçülmüştür. Dalgalanmanın kısa süreli olmasına ve devlet iç borçlanma senetleri faiz oranlarının son çeyrekte gerilemesine bağlı olarak özkaynaklar ikinci yarıda yeniden artmıştır. Tablo 2.6 da ise aktif büyüklüğü sırasına göre bazı bankalar sıralanmaktadır.

Tablo 3.5. Türk Bankacılık Sektöründe Sermaye Yapısının Analizi

Banka Adı	Tolam Aktifler İçindeki Pay (%)	Kamu Payı (%)	Özel Pay (%)	Yabancı payı Pay (%)	Borsa Payı (%)	Toplam
T.C.Ziraat Bankası	14,5	100	0	0	0	0
T.İş Bankası	14,5	0	78,8	0	21,2	21,2
Akbank T.A.Ş.	12	0	52,1	20	27,9	47,9
T.Garanti Bankası	10,9	0	28,2	25,5	46,3	71,8
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	9,2	0	47,9	40,1	12	52,1
T.Vakıflar Bankası	7,4	58,6	18,5	0	22,8	22,8
T.Halk Bankası	6,8	75	2,4	0	22,6	22,6
Alternatifbank	4	0	98,9	0	1,1	1,1
Finansbank A.Ş.	3,2	0	9,7	89,6	0,7	90,3
Denizbank	2,3	0	0	99,8	0,2	100
Oyakbank	2,3	0	100	0	0	0
Hsbc Bankası	2,2	0	0	100	0	100
T.Ekonomi Bankası	1,9	0	43,4	42,1	14,5	56,6
Fortis Bank A.Ş.	1,6	0	2,1	94,1	3,8	97,9
Cıtıbank	1	0	0	100	0	100
Asya Katılım Bankası A.Ş.	1	0	68,2	0	31,8	31,8
İller Bankası	0,9	100	0	0	0	0
Şekerbank	0,9	0	52,3	34	13,7	47,7
T.Sınai Kalkınma Bankası	0,9	14,2	53,1	5,1	27,5	32,7
T.Finans Katılım Bankası A.Ş.	0,9	0	100	0	0	0
Türk Eximbank	0,8	100	0	0	0	0
Kuveyt Türk E.Finans Kurumu	0,6	0	19,8	80,2	0	82,2
Anadolubank A.Ş.	0,5	0	100	0	0	0
Tekstil Bankası A.Ş.	0,5	0	89,4	0	10,6	10,6
Albaraka Türk Katılım Bankası	0,5	0	22,4	77,6	0	77,6
Tekfenbank A.Ş.	0,3	0	30	70	0	70
Millenium Bank	0,2	0	0	100	0	100
T.Kalkınma Bankası	0,2	99,1	0,9	0	0	0
Takasbank İMKB	0,2	0	90,1	9,9	0	9,9
Türkış Bank	0,1	0	94,2	5,8	0	5,8

Kaynak: (BDDK, 2007)

3.1.4.4. Sektörün aktif büyüklüğü

Sektör içinde mevduat bankalarının payı %97, kalkınma ve yatırım bankalarının payı ise %3'tür. 2002 yılından bu yana mevduat bankalarının grubunda yer alan kamu ve özel sermayeli bankaların payları azalırken, yabancı sermayeli bankaların payı %5'ten %12'ye yükselmiştir.

Mevduat bankaları grubunda yer alan kamu ve fon bankalarının krediler içindeki toplam payı 2002'den bu yana artış göstererek %21'den %22'ye, yabancı sermayeli bankaların payı %7'den %15'e yükselmiştir. Özel sermayeli bankaların payı ise %68'den %59'a gerilemiştir.

Tablo 3.6. Bankaların Sektör İçindeki Aktif, Mevduat, Kredi Payları

	Toplam Aktifler			Toplam Mevduat			Toplam Krediler		
	2002	2005	2006	2002	2005	2006	2002	2005	2006
Mevduat Bankaları	96	97	97	100	100	100	89	96	97
Kamu ve Fon Bank.	36	32	30	39	39	37	20	21	22
Özel Bankalar	56	60	55	58	57	53	65	68	59
Yabancı Bankalar	3	5	12	2	3	10	4	7	15
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	4	3	3	-	-	-	11	4	3
Toplam	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: (TBB, 2007)

3.1.4.5. Yoğunlaşma

Bankacılık sektöründe 2007 yılının ilk çeyreğinde sektörün ilk 5 ve ilk on bankasını sektör paylarında bir değişme gözlenmemektedir. İlk beş bankanın 2006 yılında 2005 yıla göre aktif paylarında bir artış gerçekleşmezken toplam kredilerde %2 azalma ve toplam mevduat kalemlerindeki payları da ise %2'lik bir pay artışı gerçekleşmiştir. İlk on bankanın toplam aktif, kredi ve mevduat içindeki payı 2005 yılına göre sırasıyla %1, %1 ve %3 pay artmıştır. İlk beş bankanın içinde 2006 sonunda, bir kamu bankası ve dört özel banka yer alırken, ilk on banka arasında 3 kamu bankası ve yedi özel banka bulunmaktadır (BDDK, 2007: I-40).

3.1.4.6. Bilanço aktiflerin yapısı

İç talepteki canlılığa bağlı olarak özellikle bireysel kredilerdeki talep artışı, 2006 yılının ilk yarısı bankaların toplam aktiflerindeki büyümeyi desteklemiştir. Menkul kıymetler ve likit aktiflerde artış sınırlı kalmıştır. Yılın diğer yarısında ise bireysel kredi talep artış hızındaki yavaşlama yaşanmış ve likit aktifler artmıştır. Menkul kıymetler cüzdanı ise gerilemiştir. Alım-satım amaçlı menkul değerlerin ve vadeye kadar elde tutulacak menkul değerlerin payları sırasıyla bir ve iki puan gerilemiş, satılmaya hazır menkul değerlerin payı değişmemiştir.

2006 yılında toplam krediler geçen yıla oranla %40 büyüyerek 210 Milyar YTL'ye ulaşmıştır. Kredilerin %74'ü YTL, %26'sı ise yabancı para kredilerden oluşmuştur.

Tablo 3.7. Bankaların Aktiflerinin Gelişimi ve Yapısı

	Milyon YTL	Milyon USD	Yüzde Değer (YTL)	Yüzde Pay 2005	Yüzde Pay 2006
Likit Aktifler	77.455	55.105	26	15	16
Menkul değerler cüzdanı	158.940	113.076	11	36	33
Alım-satım amaçlı	14.239	10.130	-18	4	3
Satılmaya hazır olanlar	96.145	68.401	23	20	20
Vadeye kadar elde tutulan	48.556	34.545	2	12	10
Krediler	210.420	149.701	40	38	43
Takipteki krediler	8.179	5.819	9	2	2
(-)Özel karşılıklar	7.426	5.283	10	2	2
Duran aktifler	16.237	11.552	-12	7	3
İştirakler ve bağlı ortaklıklar	9.098	6.473	-17	3	2
Sabit kıymetler	7.139	5.079	-4	2	1
Reeskontlar	14.305	10.177	32	3	3
Diğer aktifler	8.612	6.127	-32	3	2
Toplam aktifler	485.969	345.738	22	100	100

Kaynak: (BDDK, 2007)

3.1.4.7 Bilanço Pasiflerinin Yapısı

Toplam mevduat %22 oranında artarken, pasifler içindeki payı %61 düzeyinde aynı kalmıştır. YP mevduatın toplam pasifler içindeki payı da 2 puan artarak %24'e yükselmiştir. YTL mevduatın ise toplam pasifler içindeki payı 2 puan azalarak %37'ye inmiştir. 296 Milyar YTL'ye ulaşan toplam mevduatın %61'ini YTL mevduat, %39'unu ise YP mevduat oluşturmuştur. YTL mevduatın toplam mevduat içindeki oranı kamu ve fon bankalarında %75, özel bankalarda %54 ve yabancı bankalarda %44 düzeyindedir.

Toplam kaynakların %21'ini oluşturan mevduat dışı kaynaklar 2006 yılında %30 oranında artarak 101 Milyar YTL'ye ulaşmıştır. Mevduat dışı kaynakların %70'ini bankalara olan borçlar oluşturmuştur.

Tablo 3.8. Bankaların Pasiflerinin Gelişimi ve Yapısı

	Milyon YTL	Milyon USD	Yüzde Değer (YTL)	Yüzde Pay 2005	Yüzde Pay 2006
Mevduat	296.49	210.938	22	61	61
YTL	181.091	128.835	17	39	37
YP	115.404	82.103	30	22	24
Mevduat dışı	100.584	71.559	30	20	21
Özkaynaklar	57.997	41.261	8	14	12
Ödenmiş sermaye	25.285	117.989	26	5	5
Yedek akçeler	38.232	27.200	-10	11	8
Geçmiş yıl karı	-18.384	-13.079	-3	-5	-4
Dönem karı	11.090	7.890	94	1	2
Diğer	1.774	1.262	-61	1	0
Diğer pasifler	30.893	21.979	37	6	6
Toplam pasifler	485.969	345.738	22	100	100

Kaynak: (BDDK, 2007)

3.1.4.8. Özkaynak yapısı

Toplam özkaynaklar sınırlı bir artış ile %8 oranında büyüyerek 58 Milyar YTL olmuştur. Enflasyondan daha yavaş gerçekleşen bu artışın sınırlı kalmasında, 2006 yılının ilk yarısında yaşanan dalgalanmalar nedeniyle faiz oranlarındaki yükselişin neden olduğu menkul kıymet yeniden değerlemesinden doğan zararlar ile kar dağıtımı etkili olmuştur. Yılın ilk yarısında 2.809 milyon YTL azalan sektör özkaynakları, yılın ikinci yarısında 7.073 milyon YTL artmıştır. Özkaynaklardaki büyümeye en önemli katkı, ödenmiş sermaye ve dönem karındaki artıştan gelmiştir.

Özkaynaklardaki büyümenin sınırlı olmasına rağmen, duran aktiflerdeki gerileme nedeniyle serbest özkaynaklar büyümeye devam etmiştir. 34 Milyar YTL'den 41 Milyar YTL'ye yükselen serbest özkaynakların toplam aktiflere oranı %8 düzeyindedir.

Tablo 3.9. Özkaynaklar

	Milyon YTL	Milyon USD	Yüzde değer (YTL)	Yüzde değer (USD)	Sermaye yeterliliği rasyosu %
Mevduat bankaları	50.428	35.876	6	1	19,9
Kamu ve fon bankaları	15.709	11.176	6	1	41,2
Özel bankalar	27.625	19.654	-6	-10	17,8
Yabancı Bankalar	7.094	5.047	115	105	16,6
Kalkınma ve yatırım bankaları	7.570	5.386	21	16	142,8
Sektör	57.998	41.262	8	3	22,4

Kaynak: (BDDK, 2007)

Sektörün net karı %94 oranında artarak 11.090 Milyon YTL olmuştur. Net kar, kamu ve fon bankalarında %32, özel sermayeli mevduat bankalarında %237, yabancı sermayeli mevduat bankalarında %200, kalkınma ve yatırım bankalarında ise %7 oranında büyümüştür. Kar hacminin artışını etkileyen başlıca nedenler, ayrılan özel karşılıkların azalması, ücret ve komisyon gelirlerindeki büyüme, faiz dışı diğer gelirlerdeki artış ile faiz dışı diğer giderlerdeki düşüş olmuştur. Sektörün net aktif karlılığı %1.4'den %2.3'e, özkaynak karlılığı ise %10.6'dan %19.1'e yükselmiştir.

Tablo 3.10. Aktif Karlılığı ve Özkaynak Karlılığı, 2006 (%)

	Aktif Kârlılığı	Özkaynak Kârlılığı
Mevduat bankaları	2,2	20,5
Kamu ve fon bankaları	2,8	26,3
Özel bankalar	1,8	17,0
Yabancı bankalar	2,6	21,7
Kalkınma ve yatırım bankaları	4,8	9,7
Toplam Sektör	2,3	19,1

Kaynak: (BDDK, 2007)

Türkiye Bankacılık Sektöründe ise sermaye yeterlilik oranı 2002 yılından itibaren olumlu yönde artış göstermektedir. Özellikle Basel II Uzlaşına uyum kapsamında yapılan reformlar ve uygulanan politikalar sayesinde sektörün sermaye yapısı iyileştirilmiştir. Aralık 2006 yılında %21,9 olarak gerçekleşen sermaye yeterlilik rasyosu, Mart 2007 de %22,2 olarak gerçekleşmiştir.

Sektörün sermaye yeterliliği rasyosunu etkileyen risk ağırlıklı varlıklar ve toplam özkaynak yapısı yıllar itibariyle aşağıdaki tabloda belirtilmektedir.

Tablo 3.11. Özkaynak, Risk Ağırlıklı Varlık , Sermaye Yeterlilik Rasyosu (Milyar YTL)

	2006 04	2006 06	2006 08	2006 10	2006 12	2007 03
Özkaynaklar	51.4	47.0	51.5	52.6	60.3	65.5
Risk Ağırlıklı Varlıklar	226.8	255.3	254.5	261.4	275.5	293.3
Sermaye Yeterlilik Rasyosu (%)	22.7	18.4	20.2	21	21.9	22.2

Kaynak: (BDDK, 2007)

Banka gruplarına göre sermaye yeterliliği oranını değerlendirmek gerekirse mevduat ve katılım bankalarında artış, yatırım ve kalkındırma bankalarında azalış gerçekleşmiştir. Sektör genelinde ise sermaye yeterliliği rasyosu 2006 yılsonuna göre 2007 yılının 3 aylık döneminde %0,3 lük oranında artış göstermiştir.

3.1.5. Türkiye Bankacılık Sektörü Performans Göstergeleri

3.1.5.1. Finansal Sağlamlık

Bankacılık sektörünün zayıf noktalarını ve güçlü yanlarının analiz edilebilmesi için belirlenen finansal sağlamlık göstergeleri sektör genelinde ve fonksiyon gruplarında ayrı ayrı değerlendirilmektedir.

Bankacılık sektörünün sermaye yapısı güçlenmiş ve sermaye yeterliliği oranı yıllar itibariyle yasal olarak belirlenen oranın çok üstünde gerçekleşmiştir. Karlılık göstergeleri olumlu artış göstermiştir.

Tablo 3.12. Toplam Bankacılık Sektörünün Finansal Sağlamlık Göstergeleri (%)

	2005	Mart 2006	Haziran 2006	Eylül 2006	Kasım 2006	Mart 2007
Sermaye Yeterlilik Standart Rasyosu	23.7	23.1	18.4	20.3	22.3	22.2
Ana Sermaye /Risk Ağırlıklı Varlıklar	24.3	23.2	20.2	21.4	21.6	21.4
Serbest Sermaye/ Toplam Özkaynaklar	65.7	67.0	63.4	65.7	72.6	73.5
Takipteki Alacaklar/ Brüt Krediler	4.8	4.5	3.8	3.8	3.8	3.9
Kar eden banka sayısı/Toplam Banka Sayısı	88	80	69	76	80	88
Kar eden bankaların aktifleri/ Toplam Aktifler	93.9	99.1	92.2	98.9	99.4	99.3
Vergi Sonrası Aktif Karlılığı (ROA)	1.7	1.7	1.7	2.4	2.5	2.5
Vergi Sonrası Özkaynak Karlılığı(ROE)	10.9	11.4	13.1	18.1	19.2	20.6
Faiz Dışı Gelirler/ Faiz Dışı Giderler	52	79.4	101.8	88.6	79.3	71.10

Kaynak: (BDDK, 2007: 35)

Fonksiyon grupları itibariyle yapısal sağlamlık göstergelerinin karşılaştırılabilmesi için tablolar halinde oranlar belirtilmiştir. Mevduat bankalarının,

katılım bankalarının ve kalkınma ve yatırım bankaların sektöre göre durum analizi yapıldığında göstergeler arasında ciddi farklılıklar gözlenmektedir. Örneğin sermaye yeterliliği standart rasyosu 2006 yıl sonu itibarıyla mevduat bankalarda %20, Katılım bankalarında %16.5, Kalkınma ve yatırım bankalarında ise %86.2 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3.13. Mevduat Bankalarında Finansal Sağlamlık Göstergeleri (%)

	2005	Mart 2006	Haziran 2006	Eylül 2006	Kasım 2006	Mart 2007
Sermaye Yeterlilik Standart Rasyosu	21.6	21.1	16.3	18.1	20.0	20.3
Ana Sermaye /Risk Ağırlıklı Varlıklar	22.4	21.3	18.3	19.4	19.3	19.4
Serbest Sermaye/ Toplam Özkaynaklar	62.1	63.5	58.5	61.4	69.1	70.2
Takipteki Alacaklar/ Brüt Krediler	4.9	4.6	3.8	3.8	3.8	3.9
Kar eden banka sayısı/Toplam Banka Sayısı	88	82	68	79	85	88
Kar eden bankaların aktifleri/ Toplam Aktifler	93.6	99.1	92	98.9	99.5	99.3
Vergi Sonrası Aktif Karlılığı (ROA)	1.5	1.5	1.5	2.3	2.4	2.4
Vergi Sonrası Özkaynak Karlılığı(ROE)	10.6	11	12.9	18.9	20.4	22
Faiz Dışı Gelirler/ Faiz Dışı Giderler	51.1	74.8	94.2	85	77.3	71.5

Kaynak: (BDDK, 2007: 36)

2006 yılı içerisinde Katılım bankalarında sermaye yeterliliği rasyosunda %4 oranında bir artış sağlanmış ve olumlu seyretmeye devam etmiştir. Bu gruptaki bankalarda, kur riski yönetiminde yasal limitler çerçevesinde geçen yılda sıkıntılar yaşanmış ancak son dönemde ise kur riski yönetiminde önemli iyileşmeler gerçekleşmiştir. Grupta yer alan dört bankanın tamamı kar etmiş olmasına karşın, kar payı dışındaki gelirlerin kar payı dışındaki giderlere oranında düşüş yaşanmıştır.

Tablo 3.14. Katılım Bankalarında Finansal Sağlamlık Göstergeleri(%)

	2005	Mart 2006	Haziran 2006	Eylül 2006	Kasım 2006	Mart 2007
Sermaye Yeterlilik Standart Rasyosu	12.5	12.2	14.1	14.8	16.5	16.6
Ana Sermaye /Risk Ağırlıklı Varlıklar	12.7	12.4	14.2	14.8	16.7	16.7
Serbest Sermaye/ Toplam Özkaynaklar	69.6	73.3	78.2	79.7	79.6	80
Takipteki Alacaklar/ Brüt Krediler	4.6	4.4	4.2	4.1	3.8	4.2
Kar eden banka sayısı/Toplam Banka Sayısı	100	100	100	100	100	100
Kar eden bankaların aktifleri/ Toplam Aktifler	100	100	100	100	100	100
Vergi Sonrası Aktif Karlılığı (ROA)	3	2.9	3.2	3.3	2.9	3.3
Vergi Sonrası Özkaynak Karlılığı(ROE)	26.3	26.4	23.9	25	25.3	30.1
Faiz Dışı Gelirler/ Faiz Dışı Giderler	57	97.3	254	15.52	112.7	71.4

Kaynak: (BDDK, 2007: 36)

Kalkınma ve yatırım bankalarında ise diğer banka gruplarından farklı olarak güçlü sermaye yapısı dikkati çekmektedir. Sermaye yeterlilik rasyosu ise Mart 2007 itibarıyla %84,2 seviyelerine gerilemiştir.

Tablo 3.15. Kalkınma ve Yatırım Bankalarında Finansal Sağlamlık Göstergeleri (%)

	2005	Mart 2006	Haziran 2006	Eylül 2006	Kasım 2006	Mart 2007
Sermaye Yeterlilik Standart Rasyosu	104.3	105.1	97.4	102.9	86.2	84.2
Ana Sermaye /Risk Ağırlıklı Varlıklar	99.3	101.7	94.8	100	138.8	83.5
Serbest Sermaye/ Toplam Özkaynaklar	92.5	92.5	93.4	93.7	94.2	94.4
Takipteki Alacaklar/ Brüt Krediler	2.6	2.4	2.3	2.4	2.5	2.3
Kar eden banka sayısı/Toplam Banka Sayısı	11/13	9/13	8/13	8/13	9/13	11/13
Kar eden bankaların aktifleri/ Toplam Aktifler	99	98.5	92.4	96.1	95.7	97.4
Vergi Sonrası Aktif Karlılığı (ROA)	5.8	6.6	6.1	5.6	5.2	4.8
Vergi Sonrası Özkaynak Karlılığı(ROE)	10.9	12.8	12	11	9.7	9.4
Faiz Dışı Gelirler/ Faiz Dışı Giderler	89.6	213.4	168.1	123.4	99	52.3

Kaynak: (BDDK, 2007: 36)

3.1.5.1.1. Verimlilik göstergeleri

Bankacılık sektöründe, işletme giderlerinin azaltılması ve elde edilen karın artırılması çok önemlidir. Bu da, toplam işletme giderlerinin¹² toplam gelire oranının düşmesiyle ifade edilebilir. Bu durum verimlilik açısından olumlu bir gelişme olarak kabul edilir. Ancak sektördeki büyümeye paralel artan personel giderleri artış göstermektedir. Son yıllarda bankaların üzerinde durduğu komisyon gelirlerinin artış göstermesiyle, elde edilen gelirle hemen hemen işletme giderlerinin yarısı karşılanabilmektedir. Bu eğilimin karlılığı sürdürmesine de yardımcı olacağı değerlendirilmektedir. Ancak, sektörde faiz gelirin toplam gelirdeki payı büyük olamaya devam etmektedir.

Tablo 3.16. Bankacılık Sektörü Verimlilik Göstergeleri (%)

	2005	Mart 2006	Haziran 2006	Aralık 2006	Mart 2007
Toplam İşlet Giderleri/ Toplam Gelirler	65.5	51.1	45.8	50.4	48.7
Personel Giderleri / Toplam İşletme Giderleri	28.9	35.8	35.4	36.0	38.4
Komisyon Gelirleri / Toplam İşletme Giderleri	35.5	45.6	45.6	46	50
Net Faiz Gelirleri / Toplam Gelirler	64.8	58.5	51.5	58.7	64

Kaynak: (BDDK, 2007: 37)

Bankacılık sektöründe bankalar, fonksiyonel olarak sınıflandırıldığında verimlilik göstergeleri arasında farklılıklar dikkati çekmektedir. Özellik mevduat

¹² Toplam İşletme Giderleri=Faiz Dışı Giderler–Genel Karşılıklar;Toplam Gelir= Net Faiz Gelirleri+Komisyon Gelirleri

bankaları, sektördeki payı nedeniyle sektörün belirleyicisi konumundadır. Mevduat bankaları grubunda Mart 2007’de personel giderlerinin işletme giderleri içindeki payının artış gösterdiği, komisyon gelirlerinin işletme giderlerini karşılama oranının yükselmekte olduğu görülmektedir.

Tablo 3.17. Mevduat Bankaları Verimlilik Göstergeleri (%)

	2005	Mart 2006	Haziran 2006	Aralık 2006	Mart 2007
Toplam İşlet Giderleri/ Toplam Gelirler	66.7	52.5	47.9	51.2	49
Personel Giderleri / Toplam İşletme Giderleri	28.3	35.6	35.1	35.8	37.7
Komisyon Gelirleri / Toplam İşletme Giderleri	35.4	46.4	46	46.6	50.3
Net Faiz Gelirleri / Toplam Gelirler	64.7	59.7	53.1	59.1	63.7

Kaynak: (BDDK, 2007: 38)

Katılım bankalarında, dikkati çeken gösterge ise işletme giderlerinin Mart 2007’de bir önceki döneme göre artış göstererek sektör ortalamasının üstünde bir değere ulaşmasıdır. Ayrıca bu tip bankalarda da toplam gelirler içindeki net kar payı artmaktadır.

Tablo 3.18. Katılım Bankaları Verimlilik Göstergeleri (%)

	2005	Mart 2006	Haziran 2006	Aralık 2006	Mart 2007
Toplam İşlet Giderleri/ Toplam Gelirler	76.8	57.4	28.5	49.3	56.3
Personel Giderleri / Toplam İşletme Giderleri	30.9	34.3	37.3	34.5	44.3
Komisyon Gelirleri / Toplam İşletme Giderleri	46.9	46.8	57.8	52.4	59.5
Net Faiz Gelirleri / Toplam Gelirler	55.1	43.4	25.3	43	57.4

Kaynak: (BDDK, 2007: 38)

Kalkınma ve yatırım bankalarında Mart 2007 de personel giderlerinin toplam işletme giderleri içersindeki payı arttığı gözlenmektedir. Faiz geliri ise bu tip banka grubunda en önemli gelir kalemi olma özelliği kaybetmemiştir. Diğer banka gruplarının aksine aracılık faaliyetlerinin sınırlı olması ve dolayısıyla komisyon gelirlerinin az olması nedeniyle en önemli geliri faiz geliri olmaya devam etmektedir.

Tablo 3.19. Kalkınma ve Yatırım Bankaları Verimlilik Göstergeleri (%)

	2005	Mart 2006	Haziran 2006	Aralık 2006	Mart 2007
Toplam İşlet Giderleri/ Toplam Gelirler	31	23.5	26.7	32.6	33.4
Personel Giderleri / Toplam İşletme Giderleri	52.7	45.3	44.4	44	54.5
Komisyon Gelirleri / Toplam İşletme Giderleri	20.7	15.5	14.5	14.6	19.2
Net Faiz Gelirleri / Toplam Gelirler	71.9	48.6	53.7	67	81.8

Kaynak: (BDDK, 2007: 38)

3.1.5.1.2. Kapasite göstergeleri

Bankacılık sektörünün yıllar itibariyle banka, şube, personel ve kişi başına temel büyüklüklerin gelişimi aracılığıyla kapasite göstergeleri oluşturulmuştur. Bir başka deyişle, bu oranların artması sektörde kapasite artışına işaret etmektedir (BDDK, 2007: 38)

Tablo 3.20. Bankacılık Sektörü Kapasite Göstergeleri

	2005	Mart 2006	Haziran 2006	Aralık 2006	Mart 2007
Banka Başına Aktif (Milyon YTL)	7.979	8.288	9.167	9.993	10.305
Banka Başına Şube	129	131	137	146	148
Banka Başına Çalışan Sayısı	2.720	2.750	2.857	2.907	3.068
Banka Başına ATM	291	295	304	330	338
Bir Şubeye Düşen Aktif (Milyon YTL)	62	63	66,9	68,5	69,6
Bir Banka Çalışanına Düşen Kişi	519	515	498	484	478

Kaynak: (BDDK, 2007: 39)

3.1.5.1.3. Bankacılık sektörü performans endeksi (PE)

Bankacılık sektörünün performansını izlemek amacıyla oluşturulan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Performansı Endeksi'ne (BDDK-PE) ilişkin 2007 yılı ilk çeyreğinde yaşanan gelişmeler aşağıda değerlendirilmektedir (BDDK, 2007:39)

BDDK-PE 2004, 2005 ve 2006 yıllarını, baz dönem olan 2003 yılı aralık ayının üzerinde tamamlamıştır. Endeksin 2007 yılı ilk döneminde önceki döneme göre aynı seviyeleri koruduğu gözlenmektedir.

2006 yılsonu karlılık artışı eğilimi gerçekleşmekte ve izleyen dönemde de bu eğilim artarak devam etmektedir. Konu artış, sektörünün ilave gelir olarak da değerlendirilen ve genellikle aracılık faaliyetlerinden elde edilen komisyon gelirleri ve diğer gelir kalemi olan faiz gelirlerinden kaynaklanmaktadır. Bu artış sayesinde bankaların aktif ve özkaynak karlılığında yükselişe neden olmaktadır.

Sektörün duran varlıklarında azalma, takipteki alacaklarının brüt kredilere oranında düşme ve kredi portföyündeki gelişmeye bağlı olarak krediler/ mevduat oranının yükselerek Mart 2007'de şu ana kadarki en yüksek seviyeye ulaşmış olması söz konusu gelişmede etkili olmuştur.

Endeksin kur riski bileşeninde 2007 yılı itibariyle düşüş yaşandığı gözlenmektedir. Bu düşüşte, önceki döneme göre Mart 2007’de, sektörün döviz yükümlülüklerinin sektörün döviz varlıklarına oranla daha hızlı artmasının ve YTL’nin değer kazanmasının etkili olduğu görülmemektedir.

Tablo 3.21. Bankacılık Sektörü Performans Göstergeleri

	PE	Özkaynak	Kur Riski	Karlılık	Aktif Kalitesi
12/2003	100	100	100	100	100
12/2004	100.2	99.5	100.1	99.8	101.3
12/2005	100	99.4	99.8	98.6	102.3
01/2006	100.5	99.8	99.4	100.7	102.3
02/2006	100	99.8	97.4	100.3	102.4
03/2006	100.3	99.5	98.3	100.9	102.5
04/2006	100	99.3	97.3	100.7	102.5
05/2006	99.7	97.9	97.6	100.5	102.9
06/2006	100	97.6	99.2	100.5	102.9
07/2006	100.2	98.2	99.2	100.6	102.9
08/2006	100.5	98.6	99.5	100.9	102.9
09/2006	100.5	98.5	99.8	100.8	102.9
10/2006	100.6	99.2	99.3	100.9	103.1
11/2006	100.8	99.6	99.9	100.7	103.1
12/2006	100.8	99.5	100.1	100.5	103.1
01/2007	101.	99.8	99.6	101.6	103.1
02/2007	100.9	99.8	99.8	100.9	103.1
03/2007	100.8	99.6	99.1	101.2	103.2

Kaynak: (BDDK, 2007: 40)

3.1.5.1.4. Bankacılık sektörü derecelendirme notu gelişimi

Türkiye faaliyet gösteren 50 bankanın 37’sinin uluslararası derecelendirme kuruluşlarından kredi notunun bulunduğu gösterilmektedir. Derecelendirme notu bulunmayan bankaların çoğunluğu kalkınma ve yatırım bankası olup, bunların toplam aktifler içindeki payı %2,6’dır. Türkiye’nin derecelendirme notu ise BB+ olup, Uluslararası piyasalarda bankaların sadece kendi kredi notu değil ülke notu da değerlendirmeye dahil edilmektedir.

Tablo 3.22. Bankacılık Sektörü Derecelendirme Notu Bulunan Banka Sayıları

	S&P	Fitch	Moody’s	Derecelendirme Notu Bulunmayan Bankalar
Mevduat	16	26	23	5
Kalkınma ve Yatırım	2	5	4	7
Katılım	1	3	-	1
Toplam	19	34	27	13

Kaynak: (BDDK, 2007: 40)

Farklı derecelendirme şirketlerinin notlarını karşılaştırılabilir hale getirmek için en yüksek nottan aşağı doğru rakamsal bir dönüşüme göre Türkiye’de faaliyet gösteren bankaların notları aşağıda sunulmuştur. Tabloya göre S&P ve Fitch derecelendirme şirketlerinin verdikleri notlar ülke puanı seviyesinde veya üzerindeyken Moody’s’in verdiği notlar ülke notunun altında yoğunlaşmıştır.

Tablo 3.23. Rakamsal Notlarına Göre Banka Sayıları

Rakamsal notlar	S&P	Fitch	Moody’s
6	-	1	-
7	-	2	1
8	-	0	14
9	8	7	-
10	1	10	-
11	-	-	1
12	1	-	-
15	1	1	-
16	1	1	-
17	1	1	2
18	4	5	2
19	1	3	2
20	1	1	3
21	-	-	2

Kaynak: S&P, Fitch Derecelendirmes, Moody’s

Not: Derecelendirme şirketlerinden S&P tarafından verilen notlar kredi notu (credit derecelendirme), Moody’s tarafından verilen notlar uzun dönem notu (long term bank deposits), Fitch tarafından verilen not ise uzun dönem notu (long term derecelendirme) olarak verilmektedir. Türkiye’nin ülke kredi notunun rakamsal karşılığı S&P, Moody’s ve Fitch için 9 olmaktadır.

Bankalar, fonksiyon grupları itibarıyla incelendiğinde, kalkınma ve yatırım bankalarının ortalama notunun görece yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca yabancı sermayeli bankaların kredi notlarının yatırım yapılabilir seviyenin üzerinde olması sektör ortalamalarının yükselmesinde etkili olmaktadır.

Tablo 3.24. Ortalama Rakamsal Notlar

	S&P	Fitch	Moody’s
Mevduat	13	12	13
Kalkınma ve Yatırım	14	13	14
Katılım	12	9	-
Ortalama	13	12	13
Türkiye’nin Notu	9	9	9

Kaynak: (BDDK, 2007: 40)

3.2. TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN SORUNLARI

Bir ekonomide mali sistem; mali araçlar, mali araçlar ve mali piyasalardan oluşur. Mali sistemin temel unsurlarından biri de bankacılık sektörüdür. Bankacılık sektörü, mali sistem içerisinde üzerinde kurulu olduğu ödemeler sistemi aracılığı ile, tasarrufların yatırıma dönüştürülmesinde kaynak (fon) aktarımına aracılık eden bir sektördür.

Türk bankacılık sektörü, bugün gerek mali, gerekse kurumsal yapıları itibariyle gözardı edilemeyecek bir seviyeye ulaşmış bulunmaktadır. Bu olumlu gelişmelere rağmen, Türk bankacılık sektörünün gelişimini etkileyen bazı olumsuzluklarında mevcut olduğu bilinen bir gerçektir. Bankalar, yaptıkları iş gereği yoğun risklerle yaşamak zorunda olan kuruluşlardır. Bankacılık sektöründe yaşanan riskler, her ülkede, her dönemde kaçınılmaz olarak yaşanabilir. Zira finansal piyasalar var olduğu sürece, risk unsuru sistem içerisinde varlığını sürdürecektir. Ancak bu aşamada önemli olan risklerin doğru tanımlanıp, yönetilmesi olmaktadır. Banka üst yönetimleri, kurumsal olarak alınan riskler hakkında daha fazla bilgi edinmeli ve riskin yönetilmesi için gerekli sistemlere sahip olmalıdırlar. Böylece piyasada oluşacak risklerin zararları, bankacılık sektörünü en alt düzeyde etkileyecek ve oluşacak krizlerin zararları minimuma inecektir.

3.2.1. Türk Bankacılık Sektörünün Temel Sorunları

Türk bankacılık sektörünün başlangıcından bugüne, özellikle 1980 sonrası uygulamaya konulan reform politikaları sonrasında, sektörün karşılaştığı başlıca temel sorunlar; ekonomik istikrarsızlık, mali riskler, yüksek kaynak maliyeti, haksız rekabet koşulları, teknolojiye hızlı gelişmeler, özkaynakların yetersizliği ve yeniden yapılanma sorunları şeklinde sıralanabilir (Parasız, 2000:125) .

3.2.1.1. Ekonomik istikrarsızlık

Türk bankacılık sektörü, 1980 yılında Türkiye ekonomisinde uygulamaya konulan istikrar politikaları sonrasında, yeni bir döneme girmiş ve günümüze kadar çok önemli gelişmeler göstermiştir. Bununla birlikte, sektördeki yenileşmenin ve hızlı büyümenin getirdiği bir çok sorun ile karşılaşmıştır. Bu sorunların başında da, yüksek oranlı enflasyonun neden olduğu ekonomik istikrarsızlık gelmektedir. Bu yıllarda,

bankacılık sektörü, genişleyen kamu finansman açıkları ile birlikte kronikleşen yüksek enflasyonun etkisiyle istikrarlı bir gelişme sürecine girememiştir. Yüksek enflasyon ve ekonomik konjonktürdeki dalgalanmalar döviz kuru ve faiz riskini arttırırken, sektör büyük ölçüde nakite dayanan özvarlıklarını enflasyona karşı korumada zorlanmaktadır.

Yüksek oranlı enflasyon dönemlerinde bankaların nominal olarak artmış görünen karları, reel olarak azalmakta ve bunun sonucunda özkaynakların reel büyüklüğü düşmektedir. Ayrıca bu olumsuz makroekonomik koşullar, bankaların kaynak maliyetlerini ve diğer işletme giderlerini arttırmakta, bu etki sonucunda artan kredi faizleri ise, özellikle piyasaya yönelik düşük riskli plasman olanaklarını daraltmaktadır (Parasız, 2000:125). Yüksek enflasyon ortamında bankaların işlemleri ve stratejileri, normal ortama göre daha farklı olmaktadır. Bir yandan bankalar enflasyonun zararlı etkilerinden kaçınmaya çalışmakta, diğer yandan ise, belirsizliklerin üstesinden gelme ve risk alma yöntemlerini yeniden gözden geçirmektedirler. Daha da önemlisi, “dışlama etkisi”ne neden olan kamu borçlanması artarak devam ettikçe, bankalar en basit yatırım aracı olarak kamu sektörüne yönelmektedirler. Bu durum onların en temel görevleri olan ve kaynakların etkin dağılımı için gereken fonlara aracılık etme işlevinden uzaklaşmalarına neden olmaktadır (Erçel, 2000a: 72).

Bu arada yüksek ve değişken enflasyon nedeniyle Türk Lirasına olan güven azalmış ve insanlar döviz tutmaya yönelmişlerdir. Bu da toplam mevduatların yarısına yakın bir kısmının döviz tevdiat hesabı olmasına neden olurken , bankaların giderek artan yurtdışı borçlanmaları ise döviz yükümlülüklerini önemli derecede arttırmıştır. Hal böyleyken bankaların yüksek getiri sağlayan Türk Lirası cinsinden araçlara yönelmeleri ise yabancı para açık pozisyonlarının yükselmesine ve kur riskine karşı dayanıksız olmalarına neden olmuştur.

Ekonomik istikrarsızlık ve kronik enflasyon dönemlerinde, bankacılık sektörünü olumsuz etkileyen bir diğer sorunda, problemlili kredilerin artmasıdır (Parasız, 2000: 126). Özellikle artan faiz yükü, banka alacaklarının tahsilini sınırlandırıcı bir etki yaratmaktadır. Vadesinde ödenmeyen alacaklar banka kaynaklarının akışkanlığını azalttığı gibi, kaynak maliyetinin artması sonucunu da vermektedir. Enflasyonun düşürülmesiyle birlikte sağlanacak ekonomik istikrar ile hem banka kredileri donmuş karakterinden kurtulacak, hem de tahsili gecikmiş alacakların kaynak maliyetine yansıyan yükü azalmış olacaktır. Bu durumda bankalarında takipteki alacaklarını

teminat yönünden güçlendirmesi, yani risklerin oluşmaması içinde gereken önlemleri alması gereklidir.

Sonuç olarak, makroekonomik istikrarı sağlayamayan bir ülke ekonomisinde, bankacılık sektörü sorunsuz olmayacağı gibi, tersi bir durumda yani, bankacılık sektöründeki sorunlarda, makroekonomik istikrar için her zaman risk oluşturacaktır.

3.2.1.2. Yüksek kaynak maliyeti

Son yıllarda mevduat dışı fon temininde kaydedilen gelişmelere rağmen, ticaret bankalarının fon kaynaklarının en önemlisi, topladıkları mevduatlardır. Sektörde mevduata uygulanan faiz oranları kaçınılmaz biçimde enflasyon oranları ile yakın ilişki içindedir. 1980’li yıllardan itibaren faizlerin serbest bırakılmasıyla, faizler enflasyon paralelinde seyretmeye başlarken, mevduat kompozisyonunun vadeli lehine gelişmesi sonucu, mevduatın maliyeti önemli ölçüde artmıştır (Parasız, 2000: 126-127) .

Kaynak maliyeti aynı zamanda, toplam disponibilitate ve mevduat munzam karşılığı ayırma zorunluluğu ve TMSF primleri yüzünden de yükselmektedir. Ayrıca Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi, diğer giderler, Kaynak Kullanım Destekleme Fonu primleri, gider vergisi kesintilerinden oluşan vergi yükleri, kaynak maliyetinin yükselten diğer unsurlardır. Bu kalemler bankaların plase edilebilir kaynaklarını önemli ölçüde azalttığından, kredi faizlerini arttırıcı unsurlar olmaktadır.

İşletme maliyetleri de yüksek kaynak maliyetleri içerisinde yer almaktadır. İşletme giderleri içerisinde en önemli payı ise, personel giderleri oluşturmaktadır. Türk bankacılık sektöründe, 1980 öncesi koşullarında mevduat toplayabilmek için şube ağını genişletmek ve yeni personel istihdam etmek rasyonel kabul edilirken, 1980’li yıllardan itibaren reel pozitif faiz politikası ve otomasyondaki gelişmeler, bir çok şubeyi karlı olmaktan çıkarmıştır. Bunun sonucunda, bir süre bankalar işletme giderlerini azaltmak amacıyla, şube kapatma ve personel sayısını azaltma politikası izlemişler, fakat son yıllarda sanayileşmenin Anadolu’ya yayılmasıyla birlikte, mevcut bankaların şube sayılarını yeniden arttırma politikası izlemelerine neden olmuştur. Bu da sektördeki maliyetlerin yeniden artmasına yol açmıştır.

Yüksek kaynak maliyetine neden olan bir diğer unsurda, bankacılık sektöründe yaşanan otomasyon alanındaki gelişmelerdir. İnternet bankacılığı ile birlikte banka

şubelerinin bilgisayar ağı ile donatılması ve ATM sayısındaki hızlı artışlarda, sektördeki maliyetlerin artmasına neden olmuştur.

3.2.1.3. Teknolojideki hızlı gelişmeler

Teknolojideki hızlı gelişmelerle birlikte, dünya finans piyasaları ile entegrasyon sürecine giren Türk bankacılık sektörü, gelişmiş ülkelerin bankacılık sistemlerinde yaygın bir şekilde kullanılan leasing, factoring, forfaiting gibi mali hizmetler; swap, forward, future, option gibi risk yönetim ürünleri ve internet bankacılığı hizmetlerini sunma aşamasına gelmiştir. Bankacılıktaki yeni uygulamalar sadece finansal alanla sınırlı olmayıp, teknik alandaki gelişmelerden yararlanma da, sektörde önemli bir düzeye ulaşmıştır (Parasız, 2000: 129).

Son yıllarda ülkemiz bankacılığının teknoloji kullanımında artan bir yoğunluk yaşanmaktadır. Bankalar uzun süredir müşterilerin hizmetinde olan ATM, POS, telefon ve bilgisayar bankacılığı gibi klasik teknolojik ürünlerini yeni ürünlerle ve yeni hizmet anlayışları ile hızla zenginleştirmeye çalışmaktadırlar. Bankalar müşterilerine daha iyi hizmetler sunabilmek ve 24 saat hizmet verebilmek amacıyla “Çağrı Merkezleri”, “İnternet Bankacılığı”, “Müşteri İlişkileri Yönetimi” gibi yeni uygulamaları devreye koymaktadırlar (Keskin, 1999: 13). Ayrıca, gelecekte ticaret hayatında ve bankacılık sektöründe çok büyük bir önem kazanacak olan, elektronik ticaret kapsamındaki çalışmalar da, bankalar tarafından büyük bir özenle gerçekleştirilmekte ve dünyada bu alandaki gelişmeler yakından takip edilmektedir.

Elektronik bankacılığın uygulanması bir yandan bankacılıktaki işlemleri hızlandırmakta, diğer yandan yeni hizmetlerle müşteri karşısına çıkan bankaların işlem hacimlerini ve pazar paylarını arttırmalarını sağlamaktadır. Banka şubelerinin bilgisayar ağı ile donatılması sonucu, bir yandan müşteriye kolay ve hızlı hizmet sunulurken, diğer yandan müşterilerin kredi değerliliği için gerekli verilerin depolanması olanağı artmaktadır. Ayrıca self-servis birimleri ile getirilen yenilikler, hem banka personelinin rutin işlemlerini azaltmakta hem de, müşterinin çalışma saatlerinin dışında da banka hizmetlerinden yararlanması olanağını sunmaktadır.

Finansal ve teknik alandaki en önemli hizmetlerden biride, nakit-yöntem sistemidir (Özkan, 1999:42). Bankalar bu sistemi daha önce sadece büyük müşterileri

için uygulamaktaydılar, ancak son zamanlar da, küçük ve orta boy firma müşterilerinin likidite yönetimi ve finansman durumuna ilişkin sorunlara da, çözüm getirmektedirler.

Teknoloji alanındaki hızlı gelişmeler sayesinde, bankacılık sektörü hedef ve planlarına uygun olarak önemli banka içi planlama, enformasyon ve muhasebe düzenine ilişkin sorunları çok kısa sürelerde çözümleyecek karar ve uygulama olanaklarına sahiptirler. Böylece mevcut durumun yanı sıra, gelecekteki karlılık, risk ve likidite durumunda ortaya çıkabilecek değişimleri, bazı göstergelerden yararlanarak bilinçli bir şekilde açıklığa kavuşturabilirler (Berk, 1998:10-11).

3.2.1.4. Özkaynakların yetersizliği

Türk bankacılık sektörünün önemli bir sorunu da, özkaynaklarının yetersizliğidir. Özkaynakların yetersiz olmasında sektörde yer alan, gerek aktif gerekse sermaye büyüklükleri açısından, küçük bankaların büyük bankalara nazaran çoğunlukta olması etkilidir. Bu küçük ölçekli bankalar hem toplam aktifler, hem de özsermaye büyüklüğü açısından son derece yetersiz olup, bu bankaların fon kaynağı sadece interbank ya da uluslararası finansal piyasalardır. Bu nedenle, küçük ölçekli bankaların, gerek iç piyasada gerekse de uluslararası piyasalarda rekabet edebilecek güçleri yoktur. Küçük ölçekli bankaların birleşmeleri sağlanarak, aktif ve sermaye yapılarının güçlendirilmesiyle özkaynaklarının artırılması mümkün olabilir (Parasız, 2000:128).

Bankacılık sektöründe özkaynak yetersizliğinin bir diğer nedeni de, getiri seviyesi düşük iştiraklere ve sabit kıymetlere yatırılan kaynakların büyüklüğüdür (Özkan, 1999:43). İştiraklere yatırılan kaynakların bir çoğu yeterli getiriye sağlayamamaktadır. Geçmişte, sermaye birikiminin yetersiz olması nedeniyle, bankalar iştirakler yoluyla sanayileşmeye önemli katkılarda bulunmuşlardır. Ancak bugün iştirakler sektördeki bir çok banka için büyük bir yük teşkil etmektedir. Bu ağır yükten kurtulmanın tek yolu, sermaye piyasalarında derinlik sağlamaya başlanmasıyla, gelir getirmeyen aktiflerin başta iştirakler olmak üzere tasfiyesi ve menkul kıymetleştirilmesi yoluyla mümkün olacaktır.

3.2.1.5. Haksız rekabet koşulları

Bankacılık sektöründe rekabet, doğrudan doğruya fiyatları etkileyen en önemli unsurlardan biridir (Özkan, 1999: 40). Günümüzde finansal piyasalarda hızlı bir

değişim yaşanmaktadır. Yeni düzenlemelerin ve teknolojideki ilerlemelerin bir sonucu olarak, uluslararası piyasalar ile yerli piyasalar arasında engeller ortadan kalkmakta ve dünya finansal piyasaları küreselleşmektedir. Bunun sonucunda da, sektörün rekabet gücünü kullanma yeteneği her geçen gün önem kazanmaktadır.

Mali piyasalardaki düzenlemelerin azaltılması ve tanıtılan yeni finansal ürünler ticari bankaların faaliyet alanlarını ve sunabilecekleri hizmetleri genişletirken, bu kurumların üzerindeki rekabet baskısını da arttırmıştır. Yoğun rekabet ortamı fon maliyetlerini yükseltirken, müşteriler de daha fazla getiri sağlayan kurumlara yönelmişlerdir.

Son yıllarda dünyanın en gelişmiş ülkelerinde dahi, bankacılık sektörü yalnız kendi içinde değil, banka dışı kurumlardan gelen çok ciddi bir rekabet ortamı içerisinde varlığını sürdürme çabası içinde olmuştur. Finansal süper marketler, aracı kurumlar, sigorta şirketleri, emekli sandıkları, süpermarket mağaza zincirleri, büyük otomobil ve diğer dayanıklı tüketim malları üreticileri, önceden yalnızca ticari bankalarca geniş tüketici kitlelerine sunulan hizmet sahalarına el atarak, mali hizmetler sektöründe bankalarla amansız bir rekabete girmişlerdir. Türkiye’de de, bugün benzer bir gelişme gözlenmektedir. Özellikle dayanıklı tüketim malları üreten ve pazarlayan bu büyük kuruluşlar, kurdukları finans şirketleri kanalıyla, tüketici kredilerinde, bankalara önemli bir rakip olabilecekleri sinyali vermişlerdir.

Rekabette kuşkusuz fiyat önemli bir etken olmakla birlikte, rekabet gücünü belirleyen tek etken değildir. Hizmet kalitesi, hizmetin çeşitliliği, yapısı, müşterinin gereksinimlerini karşılayan hizmetlerin sunulması, teknoloji, reklam vb. bütün bunlar rekabet gücünü etkilemektedir. (Berk, 1999: 116). Rakiplerin sundukları hizmetlerin bilinmesi, pazara yeni girenlere karşı pazarda mevcutların olası tepkileri, alabilecekleri önlemler, hizmet satmak isteyen her bankanın dikkate alması gereken etmenlerdir. Uygulamada kural olarak sektörün pazar büyümesi azaldıkça, sabit masraflar yükseldikçe, kredi müşterilerinin özellikleri farklılaştıkça ve bu hizmetlerin önemi arttıkça, mevcut bankaların tepkileri gittikçe kuvvetlenmektedir.

Ülkemizde faaliyette bulunan yabancı bankaların, ülkemiz bankacılık sektöründe rekabet ortamının geliştirilmesine ve “rekabet gücünün artırılması” kavramına önemli katkıları olmuştur. Yabancı bankaların, Türk bankacılık sektörüne özellikle yönetim,

pazarlama, müşteri ilişkileri gibi alanlardaki katkıları gözardı edilemez. Yabancı sermaye, arttırdığı rekabet ortamı sayesinde “şeffaflık” ilkesinin bir kavram olarak sektöre empoze edilmesini sağlamış, bunun bir sonucu olarak da, kuvvetli mali yapı ve güçlü mali standartlar kavramının benimsenmesine önemli katkıda bulunmuştur.

Yabancı bankalar, ölçek ekonomilerinden, farklılaştırma ve riski yayma özelliklerinden ve uluslararası finansman merkezleriyle doğrudan bağlantılarından dolayı, en son kredi araçlarını ve teknolojisini hızla transfer edebilmekte ve diğer yabancı bankaların gelişini teşvik ettiğinden, yoğunlaşma oranını azaltarak fiyat rekabetine neden olmaktadır. Bu özelliğe sahip yabancı bankalar, artan rekabet yoluyla ulusal bankacılık sektörünün yapısını değiştirmektedir. Bankacılık sektöründeki rekabetin devamı ya da artışı, teorik olarak marjinal bankaların piyasadan çekilmesine ya da, hizmetlerin daha kaliteli sunulmasına yol açacaktır.

3.2.2. Türk Bankacılık Sektöründe Yaşanan Mali Riskler

Bankalarda çeşitli kaynaklardan elde edilen fonlar, yatırım alternatifleri arasında dağıtılır. Dağıtım yapılırken alınacak kriter, her alternatifin risklilik derecesi ve buna karşılık getiri miktarıdır. Bankacılık sektöründe riskler, genelde likidite yetersizliğinden, faiz oranlarının ya da döviz kurlarının dalgalanmasından, borçların geri ödenmemesinden ve ekonomik değişimlerden kaynaklanabilir. Aktif yönetiminde, bir bankanın karşılaşacağı riskleri çok iyi bilip, ona göre aktif dağılımı yapması gerekmektedir.

Bankacılık sektöründe karşılaşılabilecek riskler, içsel ve dışsal riskler olmak üzere iki başlık altında incelenebilir. Sektörün kendi yapısından kaynaklanan risklere içsel riskler denilirken, sektörün dışındaki olaylardan meydana gelen risklere ise, dışsal riskler denilmektedir. İçsel ve dışsal risklerde, kendi aralarında alt kısımlara ayrılırlar. bankacılık sektöründe karşılaşılan risk grupları içerisinde en önemlisi ise, mali riskler denilen, bankaların ve sektörün kendi yapı ve operasyonlarından kaynaklanan risk grubudur. Bu riskler faiz riski, kur riski, kredi riski, piyasa riski, sermaye yetersizliği riski ve likidite riski olmak üzere altı başlık altında incelenebilir (Çelik, 2001: 61).

3.2.2.1. Faiz riski

Bu risk, gerek nominal gerekse reel faiz oranlarındaki hareketlenmelerden kaynaklanır. Faiz riski, aktif kalemleriyle pasif kalemleri arasında vade ya da faiz bazında bir uyumsuzluk olması veya değişken faizli mali yükümlülüklerin gelecekteki nakit akımları, gelir–gider üzerinde belirsizliğe yol açması halinde ortaya çıkar (Çelik, 2001: 62).

Türk bankacılık sektörünün, kısa vadelerde faize duyarlı pasiflerinin faize duyarlı aktiflerinden daha fazla olması, yabancı kaynakların varlıklara göre daha kısa sürelerde, yeniden fiyatlandırılması sonucunu doğurmaktadır. Varlık ve yükümlülüklerin yeniden fiyatlama dönemlerindeki bu uyumsuzluk, aktif ve pasiflerin faiz oranı değişikliklerine karşı olan duyarlılıklarını arttırmaktadır. Diğer yandan bankalar, faiz oranlarının artma eğilimi gösterdiği dönemlerde, repo yoluyla düşük faiz getirili kamuya ait menkul kıymetlerini, daha yüksek getirili olanlarla değiştirmek suretiyle, faiz riskini kontrol altında tutmaya çalışmaktadırlar. Ayrıca sektörde, swap gibi bazı türev enstrümanlar da, bu amaca yönelik olarak kullanılmaktadır (Erçel, 2000a:68-69).

3.2.2.2. Kur riski

Bu risk, kurlardaki değişimlerden kaynaklanan kazanç ve kayıplarla ilgilidir. Kur riski, yabancı paraya dayalı işlemlerde, yabancı paraların yerli paraya ya da birbirlerine karşı değerlerinin değişmesi halinde ortaya çıkar, sonuçta bu da kar veya zarara yol açar.

Kur riskine ilişkin olarak, Türk Lirası, faiz oranları ile Türk Lirası'nın nominal değer kaybı arasındaki fark, bankaların döviz cinsinden kaynaklarını Türk Lirası veya alternatif yatırım araçlarına dönüştürmesinin en büyük nedenidir. Türkiye’de kur riskine bağlı açık pozisyon izleme uygulaması 1985 yılında başlamıştır. Çeşitli güçlük ve kayıplarla karşılaştıktan sonra, Türk bankacılık sektörü, kur riski konusunda yeterince bilgi ve deneyim sahibi olmuştur. Ayrıca TCMB’de, yaptığı birçok yasal düzenlemeyle, bu riski azaltma yönünde önlemler almış ve uygulamaya koymuştur (Erçel, 2000a: 69).

3.2.2.3. Kredi riski

Bu risk, potansiyel kayıplar açısından büyük bir önem taşır. Kredi riski müşterilerin geri ödeme sıkıntısına düşmelerinden kaynaklanır. Yani kullandırılan kredinin geri dönmeme halini ifade eder. Kredinin geri dönmemesi, borcun tamamen veya kısmen kaybına neden olur.

Mali riskler arasında en önemli olanı ve Türk bankalarının yönetimine en çok dikkat ettiği risk, kredi riskidir. Türk bankacılık sektörü , yıllar boyunca kredi riskine gereken önemi vermektedir. Ancak sektörde artan rekabet, risk alma açısından da bazı sonuçlar doğururken, bankaların kredi stratejilerini yeniden gözden geçirmelerinin gereği de ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, kredi riskinin bir bütün olarak ele alınması bankacılık sektörünün giderek daralan uluslararası finansman ortamına rağmen, donuk alacaklarının seviyesini düşük tutarak kredi riskini yönetebileceğini ortaya koymuştur (Erçel, 2000a: 67-68).

3.2.2.4. Likidite riski

Bankalar, taahhütlerini zamanında yerine getirebilmek amacıyla, mevcutlarında nakit değerler ya da likiditesi yüksek finansal araçlar bulundurmak durumundadırlar. Eğer bir banka, taahhütlerini karşılayabilecek söz konusu araçlara sahip değilse, likidite riski ile karşı karşıya demektir. Bu risk, özellikle kısa vadeli varlıklarının yine kısa vadeli taahhütlerini karşılayamama durumunda ortaya çıkar (Çelik, 2001: 62).

Likidite riskine bakıldığında, mevduat sahiplerinin kısa vadeleri tercih ederken, yatırım sahiplerinin yüksek enflasyon beklentileri ve belirsizliğin yönlendirmesiyle daha uzun vadeleri araması, Türk bankacılık sektörünün aktif ve pasiflerinin vade yapılarında da, yansımaları neden olduğu görülmektedir. Dolayısıyla sektördeki bankalar, likidite riskine daha duyarlı hale gelmişlerdir. Özellikle, son dönemlerde dünya ekonomisinde yaşanan mali sıkıntılar ve global mali krizler sonrasında, gelişmekte olan ekonomilerin birçoğu riskli görülmeye başlanmıştır. Bu durumda, uluslararası yatırımcılar Türkiye gibi gelişmekte olan piyasalara yatırım yapma konusunda daha ihtiyatlı davranmaya ve bu piyasalara, kredi kullandırmalarında daha seçici olmaya başlamışlardır. Bunun sonucunda Türk bankacılık sektörü de, kredi dağıtımlarını azaltarak likit kalmayı tercih etmiştir (Erçel, 2000a: 68).

Genel olarak incelendiğinde, büyük bankalar küçük bankalara oranla daha az likidite riski ile karşılaşmakta ve söz konusu durum iki nedenden kaynaklanmaktadır (Özkan, 1999: 43). Bunlardan birincisi, büyük bankalarda çekilen mevduatın toplam mevduatın küçük bir kısmını oluşturma ihtimali daha yüksektir. Çünkü büyük bankaların mevduatları, küçük bankalara oranla daha geniş bir alana yayılmaktadır. İkincisi ise, ölçekleri nedeni ile büyük bankalar, genellikle bankalararası piyasaya daha iyi faiz oranıyla ve daha elverişli dönemlerde girmektedir.

3.2.2.5. Piyasa riski

Bu risk, bankaların sahip oldukları bir ya da birden fazla ticari varlığın işleme tabi tutulabileceği süre dahilinde, piyasada meydana gelen beklenmeyen olumsuz dalgalanmaların sebep olduğu kayıp veya beklenenden düşük seviyedeki kar halini ifade eder (Çelik, 2001: 62). Piyasa riski herhangi bir zaman zarfında meydana gelebilir.

Piyasa riskini en aza indirmek, piyasa disiplinin sağlanmasıyla mümkündür. Piyasa disiplini; piyasadaki kurumlarla ilgili bilgilerin zamanında doğru ve şeffaf şekilde alınmasını içerir. Bankacılık sektöründe piyasa disiplinin sağlanmasıyla birlikte, piyasadaki ilgili birimler, çok daha sağlıklı değerlendirmeler yapabilecekler ve böylece istenmeyen riskler en aza indirilecektir (Erçel, 2000b: 135).

3.2.2.6. Sermaye yetersizliği riski

Bu risk, bankaların mevcut sermayeleri ile gerçekleşen risklerinden oluşan kayıplarını telafi edebilme gücünü ifade eder (Çelik, 2001: 62). Eğer mevcut sermayesi, söz konusu risklerin sebep olduğu kayıpları karşılamaya yeterliyse, risk düşük demektir. Eğer mevcut sermaye, kayıpları karşılayamayacak durumda ise, risk büyük demektir. Bu durumda gerekli önlemlerin en kısa sürede alınması gerekmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE BANKACILIK SEKTÖRÜNDE BASEL-II'YE GEÇİŞ SÜRECİ

Türkiye’de Bankaların sorunlarının çözümlenmesi ve sektörün yeniden yapılandırılması amacıyla Basel-II Uzlaşına geçiş zorunlu hale gelmiştir. Bu geçişle birlikte, uluslararası gelişmelere paralel olarak, Basel-II sermaye yeterliliği düzenlenmesinin öngördüğü altyapı unsurlarının tamamlanmasından sonra, Türkiye’de uygulamanın başlamasının finansal sektörün faaliyetlerini ve rekabet edebilirliğini olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir. Bu yönde önemli adımlar da atılmaktadır. Nitekim, Bankalar Kanunu’nda risk yönetimi konusunda uluslararası gelişmeler ve uygulamalara uyumlu düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler çerçevesinde bankalar modern risk yönetimi sistemleri kurma yolunda çaba harcamaktadırlar. Yakın dönemde, Türk Bankalarının risk yönetimi uygulamalarının yönetim boyutu ve teknik yeterlilikleri konusunda önemli çalışmalar yapılmaktadır. Bankalarımız konuya çok ciddi kaynaklar ayırmış; önemli uluslararası uzmanlıktan da yararlanmışlardır. Risk yönetimi artık Türk bankalarının bankacılık kültüründe oturmuş bir kavramdır.

Risk yönetimi icradan bağımsız, Yönetim Kurulu’na bağlı bir fonksiyon olarak yapılanmıştır. Bankaların bünyesinde teftiş kurulundan bağımsız bir iç kontrol fonksiyonu oluşturulmuştur. Bankalarda risk yönetimi fonksiyonunu icra etmekte olan birimlerin temel görevleri risklerin tespit edilmesi, ölçülmesi, yönetilmesi ve raporlanması şeklinde özetlenebilir. Risk yönetimi ve iç kontrol fonksiyonunun yürütülmesine ilişkin gerekli politika ve prosedürlerin oluşturulması yönünde bankalar çalışmalarını tamamlama sürecindedir. Bankalarda risk yönetimi ve iç denetim sistemleri için gerekli ve uygun insan kaynağı istihdam edilmiştir.

Türkiye Bankalar Birliği (TBB) nezdinde de risk yönetimi sistemlerine yönelik uygulamaların geliştirilmesi ve paylaşılması yönünde faaliyetler sürmektedir. TBB bünyesindeki Çalışma Grubu tarafından yapılan çalışmalar çerçevesinde bankaların

kendi risk yönetimi sistemlerindeki gelişmeler yakından izlenmekte ve ortak çalışmalar koordine edilmektedir.

Basel Komite'nin sermaye yeterliliğine ilişkin yeni düzenlemesi hakkında bankacılık sisteminin bilgilendirilmesi, söz konusu düzenlemeler konusunda bankacılık sisteminin görüşlerinin dile getirilmesi ve ortak bir strateji belirlenmesi amacıyla bankaların temsilcileri ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) yetkililerinin katılımıyla Basel-II Yönlendirme Komitesi oluşturulmuştur. Komite Basel-II'nin Türk bankacılık sistemine olası etkilerinin saptanması amacıyla bankaların büyük çoğunluğunun katılımıyla yapılan Sayısal Etki Çalışmasının (QIS-TR) sonuçları ışığında sektörün Basel-II'ye geçiş sürecindeki altyapı hazırlık faaliyetlerini planlamaktadır.

OIS (TR) çalışması Basel-II'nin muhtemel etkilerinin statik bir portföy için ölçen bir çalışma olmuştur. Ancak, bankaların portföy değişiklikleri ile diğer sebeplere bağlı değişikliklerki bunlardan bazıları makroekonomik gelişmeler, düzenlemelerde, tüketici tercihlerinde, bankaların kredilendirme davranışlarındaki değişikliklerdir-muhtemel senaryolar altında değerlendirilerek sermaye yeterliliği analiz edilmiştir. Senaryo analiz sonuçları değerlendirildiğinde, portföylere ilişkin artış senaryolarının sermaye yeterliliğini sınırlı seviyede azalttığı ancak oranın yüzde 8'in oldukça üzerinde kalmaya devam ettiği görülmüştür. Yabancı para kamu menkul kıymetlerindeki artışın önem arz ettiği, ülkemiz Hazinesine ait yabancı para derecelendirme notunun BBB veya daha iyi olması durumunda sermaye yükümlülüğünün önemli ölçüde azalacağı ve derecelendirilmemiş şirketlerin ileride alabilecekleri derecelendirme notlarına yönelik senaryoların sermaye yeterliliğini önemli düzeyde etkilemeyeceği değerlendirilmektedir (www.bddk.gov.tr).

BDDK tarafından yapılan QIS-TR çalışması, sektörün SY' leri kullanması halinde, Basel-II' ye geçişin ciddi bir sermaye sorunu çıkarmayacağına işaret etmektedir. Çalışmanın yapıldığı tarih itibarıyla, %28,8 seviyesinde olan SYR oranının Basel-II ile beraber %16,9' a kadar gerileyeceği gözlemlenmiştir. Ancak, söz konusu oran bile Basel-II' de de öngörülen minimum %8' in oldukça üzerinde kalmaktadır. Dolayısıyla, bu fazla sermayenin geçiş sürecini kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Öte yandan, makro ekonomik ortamdaki iyileşmeyle beraber, bankaların portföylerindeki

kredilerin artması durumunda, Yeni Uzlaşının uygulanmasıyla risk ağırlıklı varlıkların toplamı daha da büyüyebilecektir (Yayla, 2005: 44).

Komitenin en önemli çalışmasından biri de Basel-II'ye geçiş sürecinin etkin bir şekilde planlanmasına yönelik olarak banka görüşleri alınmak suretiyle "Basel-II'ye Geçiş İlişkin Yol Haritası"nın hazırlanması olmuştur. Rapor BDDK tarafından 30 Mayıs 2005 tarihinde kamuoyuna açıklanmıştır. Halihazırda yol haritasının güncellenmesi çalışmaları sürdürülmektedir. Hem Basel-I hem de Basel-II' nin birlikte yürütüleceği paralel uygulama süreci Ağustos 2007' de başlayacaktır. (Koğar, 2006: 20).

BDDK' nın Aralık 2005 tarihli anketine göre, aktif büyüklük açısından bakıldığında bankaların %752' e yakınının Basel-II konusunda çalışma başlattıkları, %25' inin ise projelendirme aşamasında oldukları görülmektedir (Süzer, 2006).

Tablo 4.1. BDDK'nın Basel-II Yol Haritası

Ocak 2006	Faiz oranı riskine ilişkin düzenlemenin Kurum dışı görüşe açılması
	Likidite riskine ilişkin düzenlemenin Kurum dışı görüşe açılması
	Üçer aylık dönemlerde bankalardan talep edilecek ilerleme raporlarının gönderilmeye başlanması
	Düzenlenecek geniş katılımlı sempozyum için hazırlıklara başlanması
Mart 2006	Bankalardan talep edilen ilerleme raporlamalarına ilişkin değerlendirme raporunun yayımlanması
	IRB yaklaşımı kullanacak bankalara ilişkin kriterlerin belirlenmesi-kredi riski
	Kredi riskine ilişkin düzenlemenin Kurum dışı görüşe açılması
	Kredi riskine ilişkin bankalar arası veri paylaşım esaslarının belirlenmesi
	AMA yaklaşımı kullanacak bankalara ilişkin kriterlerin belirlenmesi-operasyonel risk
	Operasyonel riske ilişkin düzenlemenin Kurum dışı görüşe açılması
	Operasyonel riske ilişkin bankalar arası veri paylaşım esaslarının belirlenmesi
	Faiz oranı riskine ilişkin düzenlemenin yayımlanması
	VaR modelleri kullanacak bankalara ilişkin kriterlerin belirlenmesi- piyasa riski
	Piyasa riskine ilişkin düzenlemenin Kurum dışı görüşe açılması
	Likidite riskine ilişkin düzenlemenin yayımlanması
	Ülkemiz için LGD ve EAD oranlarının ayarlanması (kalibrasyonu) çalışmalarına başlanması
Mayıs 2006	Basel-II' ye ilişkin olarak geniş katılımlı bir sempozyum düzenlenmesi
Haziran 2006	Basel-II kapsamında dikkate alınacak derecelendirme kuruluşlarına ilişkin düzenlemenin yayımlanması
Temmuz 2006	Basel-II kapsamında dikkate alınacak derecelendirme kuruluşlarına izin verilme sürecinin başlatılması
Ağustos 2006	Kredi riskine ilişkin düzenlemenin yayımlanması
	Piyasa riskine ilişkin düzenlemenin yayımlanması
	Operasyonel riske ilişkin düzenlemenin yayımlanması
	Karşılık mevzuatı değişikliklerinin Kurum dışı görüşe açılması
	Basel-II' nin Kurum dışı görüşe açılması

	Basel-II kapsamında diğer ülke denetim otoriteleri ile yürütülecek ilişkilere ilişkin alt düzenleme taslağının Kurum dışı görüşe açılması
	Muhasebe uygulama yönetmeliğinin ilgili kısımlarına ilişkin değerlendirme raporunun yayımlanması
	Bankalardan talep edilen ilerleme raporlamalarına ilişkin değerlendirme raporunun yayımlanması
Eylül 2006	Üçüncü yerel sayısal etki çalışmasının (QIS-TR3) başlatılması (IRB ve AMA dahil)
Mart 2007	Karşılıklı mevzuat değişikliklerinin yayımlanması
	Basel-II' nin sermaye yeterliliği düzenlemesi olarak yayımlanması
	Muhasebe uygulama yönetmeliğinin ilgili kısımlarının Basel-II çerçevesince revize edilerek yayımlanması
	Basel-II kapsamında diğer ülke denetim otoriteleri ile yürütülecek ilişkilere ilişkin alt düzenlemenin yayımlanması
Haziran 2007	Bankalardan talep edilen ilerleme raporlamalarına ilişkin değerlendirme raporunun yayımlanması
	Revize edilmiş raporlama setlerinin duyurulması
Ağustos 2007	Basel-I yanında Basel-II hesaplamalarının da yapılamaya başlanması (paralel uygulama)
Ekim 2007	IRB yaklaşımlarına ilişkin düzenlemelerin Kurum dışı görüşe açılması (ileri yaklaşımlara ilişkin ulusal uygulama tercihleri dahil)
	AMA yaklaşımlarına ilişkin düzenlemelerin Kurum dışı görüşe açılması
Ocak 2009	Basel-II hükümlerinin yürürlüğe girmesi
	Belirlenecek kriterler dahilinde bazı bankaların, yasal sermaye yükümlülüğü hesaplamasında piyasa riski modeli kullanımının zorunlu hale gelmesi
	IRB yaklaşımlarına ilişkin düzenlemelerin yayımlanması
	AMA yaklaşımlarına ilişkin düzenlemelerin yayımlanması
	IRB yaklaşımlarına izin verilme sürecinin başlatılması
	AMA yaklaşımlarına izin verilme sürecinin başlatılması

Kaynak: (BDDK, 2006)

4.1.BASEL-II'NİN TÜRK EKONOMİSİ VE TÜRK BANKACILIK SİSTEMİNE ETKİLERİ

Türk Bankacılık sisteminde son yıllarda bir çok sorun yaşanmış, önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Sektörde gözetim ve denetim gibi değişik alanlarda düzenlemeler yapılmış ve bankacılık sistemi büyük ölçüde değişime uğramıştır. Bankaların, Basel-II kriterlerine uyum sağlayabilmesi için, karşılaştıkları risklerin izlenmesi ve kontrolünü sağlamak üzere kuracakları iç denetim sistemleri ile risk yönetim sistemlerine ilişkin esas ve usullerin belirlenmesi, mevcut ve potansiyel riskler nedeni ile oluşabilecek zararlara karşı yeterli düzeyde özkaynak bulundurması gerekmektedir.

Basel-II ile birlikte ülkelerin OECD üyesi olup olmamaları herhangi bir önem arz etmeyecektir. Standart yaklaşımın kullanılması ile birlikte ülkelerin uluslararası derecelendirme notları, hazine ya da merkez bankalarından alacakları derecelendirme

notları, hazine ya da merkez bankalarından olan alacakların risk ağırlığını belirleyecektir.

Basel-II ayrıca, bankaların maruz kaldığı riskleri operasyonel risk ve kredi riskini de dikkate alarak daha hassas ölçümlerle değerlendirmektedir. İleri risk ölçüm teknikleri sunarak, bankanın kredi risklerini daha iyi tahmin etmesine olanak sağlamaktadır (FSA, 2007).

Türkiye’de bankalarının kredi vermede izledikleri sürece bakıldığında, genellikle müşterilerin mali ve ahlaki yapıları, verilen teminatlar, piyasa koşulları, bankanın kaynak maliyeti ve beklenen karlar dikkate alınarak fiyatlama yapılmaktadır. Basel-II (Eken, 2007:1)

Basel-II uyum sürecinde sisteme uyum gösteren bankaların oluşacak yeni piyasa dengesinde piyasa değerleri, uyum gösteremeyenlere göre nispeten artacaktır. Artan piyasa değeri beraberinde uluslararası piyasalara fon kaynağı bulmada kolaylık getirecektir. Yeterli denetim ve etkin piyasa disiplini sağlanması durumunda ülkemiz mali piyasalarına güven artacak ve bu sayede sektöre daha fazla fon ve kaynak girişi sağlanabilecektir.

Basel-II’ye göre kredi riskinin ölçümü standart yaklaşım ile başlamakta, standart yaklaşım ise tamamen denetim kuruluşları tarafından verilen derecelendirme notlarına dayanmaktadır. Bu durum gerek ülkemizde, gerekse uluslararası piyasalarda yeni bir sektörün ortaya çıkması durumunu doğuracak ve derecelendirme kuruluşları daha fazla öne çıkaracaktır. Ülkemizde ise reyting kuruluşu olarak faaliyet gösteren sadece SPK tarafından 4 Aralık 2003 tarih ve 25036 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Sermaye Piyasasında Derecelendirme Faaliyeti ve Derecelendirme Kuruluşuna ilişkin esaslar tebliği mevcuttur.

4.1.1.Bankacılık Sektöründe Basel-II’ye Uyum Sürecinde Gerçekleştirilen Yasal Değişiklikler ve Düzenleyici Reformlar

4.1.1.1. Yeni Bankalar Kanunu

2000 yılı programının en önemli unsurlarından birisini oluşturan mali reformlar arasında en önemli değişiklik 4389 sayılı yeni Bankalar Kanunu’dur. 2000 yılı programı öncesinde, 18 Haziran 1999’da kabul edilen Kanun 17 Aralık 1999 tarih ve 4491 sayılı

Kanun ile son halini almıştır. Avrupa Birliği (AB) direktifleri ile diğer genel kabul görmüş uluslararası uygulamalar dikkate alınarak hazırlanan yeni Kanun ile mali sistemin güven ve istikrarının sağlanması amacıyla yönelik olarak önemli değişiklikler yapılmıştır. Ancak, Şubat 2001’de piyasalarda yaşanan gelişmeler sonrasında yeniden Kanun değişikliği gündeme gelmiştir. Kriz sonrasında uygulanmaya başlanan yeni ekonomik programın da odak noktası haline gelen bankacılık sektörünün birikmiş yapısal sorunlarının giderilmesi yönündeki önlemler kapsamında Bankalar Kanunu’nda 12 Mayıs 2001 tarih ve 4672 sayılı Kanun ile tekrar önemli değişiklikler yapılmıştır.

4.1.1.2. Banka gözetim ve denetim yapısının değiştirilmesi

4389 sayılı Bankalar Kanunu ile bankacılık sektöründe gözetim ve denetim çerçevesinin uluslararası standartlara ve AB normlarına uyumu konusunda önemli adımlar atılmıştır. Banka gözetim ve denetim işlevinin siyasi müdahaleye maruz kalınsız bağımsız bir kurum tarafından etkin olarak yapılması amacıyla kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) kurulmuştur. BDDK, Bankalar Kanunu ilgili mevzuatın ve Kanun’da gösterilen yetkiler çerçevesinde düzenlemeler de yapmak suretiyle bunların uygulanmasını sağlamak, uygulamayı denetlemek ve sonuçlandırmak, tasarrufların güvence altına alınmasını temin etmek ve Kanunla verilen diğer görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak üzere görevlendirilmiştir. T.C. Merkez Bankası, Hazine Müsteşarlığı ve Bankalar Yeminli Murakıpları Kurulu ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’nun (TMSF) yetkileri BDDK’ya devredilmiştir.

Yeni Kanun’la getirilen en önemli değişikliklerden birisi mali bünyenin güçlendirilmesine ilişkin eski Kanun’un 64. maddesi kapsamında yer alan ve denetimler sonucu alınacak tedbirlere ilişkin Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu’na (BDDK) tanınan yetkilerde olmuştur. Bankalar Kanunu’nda 4491 ve 4672 sayılı Kanunlarla yapılan değişiklikler sonrasında mali bünyesi zayıflayan bankalara ilişkin olarak alınacak tedbirler konusunda Kurul’un ve TMSF’nin yetkileri Kanun’un 14. maddesinde daha detaylı ve kapsamlı olarak belirlenmiştir.

4.1.1.3. Risk izleme ve yönetim anlayışının değişmesi

Özellikle 1990’lı yıllardan itibaren serbestleşme ve globalleşme eğilimlerinin artması ve uluslararası piyasalarda gelişmekte olan ülkelerin öneminin artmaya

başlaması ile sermaye hareketleri önemli ölçüde etkilenmiştir. Sermaye hareketlerinin gelişmekte olan ülkelere doğru yönünü çevirmesi bir yandan bu piyasalardaki gelişimi hızlandırırken diğer yandan risklerin boyutunu ve önemini değiştirmiştir. Özellikle 1997 yılından itibaren Asya ülkeleri, Rusya ve Latin Amerika ülkelerinde yaşanan tecrübeler ile birlikte mali piyasalarda risklerin azaltılması ve kontrol edilmesi yönünde yeni düzenlemeler gündeme gelmiştir. Bu çerçevede en kapsamlı çalışma Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS)'nın sermaye yeterlilik düzenlemesini piyasa riskini de hesaplamalara alacak şekilde revize etmesidir. Birçok ülke tarafından bu yeni yaklaşım benimsenmiş ve uygulanmaya başlanmıştır.

4.1.1.4. Bankalar kanunu'ndaki önemli değişiklikler

* Banka kurulması için aranılan koşullar ağırlaştırılması: Türkiye'de banka kurmak ya da yabancı bir banka tarafından şube açmak için öngörülen asgari sermaye 20 trilyon TL'ye yükseltilmiştir. Ayrıca, banka kurulurken TMSF'ye asgari sermayenin yüzde 10'unu tutarında sisteme giriş payı yatırılması koşulu getirilmiştir (www.bddk.gov.tr).

* Kredi ve iştirak sınırlarının değiştirilmesi: Kredi tanımı ve sınırlarına ilişkin olarak 4389 sayılı Kanunla önemli değişiklikler yapılmış ve eski Kanun'dan farklı olarak toplam krediler ile özkaynak ilişkisi kaldırılmıştır. Yeni Kanun'da kredi tanımı genişletilmiş olmakla beraber, gerek 4491 sayılı Kanun gerekse 4672 sayılı Kanunla tanımında tekrar değişikliğe gidilmiştir.

* Pay sahipliği ve devir payları: Bir kişinin, doğrudan veya dolaylı olarak banka sermayesinin yüzde onunu ve daha fazlasını temsil eden payları edinmesi veya bir ortağa ait payların banka sermayesinin yüzde on, yüzde yirmi, yüzde otuz üç veya yüzde ellisini aşması sonucunu veren pay edinimleri ile bir ortağa ait payların yukarıdaki oranların altına düşmesi sonucunu veren pay devirleri Kurulun iznine tabi bırakılmıştır.

* Banka ortakları ve yöneticilerinin şahsi sorumluluklarının artırılması: Banka kaynaklarını istismar eden banka sahiplerinin Kanun'a aykırı işlemlerde bulunan yöneticilerinin cezai ve şahsi sorumlulukları açıkça hüküm altına alınmış ve bunlara ilişkin cezalara caydırıcı nitelik kazandırılmıştır.

* İdari ve adli suç ve cezalarının yeniden düzenlenmesi: Kanun ile yeni bir ceza sistemi oluşturulmuştur. Kanun'da yer alan düzenlemelere uymayan bankalara BDDK kararı ile idari para cezası uygulaması getirilmiştir. Aynı zamanda idari konularda para cezası uygulaması öncesinde bankalara savunma hakkı verilerek idari olarak çözümlenebilecek konuların BDDK kararları ile çözülmesi imkanı da mümkün kılınmıştır.

* Özel Finans Kurumları: Özel finans kurumlarının faaliyetlerinin düzenlenmesine dair yetki daha önce Bakanlar Kurulunda iken, 4672 sayılı Kanun değişikliği ile Bankalar Kanunu hükümleri çerçevesinde her türlü düzenleme yapma yetkisi BDDK'na verilmiştir. Kanunu'nun 20 maddesi altıncı fıkrasında atfedilen istisnai maddeler ve fıkralar dışında özel finans kurumları da Bankalar Kanunu'na tabi tutulmuştur. BDDK'na özel finans kurumlarının Kanun'un 14. maddesi 3. ve 4. fıkralarındaki gibi mali sistemin istikrarını tehlikeye sokmak, yükümlülüklerini yerine getirememek, kurumu zarara sokmak şeklinde özetlenebilecek koşulların olması durumunda Kurul'un en az beş üyesinin aynı yöndeki kararı ile faaliyet izninin kaldırılmasına karar verme yetkisi verilmiştir.

* Yabancı para net genel pozisyonu: Bankaların yabancı para net genel pozisyonu oranı azami yüzde 20 olarak belirlenmiş ve Haziran 2000 tarihinden itibaren konsolide bazda hesaplanması yükümlülüğü getirilmiştir.

* Sermaye yeterliliğinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi: Bankaların sermaye yeterliliği standart oranının konsolide ve konsolide olmayan bazda hesaplanmasına ilişkin esas ve usulleri belirlemek suretiyle mevcut ve potansiyel riskler nedeniyle oluşacak zararlara karşı yeterli sermaye bulundurmalarını sağlamak amacıyla hazırlanan "Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi Hakkında Yönetmelik" 10 Şubat 2001 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

* Bankaların konsolide bazda mali tablolar düzenlemesi: "Bankaların Konsolide Bazda Mali Tablolar Düzenlemesine ve Konsolide Mali Tabloların İlanına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ"de yapılan değişiklikle; Türkiye'de kurulup faaliyet izni alan bankalardan ana ortaklık niteliğine sahip olanların içinde yer aldıkları finansal kurumlar topluluğunun bütününe ilişkin hazırlayacakları konsolide mali tablolarını yılda dört defa olmak üzere (Mart, Haziran, Eylül ve Aralık ayları sonu itibariyle)

düzenlemeleri, yetkili mercie iletmeleri ve kamuya açıklayacakları bilanço ve kar ve zarar cetvelleri ile beraber yayımlama yükümlülüğü getirilmiştir.

* Risk yönetim ve iç denetim sistemlerinin oluşturulmasına ilişkin düzenleme: “Bankaların İç Kontrol ve Risk Yönetim Sistemleri Hakkında Yönetmelik” ile Basel Komite’nin sermaye yeterlilik düzenlemesine paralel olarak uygulanan sermaye yeterliliğinin bankalarca konsolide bazda hesaplanması koşulu getirilmiştir. Yönetmelikte kredi riski yanında piyasa riski ve operasyonel risk de dahil edilmek üzere uluslararası düzenlemelerdeki risk gruplarının tanımları verilmiştir.

* Bankaların kuruluş ve faaliyete geçme esasları: 27 Haziran 2001 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan “Bankaların Kuruluş ve Faaliyete Geçme Esasları Hakkında Yönetmelik” ile temel olarak bankaların organizasyon yapıları, kredi açma esas ve usulleri, kredi sınırlamasında dikkate alınacak dolaylı pay sahipliği, dolaylı kredi ve dolaylı iştirak tanımları ve banka faaliyetlerine ilişkin esas ve usuller belirlenmiştir.

* Bankaların birleşme ve devirlerine ilişkin düzenleme: Bankaların birleşme ve devirlerinin önündeki engellerin kaldırılması amacıyla yönelik olarak yapılan düzenlemeler kapsamında birleşme ve devirlere ilişkin esas ve usullerin belirlendiği “Bankaların Birleşme ve Devirleri Hakkında Yönetmelik” 27 Haziran 2001 tarih ve 24445 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

4.1.1.5. Mevduat güvencesi ve TMSF’nin yetkilerinin yeniden düzenlenmesi

1994 yılının ilk üç ayında ve ekonominin tüm sektörlerini kapsayan ciddi bir kriz yaşanmış ve mali yapıları hızla bozulan üç banka sistem dışına çıkarılmıştır. Ekonomide giderek artan belirsizliğin de etkisiyle sektöre duyulan güven büyük ölçüde yitirildiğinden yaşanan panik ile sistemden büyük mevduat çıkışlarının önlenmesi amaçlanmaktadır. Bu nedenle, 5 Mayıs 1994 tarihinde Bakanlar Kurulu’nun aldığı bir Karar ile Türk Lirası tasarruf mevduatı ile tasarruf mevduatı niteliğindeki döviz tevdiat hesaplarının tamamı devlet güvencesine alınmıştır. Ancak, TMSF’nin yetkilerinde yapısal bir değişikliğe gidilmemiştir.

1994 yılında yaşanan kriz sonrasında bankalardaki tasarruf mevduatına getirilen tam güvence sektördeki rekabeti bozucu önemli bir unsur oluşturmuştur. Haziran

2000’de yapılan değişiklikle bu tarihten itibaren açılan yeni tasarruf hesapları için mevduat sigortası kapsamı sınırlandırılmıştır.

Yeni Kanun’da TMSF’nin idare ve temsili BDDK’ya verilmiştir. Haziran 1999’da kabul edilen 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nda sigortaya tabi olacak tasarruf mevduatının kapsamı, tutarı, sigorta priminin tarifesi ile tahsil zamanı, şekli ve diğer hususlar Kurulun önerisi üzerine Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenecek iken 4491 sayılı Kanun değişikliğiyle bu yetki Kurula verilmiştir. Kanuna göre mevduat kabul eden bütün bankalar, kabul ettikleri tasarruf mevduatını bu kapsam ve şartlar dahilinde sigorta ettirmek zorundadır.

4.2. YABANCI SERMAYELİ VE YERLİ SERMAYELİ İKİ BANKANIN SERMAYE YETERLİLİĞİNİN HESAPLANMASI

X bankası, 60 yıldır bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 312 şubesi ve yaklaşık 12.000 çalışanıyla 6 adet yurt dışı şubesiyle müşterilerine hizmet vermektedir. Aktif büyüklüğü ile sektörün 4. büyük özel bankası konumundadır. Bankanın kuruluş stratejisi büyük şirketlere toptan bankacılık hizmetleri sunmak olarak belirlenmiştir. Ayrıca, son yıllarda yaygın kredi kartı kullanıcılarıyla da perakende alanda başarılı olmayı hedeflemektedir.

Bankanın ana kaynakları müşteri mevduatı ve yurt dışından kullanılan kredilerdir. Müşteri mevduatı sabit oranlı olup ortalama 1-3 ay vade taşımaktadır. Yurt dışından kullanılan krediler genelde değişken oranlı olup, ortalama 6 ayda Libor ve Eurlibor’a bağlı olarak değişmektedir. Banka plasmanlarını yüksek getirili, düşük riskli yeterli teminatı bulunan varlıklara yöneltmeyi tercih etmektedir. Banka vadesi gelmiş yükümlölüklerinin karşılanabilirliğini sağlayıcı likidite yapısını, fon kaynaklarını çeşitlendirerek yeterli düzeyde nakit ve nakde dönüşebilir varlık bulundurarak oluşturmaktadır. Kaynakların vade yapısı ve getirisi piyasa koşulları el verdiği sürece dikkate alınmakta, uzun vadeli plasmanlarda yüksek getiri ilkesi benimsenmektedir. Bankanın faaliyet alanları için hesaplanan ortalama getirinin üzerinde getiri elde edilen başlıca faaliyet alanı kredi kartları faaliyetleridir.

Y bankası ise; önce yerli sermaye ile kurulmuş olup tamamen yabancı sermayeye dönüşmüş ve yeni sermaye yapısıyla faaliyet gösteren 550 şubesi ve 14.334 çalışanıyla dünyanın farklı ülkelerinde de müşterilerine hizmet vermektedir. Dünya

apında Türkiye hariç A.B.D., Belçika, Hollanda, Lüksemburg, Fransa ve Almanya gibi ülkelerde faaliyet göstermektedir. Bankanın Türkiye’deki stratejisi ağırlıklı olarak orta ölçekli ve kurumsal firmalara toptan bankacılık hizmeti sunmaktadır. Ayrıca, sürdürülebilir bir faiz marjı yakalamak ve faiz dışındaki gelirleri olabildiğince arttırma üzerine stratejiyi benimsemektedir. Genel olarak, varlıklarının getirileri ile risklilik düzeyleri arasında optimal bir dengenin sağlanmasına dayanmaktadır. Varlıkların getiri yapıları hem kaynak maliyelerindeki değişkenlik, hem de vade dağılımıyla bire bir ilişkilendirilmektedir. Doğal olarak daha uzun vadeli plasmanlarda daha yüksek getiri hedeflemektedir. Kur, faiz ve fiyat hareketleri karşısında alım-satım pozisyonları olarak forward, swap ve opsiyon işlemlerini değerlendirmektedir.

Değerlendirme yapılacak bankaların mali tabloları Ek 1, Ek 2, Ek 3, Ek 4, Ek 5 ve Ek 6 da verilmektedir.

X Bankası’nın Basel-II kapsamında sermaye yeterliliği standart oranının hesaplanmasında, BDDK’nın Basel-II kapsamında uyum çalışmaları sonucu 31 Ocak 2002 tarih ve 24657 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanana Bankaların Sermaye Yeterliliği ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik erevesinde, BDDK tarafından ‘Standart Yöntem’ kullanılmaktadır.

Sermaye Yeterlilik Rasyosu hesaplanırken, öncelikle sermaye tabanı ve risk ağırlıklı aktifler hesaplanmalıdır. Piyasa riski için, BDDK tarafından Standart Yöntem kullanarak hesaplanması şartı getirilmiştir. Piyasa riskinin unsurları faiz oranı riski, hisse senedi pozisyon riski ve kur riskidir. Faiz oranı riski, faiz oranlarındaki hareketler nedeniyle bankanın pozisyon durumuna bağlı olarak maruz kalabileceği zarar ihtimalidir. Hisse senedi pozisyon riski, bankanın hisse senedi pozisyonuna bağlı olarak hisse senedi fiyatlarındaki hareketler nedeniyle maruz kalabileceği zarar ihtimalidir. Kur riski ise, yabancı para cinsinden alacak ve borçların, bu paraların YTL karşısında muhtemel değer değişmelerinden doğabilecek zarardır.

Standart Yöntem’de öncelikle, SYR hesaplanmasına ilişkin X Bankası’nın ana sermayesi, katkı sermayesi ve III. Kuşak sermayesi hesaplanmaktadır. İkinci aşamada, Banka’nın risk ağırlıklarına göre toplam risk ağırlıklı varlıkları ve üçüncü aşamada, PR’ye maruz tutar hesaplanmaktadır. Bu hesaplamalar tablolar şeklinde aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.2. X ve Y Bankalarını Sermaye Yeterliliği Rasyosuna ilişkin Sermaye Tabanı (Milyon YTL)

	31 Aralık 2006 X Bankası	31 Aralık 2006 Y Bankası
ANA SERMAYE		
Ödenmiş Sermaye	385.781	2.200.000
Nominal Sermaye	385.781	2.200.000
Sermaye Taahhütleri (-)	-	-
Ödenmiş Sermaye Enflasyon Düzeltme Farkı	471.799	2.201.895
Hisse Senedi İhraç Primleri	-	-
Hisse Senedi İptal Kârları	-	-
Yasal Yedekler	26.781	382.801
I. Tertip Kanuni Yedek Akçe (TTK 466/1)	26.781	238.803
II. Tertip Kanuni Yedek Akçe (TTK 466/2)	-	143.998
Özel Kanunlar Gereği Ayrılan Yedek Akçe	-	-
Statü Yedekleri	-	-
Olağanüstü Yedekler	163.897	840.720
Genel Kurul Kararı Uyarınca Ayrılan Yedek Akçe	163.897	816.263
Dağıtılmamış Kârlar	-	-
Birikmiş Zararlar	-	-
Yabancı Para Sermaye Kur Farkı	-	24.457
Kâr	69.601	-
Net Dönem Kârı	119.155	1.586.124
Geçmiş Yıllar Kârı	(49.554)	1.580.145
Muhtemel Riskler İçin Ayrılan Serb. Karşılıkların Ana Sermayenin %25'ine Kadar Olan Kısım	27.404	5.979
Sermayeye Eklenecek İştirak ve Bağlı Ortaklık Hisseleri ile Gayrim. Satış Kazançları	1.379	-
Birincil Sermaye Benzeri Borçların Ana Sermayenin %15'ine Kadar Olan Kısım	-	-
Zararın Yedek Akçelerle Karşılanamayan Kısım (-)	-	-
Net Dönem Zararı	-	-
Geçmiş Yıllar Zararı	-	-
Özel Maliyet Bedelleri (-)	46.261	9.830
Peşin Ödenmiş Giderler (-)	7.116	22.513
Maddi Olmayan Duran Varlıklar (-)	12.919	25.006
Ana Sermaye Toplamı	1.080.346	7.154.191
KATKI SERMAYE		
Genel Karşılıklar	42.693	193.378
Menkuller Yeniden Değerleme Değer Artışı Tutarının %45'i	-	-
Gayrimenkuller Yeniden Değerleme Değer Artışı Tutarının %45'i	-	-
İştirakler, Bağlı Ortaklıklar ve Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar Bedelsiz Hisseleri	-	-
İkincil Sermaye Benzeri Borçlar	304.377	-
Menkul Değerler Değer Artış Fonu Tutarının %45'i	(3.898)	(58.054)
İştirakler ve Bağlı Ortaklıklardan	-	2.554
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklardan	(3.898)	(60.608)
Katkı Sermaye Toplamı	289	135.324
ÜÇÜNCÜ KUŞAK SERMAYE		
SERMAYE	1.423.518	7.289.515
SERMAYEDEN İNDİRİLEN DEĞERLER	289	18.236
Sermayesinin Yüzde On ve Daha Fazlasına Sahip Olunan Bankalar ile Finansal Kuruluşlardan (Yurt İçi, Yurt Dışı) Konsolide Edilmeyenlerdeki Ortaklık Payları (31 Aralık 2005: Ana Faaliyet Konuları Para ve Sermaye Piyasaları ile Sigortacılık Olan ve Bu Konudaki Özel Kanunlara Göre İzin ve Ruhsat ile Faaliyet Gösteren Mali Kurumlara Yapılan Tüm Sermaye Katılımlarına İlişkin Tutarlar ile Özsermaye Yöntemi Uygulanmış Ancak Aktif ve Pasifleri Konsolide Edilmemiş Bu Tür Mali Ortaklıklara İlişkin Sermaye Payları)	-	-
Bankalara, Finansal Kuruluşlara (Yurt İçi, Yurt Dışı) veya Nitelikli Pay Sahiplerine Kullandırılan İkincil Sermaye Benzeri Borç Niteliğini Haiz Krediler ile Bunlardan Satın Alınan Birincil veya İkincil Sermaye Benzeri Borç Niteliğini Haiz Borçlanma Araçları	-	18236
Bankaların, Gayrimenkullerinin Net Defter Değerleri Toplamının Özkaynaklarının Yüzde Ellisini Aşan Kısım İle Alacaklarından Dolayı Edinmek Zorunda Kaldıkları ve Kanunun 57 nci Maddesi Uyarınca Elden Çıkarılması Gereken Emtia ve Gayrimenkullerden Edinim Tarihinden İtibaren Beş Yıl Geçmesine Rağmen Elden Çıkarılamayanların Net Defter değ.	289	-
SERMAYE TABANI	1.423.229	7.271.256

Tablo 4.3. X Bankası'nın Toplam Riske Maruz Varlıkları (Milyon YTL)

	Risk Ağırlıkları (31 Aralık 2006)			
	0%	20%	50%	100%
Kredi Riskine Esas Tutar				
Bilanço Kalemleri (Net)	2.641.970	576.116	1.392.056	4.376.309
Nakit Değerler	78.517	722	-	-
Vadesi Gelmiş Menkul Değerler	-	-	-	-
T. C. Merkez Bankası	85.397	-	-	-
Yurtiçi, Y.dışı Bankalar, Yurtdışı Merkez ve Şb.ler	-	528.554	-	29.539
Para Piyasalarından Alacaklar	7.389	-	-	-
Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	33.000	-	-	-
Zorunlu Karşılıklar	368.930	-	-	-
Krediler	272.572	7.660	1.392.056	3.802.391
Tasfiye Olunacak Alacaklar (Net)	-	-	-	13.335
Kiralama İşlemlerinden Alacaklar	-	-	-	-
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	1.235.527	-	-	12.977
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlar	405.993	-	-	7.016
Aktiflerimizin Vadeli Satışından Alacaklar	-	-	-	-
Muhtelif Alacaklar	-	-	-	78.727
Faiz ve Gelir Tahakkuk ve Reeskontları	117.963	39.180	-	79.544
İştirak, Bağ. Ort. ve Birlikte Kontrol Ed. Ort.(Net)	-	-	-	93
Maddi Duran Varlıklar	-	-	-	92.458
Diğer Aktifler	36.682	-	-	260.229
Bilanço Dışı Kalemler	157.270	1.005.635	542.355	1.877.269
Gayrinakdi Krediler ve Taahhütler	157.270	910.653	542.355	1.864.678
Türev Finansal Araçlar	-	94.982	-	12.591
Risk Ağırlığı Verilmemiş Hesaplar	-	-	-	-
Toplam Risk Ağırlıklı Varlıklar	2.799.240	1.581.751	1.934.411	6.253.578

Tablo 4.4. Y Bankası'nın Toplam Riske Maruz Varlıkları (Milyon YTL)

	Risk Ağırlıkları (31 Aralık 2006)			
	0%	20%	50%	100%
Kredi Riskine Esas Tutar (Milyon YTL)				
Bilanço Kalemleri (Net)	26.903.873	2.794.124	-	30.546.562
Nakit Değerler	532.492	211	-	-
Vadesi Gelmiş Menkul Değerler	-	-	-	-
T. C. Merkez Bankası	1.331.889	-	-	-
Yurtiçi, Y.dışı Bankalar, Y.dışı Merkez ve Şb.ler	-	2.712.454	-	101.938
Para Piyasalarından Alacaklar	-	-	-	-
Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	9	-	-	-
Zorunlu Karşılıklar	2.649.179	-	-	-
Krediler	1.316.591	-	-	28.522.611
Tasfiye Olunacak Alacaklar (Net)	-	-	-	-
Kiralama İşlemlerinden Alacaklar	-	-	-	483.264
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar	13.554.249	-	-	57.029
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlar	-	-	-	-
Aktiflerimizin Vadeli Satışından Alacaklar	-	-	-	-
Muhtelif Alacaklar	-	-	-	37.765
Faiz ve Gelir Tahakkuk ve Reeskontları	1.190.395	81.459	-	475.724
İştirak, Bağ. Ort. ve Birlikte Kontrol Ed. Ort (Net)	-	-	-	-
Maddi Duran Varlıklar	-	-	-	714.094
Diğer Aktifler	6.329.069	-	-	154.137
Bilanço Dışı Kalemler	27.617	1.372.927	779.301	3.576.167
Gayrinakdi Krediler ve Taahhütler	27.617	1.159.004	779.301	3.570.345
Türev Finansal Araçlar	-	213.923	-	5.822
Risk Ağırlığı Verilmemiş Hesaplar	-	-	-	-
Toplam Risk Ağırlıklı Varlıklar	26.931.490	4.167.051	779.301	34.122.729

Bankaların riske maruz varlıkları ağırlık katsayıları ile çarpılarak, bankanın risk ağırlıklı varlıkları Tablo 4.5.'de hesaplanmaktadır.

Tablo 4.5.X ve Y Bankalarının Toplam Risk Ağırlıklı Varlıklarının Hesaplanması

Risk Ağırlıklı Varlıklar	X Bankası		Y Bankası	
%0	2.799.240* %0	0	26.931.490 * %0	0
%20	1.581.751*%20	316,350	4.167.051 * %20	833,410
%50	1.934.411 * %50	967,205	779.301 * %50	389650
%100	6.253.578 * %100	6253,578	34.122.729* %100	34,122,729
Toplam Risk Ağırlıklı Varlıklar	7,537,133		35,345,789	

Sermaye yeterliliğın hesaplanabilmesi için piyasa riskinin de belirlenmesi gerekir. Böylece piyasa riskine maruz kalan sermaye yükümlülüğü hesaplanabilir. X ve Y bankalarının BDDK tarafından piyasa riski için hesaplanan sermaye yükümlülükleri Tablo 4.6’da gösterilmektedir. Ayrıca bu hesaplamalarda yani Sermaye Yeterliliğı Standart Oranının tespitinde, BDDK tarafından ilgili yönetmelikte belirtilmiş olan standart metod yöntemi kullanılmaktadır. Piyasa riskine maruz kalan tutar ise, piyasa riski için hesaplanan toplam sermaye yükümlülüğünün 12,5 katsayısı ile çarpımı sonucu hesaplanmaktadır.

Tablo 4.6. X Bankasının Riskine Maruz Tutarların Hesaplanması (Milyon YTL)

	Tutar
(I) Genel Piyasa Riski İçin Hesaplanan Sermaye Yükümlülüğü - Standart Metot	34.839
(II) Spesifik Risk İçin Hesaplanan Sermaye Yükümlülüğü - Standart Metot	249
(III) Kur Riski İçin Hesaplanan Sermaye Yükümlülüğü - Standart Metot	107.080
(IV) Emtia Riski İçin Hesaplanan Sermaye Yükümlülüğü - Standart Metot	-
(V) Takas Riski İçin Hesaplanan Sermaye Yükümlülüğü - Standart Metot	-
(VI) Opsiyonlardan Kaynaklanan Piyasa Riski İçin Hesaplanan Sermaye Yükümlülüğü - Standart Metot	-
(VII) Risk Ölçüm Modeli Kullanan Bankalarda Piyasa Riski İçin Hesaplanan Sermaye Yükümlülüğü	-
(VIII) Piyasa Riski İçin Hesaplanan Toplam Sermaye Yükümlülüğü (I+II+III+IV+V+VI)	142.168
(IX) Piyasa Riskine Esas Tutar (12,5 x VIII) ya da (12,5 x VII)	1.777.100

Tablo 4.7. Y Bankasının Riskine Maruz Tutarların Hesaplanması(Milyon YTL)

	Tutar
(I) Genel Piyasa Riski İçin Hesaplanan Sermaye Yükümlülüğü - Standart Metot	58.277
(II) Spesifik Risk İçin Hesaplanan Sermaye Yükümlülüğü - Standart Metot	4.866
(III) Kur Riski İçin Hesaplanan Sermaye Yükümlülüğü - Standart Metot	44.482
(IV) Emtia Riski İçin Hesaplanan Sermaye Yükümlülüğü - Standart Metot	-
(V) Takas Riski İçin Hesaplanan Sermaye Yükümlülüğü - Standart Metot	-
(VI) Opsiyonlardan Kaynaklanan Piyasa Riski İçin Hesaplanan Sermaye	-
(VII) Risk Ölçüm Modeli Kullanan Bankalarda Piyasa Riski İçin Hesaplanan	-
(VIII) Piyasa Riski İçin Hesaplanan Toplam Sermaye Yükümlülüğü	107.625
(IX) Piyasa Riskine Esas Tutar (12,5 x VIII) ya da (12,5 x VII)	1.345.31

X ve Y Bankalarının Basel-II Uzlaşısı kapsamında toplam risk ağırlıklı varlıkları, piyasa riskine maruz değerlerinin eklenmesiyle X Bankasının (7,537,133 + 1,777,100) 9,314,233 Milyon YTL'dir. Y Bankasının toplam risk ağırlıklı varlıkları ise (35,345,789 + 1,345,313) 36,691,102 Milyon YTL'dir. 2006 yılı Sermaye yeterlilik rasyosu hesaplamaları Tablo 4.8.'de gösterilmektedir.

Tablo 4.8. Basel-II Uzlaşısı Kapsamında X ve Y Bankalarının SYR'sinin Piyasa Riskine Maruz değerler İlave Edilerek Hesaplanması (Milyon YTL)

	X Bankası	Y Bankası
Sermaye Tabanı	1.423.229	7.271.256
Toplam Risk Ağırlıklı Varlıklar	9,314,233	36,691,102
SYR	%15,28	%19,81

X Bankası'nın SYR'si 2006 yılı için %15,28, Y Bankası'nın ise bu oranı %19,81 olarak gerçekleşmiştir. Her iki banka da Basel Uzlaşısı'nda öngörülen minimum %8'lik SYR yükümlülüğünü incelenen yıl itibarıyla gerçekleştirmektedir. İncelenen her iki bankaya sermaye tabanı açısından bakıldığında yabancı sermayesini bünyesinde bulunduran Y bankasının X bankasının 5 misli daha fazla sermayeye sahip olduğunu görülmektedir.. Toplam risk ağırlıklı varlıklara bakıldığında ise, Y bankası X bankasının 4 misli daha fazla riskli varlığa sahiptir. Sektöre yayılma anlamında Y bankasının daha geniş bir alana yayıldığı ve piyasada daha güçlü bir konumda olduğu söylenebilir.

Y Bankasının avantaj üstünlüğü sahip olduğu sermayeden kaynaklanmaktadır. Basel Uzlaşısı ile birlikte gündeme gelen sermaye güçlendirme gerekliliği Y bankasında olduğu gibi yabancı sermayeyi zorunlu hale getirmiştir. X bankası ise hala yerli kaynaklarla ve ortak finansmanıyla sermaye yapısını korumaya çalışmaktadır.

İncelemede kullanılan bağımsız denetim kurumları tarafından yayınlanan faaliyet raporlarında bankalarının durumları açıkça değerlendirilmekte ve kamuoyuna sunulmaktadır. X ve Y bankalarının bu mevcut durumları ve aldıkları derecelendirme puanları uluslararası para piyasalarından fon sağlayabilme olanaklarını ve şartlarını önemli ölçüde etkileyecektir. Y bankası kendisine daha az maliyetli daha uzun vadeli fon kaynağı yaratabilecekken, X bankası Y bankasına nazaran daha az avantaja sahip olacaktır. Bunun sonucunda X bankası ya sermaye arayışına girecek ya da sektörde küçülmeyi tercih edecektir.

Son yıllarda ülkemizde yabancı sermaye için bankacılık sektörü bu tip arayışlar için cazip bir piyasa haline gelmiştir. Bankaların bir çoğu yabancı sermayeli bankalar haline gelmiştir. Bu durum ise iyi değerlendirilirse avantaj aksi durum halinde ise ülke ekonomisi için büyük bir tehdit oluşturmaktadır.

SONUÇ

Özellikle son yıllarda uluslararası finansal piyasalarda yaşanan olumsuzlukların, iflas eden bankaların ve mali açıdan kriz yaşayan ülkelerin sayılarında bir artış gözlenmektedir. Her yaşanan olumsuzluktan sonra piyasaların dengeye gelmesi zaman almakta, bu geçen sürede istikrarsızlığın ve güvensizliğin hakimiyeti sürmeye devam etmektedir. Bu tip sorunların önlenmesi için en önemli adım 1988 yılında yayımlanan Basel-I standartlarının oluşturulması olmuştur. Zaman içinde değişen, piyasa koşullarını ve ortaya çıkan yeni riskleri dikkatte alan, sürekli değişime uğrayan bu standartların son hali olan 2004 yılında Basel-II uzlaşısıdır. Sermaye yeterliliği konusunda yoğunlaşan bu standartlar daha önce bankalarda yaşanan iflasların ve finansal krizlerinin en temel nedeni olarak sermaye yeterlilik düzeyinin az olmasını göstermektedir.

Basel-II standartları; 2006 yılından itibaren G-10 ülkelerinde uygulanmaya başlanmış ülkemizde ise 2009 yılında uygulanmaya başlanacaktır. Türkiye’de uygulama çalışmaları BDDK tarafından planlanmaktadır. BDDK tarafından yayınlanan yol haritasında uygulama süreci ve bankaların yapmaları gereken ve önlem almaları gereken konular ise yayınlanan tebliğ ve yönetmeliklerle belirtilmiştir. Yabancı ortaklı bankalarda uygulamaya geçiş daha kolay olacaktır. Hali hazırda AB ve G-10 ülkelerinde faaliyetlerini devam eden yabancı bankaların alt yapıları hazırlamış olması nedeniyle zorluk yaşamaları beklenmemektedir. Ülkemizde milli sermayeli bankalarda ise, çalışmalar devam etmekte ve risk izlemeye yönelik birimler organizasyon yapısına dahil edilmektedir.

Basel-II Uzlaşısının uygulamasında Türk Bankacılık Sektörü’nün genel değerlendirmesine bakıldığında; sektörün Basel-II uyum çalışmalarına gereken önemi verdiği ve bu konuda organizasyon yapısında uzman ekipler bulundurduğu gözlenmektedir. Bankalar, Basel-II’ ye uyum için gerekli yazılımların geliştirilmesinde bilişim firmaları ile risklerin ölçümü ve veri gereksinimlerinin belirlenmesinde ise, danışmanlık şirketleri ile çalışmalar yürütmektedir. Bankalarımız piyasa riski, kredi riski, operasyonel risk olarak ayrı ayrı ele alarak yapılandığı risk yönetimi alanında oldukça önemli aşamalar kat etmiş olup, Basel-II’ ye uyum konusunda çalışmalarını en süratli ve en etkin şekilde devam ettirmektedir. Ayrıca bankaların sermaye tabanının hesaplanması ile ilgili ülkemiz düzenlemelerinin büyük ölçüde Basel düzenlemeleri ile

uyumlu olduğu gör÷lmektedir. Bu konuda BDDK tarafından yürüt÷len uygulamalar bulunmaktadır.

Türkiye Bankacılık sektörünün genel yapısı değerlendirildiğinde , aktif kalitesi ve sermaye yeterliliği konularında son yıllarda önemli ilerlemeler kaydettiği gözlenmektedir. En önemli gelişme ise sermaye yapısında ve risk analizi alanında gerçekleşmektedir.

Basel-II Uzlaşısıyla beraber bankalar için sermaye yapısını güçlendirmek önem kazanmıştır. Bu konuda özellikle yabancı ortak arayışı hız kazanmıştır. Bir çok banka yabancı bankalarla birleşmiş ya da ortaklık yapısında faaliyetlerine devam etmiştir. Yabancı sermayeyle güçlenen bankaların hep ulusal hemde uluslararası piyasalarda rekabet gücü artmıştır. Yabancı ortak tercih etmeyen bankaların ise sermayeyi arttırmak için ya halka açılma yolu seçecek veya hissedarlar tarafından sermaye artırımına yönelecektir.

KAYNAKLAR

- Aras, G. (2005). *Basel-II Uygulamasının KOBİ'lere Etkileri ve Geçiş Süreci*, <http://www.sbe.yildiz.edu.tr/BASEL%20II.pdf>, (Erişim: 01.10.2006)
- Ay, E; Alptekin, E. (Mart 2007). *Basel-II Gün Işığında Çıkıyor*; Arge Bülten
- Akyel, D. (Temmuz 2003). *Basel-II'ye Geri Sayım*, Garanti Bankası Dergisi, <http://www.garanti.com.tr>, (Erişim: 01.05.2007)
- Purvar, A.K. (2007). *Banking Sector*, BSE Annual Capital Market Review, <http://www.bseindia.com/downloads/BankingSector.pdf>, (Erişim: 05.03.2007)
- Atiker M. (2005). *Basel-I ve Basel-II*, Konya Ticaret Odası Etüt Araştırma Merkezi: Konya
- Bankacılık Denetim Komitesi (1999),(Çeviri) *İstişari Rapor*: Basel
- Bankacılık Dergisi, Sayı 58, *Basel-II ve KOBİ'ler Çalışma Grubu*
- BDDK araştırma raporu (2004). *Bankacılık Sektörü Basel-II Gelişme Raporu*: Ankara
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (2007) *.Finansal Piyasalar Raporu/ Mart 2007*: Ankara.
- Basle Committe on Banking Supervision (2001). *A New Framework on Capital Adequacy* , <http://www.bis.org>, (Erişim: 02.02.2007)
- Basle Committee on Banking Supervision (1998), (Çeviren: Nihal Değirmenci), *International Convergence of Capital Measurement and Capital Standarts*: Basel
- Compliance LLC (November 2005). *Basel II Accord Sections 50-51*, <http://www.basel-ii-accord.com/BaselText/Basel50to58.htm>, (Erişim: 01.02.2007)
- Basle Comittee on Banking Supervision (1996). *Amendment to the Capital Accord to Incorporate Market Risks*: Basle
- Basel Executive Forum (2007). *Getting The Most Out Of Your Basel II Efforts* , [http://www.pwc.com/extweb/pwcpublications.nsf/docid/C59C5C78200D2A3185257333004DD68D/\\$File/PwC_2007_basel_forum.pdf](http://www.pwc.com/extweb/pwcpublications.nsf/docid/C59C5C78200D2A3185257333004DD68D/$File/PwC_2007_basel_forum.pdf), (Erişim: 05.03.2007)
- Çakır, H.; Uygun, B. (2006). *Basel-II'ye Uyum Kapsamında Denizli Kobilerine İlişkin Bir Uygulama*, Denizli Sanayi Odası, (Erişim: 06.10.2006)
- Berk, N. (1998). *Avrupa Topluluğuna Tam Üyelik Açısından Türk Bankacılık Sisteminin Uyum Gereksinimleri*, 2. Baskı, İTÜ

- Berk, N. (1999). *Bankacılığın Dışa Açılması ve Dış Kredi İlişkisi*, YKB AŞ. Yayınları, No: 4.
- FSA (2007). *Capital Requirements Directive/Basel 2*,
<http://www.fsa.gov.uk/Pages/About/What/International/basel/index.shtml>,
 (Erişim: 03.07.2007)
- Çelik, F. (2001). *Türk Bankacılığında Risk Yönetimi Yönetmeliği Dönemi ve Piyasa Riski Ölçüm Metodları*, İktisat Dergisi, Eylül.
- Çelebican, E. (2005). *Finansal İstikrar, Basel-II ve Bankalar Açısından Etkileri*, Bankacılar Dergisi, TBB Yayınları, Yayın No: 53
- Değirmenci, N. (2003). *Sermaye Yeterliliği Konusundaki Basel Standartları ve Seçilmiş Bazı Ülkelerdeki Uygulamaların Değerlendirilmesi*, (Yayınlanmamış Uzmanlık Yeterlilik Tezi):Ankara
- Eldönmez, P.(1984). *Sermaye Yeterliliği Çerçevesi: Piyasa Disiplini*, Bankacılar Dergisi, TBB Yayınları, Yayın No: 34: Ankara
- Erçel, G. (2000a). *Konuşmalar-1999, Türk Bankacılık Sistemi*, TCMB, Şubat: Ankara.
- Erçel, G. (2000b). *Konuşmalar-1999, Bankacılıktaki Son Gelişmeler*, TCMB, İktisadi Kalkınma Vakfı-AKDENET, Eylül: İstanbul.
- Eken, M. (2007), *Basel Iı Kriterleri Kobileri Gerçekten Etkileyecek Mi?*, Kobi Sektörü Dergisi, Mart 2007, 14. sayı
- Işın Y. (2005), www.bankacıyız.biz/makaleler
- Mazıbaşı, M. (Temmuz 2005). *Operasyonel Riske Basel Yaklaşımı: Üç Yapısal Blok Çerçevesinde Bir Değerlendirme*, BDDK Araştırma Raporu: Ankara
- Keskin, E. (1999). *1999 Yılında Türk Bankacılık Sistemindeki Gelişmeler*, Bankacılar Dergisi, Sayı: 33.
- Koğar Ç. (3 Mart 2006). *Basel-II Kriterleri: Tanım, Kapsam, Tarihsel Gelişim*, TCMB, Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü
- OTS Reich Says Turmoil Will Aid Effectiveness Of Basel-II Models :London
<http://www.globalriskregulator.com/grweekstory0011.htm>, (Erişim: 12.04.2007)
- Office Of Superintendent Of Financial Institutions Canada (2007). *Capital Adequacy Requirements*,
http://www.osfi-bsif.gc.ca/app/DocRepository/1/eng/guidelines/capital/guidelines/car_a1_e.pdf,
 (Erişim: 06.26.2007)

Özkan, T. (1999). *Ulusal ve Uluslararası Bankacılıkta Rekabet*, İktisat Dergisi, Sayı: 387, Şubat-Mart

Parasız, İ. (2000). *Para Banka ve Finansal Piyasalar*, Ezgi Kitabevi Yayınları, 7. Baskı, Ocak

Pricewaterhousecoopers (2006). *Banking& Capital Sector*,
<http://www.pwc.com/extweb/industry.nsf/docid/79e231b42fc3260985256a6900451722>
(Erişim: 02.03.2007)

Süzer H.D. (1 Mayıs 2006). www.capital.com.tr/haber, (Erişim: 12.11.2006)

Teker S., Bolgün K.E., Akçay M.B. (Bahar 2005). *Banka Sermaye Yeterliliği: Basel-II Standartlarının Bir Türk Bankasına Uygulanması*, Elektronik Sosyal Bilimler

Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşlar Birliği (2005). *Basel-II: Yeni Sermaye Standardı*, sayı:3: Ankara

Türkiye Bankalar Birliği (2002). *Basel Komite Yeni Sermaye Yeterliliği Düzenlemesi*: Ankara

Türkiye Bankalar Birliği Bankacılık ve Araştırma Grubu (Ocak 2002). *Şeffaflığın Önemi Üzerine Bir Değerlendirme*: Ankara

Türkiye Bankalar Birliği (Eylül 2004). *Risk Yönetimi ve Basel-II'nin KOBİlere Etkileri*: Ankara

Keskin, K.; Alparslan, M.; İnan E. (2004). Türkiye Bankalar Birliği'nin 2004 Türkiye İktisat Kongresi Raporu, *Türk Bankacılık Sektörü*
<http://www.bankaciyiz.biz/modules.php?name=Makale&op=showcontent&id=262Basel>; (Erişim: 10.10.2006)

Yeni Basel Sermaye uzlaşısı; Sermaye Yeterliliği Düzenlemelerinin Geçmişi-Geleceği;
<http://www.merakmerkezi.com/Basel/baselII.htm> , (Erişim: 01.02.2007)

Yılmaz, H.(2007) *Basel-II ve KOBİler Üzerindeki Etkileri*, Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, yıl:3 Sayı:1

Yetim S. ve Gülhan O. (Mayıs 2005). *Türkiye ve Yeni Üye AB Ülkeleri Bankacılık Sistemleri Karşılaştırması*, BDDK Araştırma Raporu.

Yalçın H.; Önder A; Aksel K.; Özyürek N. (2006). *Şirket Derecelendirilmesinde Basel-II Perspektivi*, PWC Türkiye V. Çözüm Ortaklığı Platformu

Yayla M. ve Türker Kaya Y. (Mayıs 2005). *Basel-II, Ekonomik Yansımaları ve Geçiş Süreci*, BDDK Çalışma Raporu
www.tbb.org.tr

www.bis.org.tr

www.bddk.gov.tr

Ek 1 :X Bankasının Aktif Yapısı

AKTİF KALEMLER	Cari Dönem 31/12/2006			Önceki Dönem 31/12/2005		
	TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam
Nakit Değerler ve Merkez Bankası	180.691	358.486	539.177	127.272		
Gerçeğe Uygun Değer Farkı K/Z'a Yansıtılan Fv (Net)	318.564	217.158	535.722	438.850	313.371	440.643
Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar	274.039	211.004	485.043	438.457	187.436	625.893
Devlet Borçlanma Senetleri	273.707	201.758	475.465	438.457	178.933	617.390
Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	-	-	-	-	-	-
Diğer Menkul Değerler	332	9.246	9.578	-	8.503	8.503
Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Varlıklar	44.525	6.154	0.679	393	10.604	10.997
Bankalar ve Diğer Mali Kuruluşlar	60.828	499.036	559.864	120.154	403.820	523.974
Para Piyasalarından Alacaklar	40.409	-	40.409	38.269	25.160	63.429
Bankalararası Para Piyasasından Alacaklar	-	-	-	-	-	-
İMKB Takasbank Piyasasından Alacaklar	7.409	-	7.409	11.224	-	11.224
Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	33.000	-	33.000	27.045	25.160	52.205
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar (Net)	947.058	372.090	1.319.148	567.426	376.182	943.608
Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	12.947	30	12.977	11.714	26	11.740
Devlet Borçlanma Senetleri	934.111	372.060	1.306.171	555.712	376.156	931.868
Krediler	3.494.746	2.090.192	5.584.938	2.321.241	1.594.815	3.916.056
Krediler	3.481.559	2.090.044	5.571.603	2.310.027	1.594.486	3.904.513
Takipteki Krediler	175.495	148	175.643	176.650	329	176.979
Özel Karşılıklar (-)	162.308	-	162.308	165.436	-	165.436
Factoring Alacakları	207.714	40.548	248.262	201.233	1.726	202.959
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlar (Net)	218.134	219.570	437.704	172.346	225.023	397.369
Devlet Borçlanma Senetleri	218.134	212.227	430.361	172.346	204.464	376.810
Diğer Menkul Değerler	-	7.343	7.343	-	20.559	20.559
İştirakler (Net)	-	-	-	-	-	-
Bağlı Ortaklıklar (Net)	93	-	93	93	-	93
Mali Ortaklıklar	-	-	-	-	-	-
Mali Olmayan Ortaklıklar	93	-	93	93	-	93
Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (Net)	-	-	-	-	-	-
Kiralama İşlemlerinden Alacaklar (Net)	-	-	-	57.229	163.296	220.525
Finansal Kiralama Alacakları	-	-	-	67.236	185.157	252.393
Kazanılmamış Gelirler (-)	-	-	-	10.007	21.861	31.868
Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Varlıklar	1.006	-	1.006	-	-	-
Gerçeğe Uygun Değer Riskinden Korunma Amaçlılar	1.006	-	1.006	-	-	-
Maddi Duran Varlıklar (Net)	138.658	61	138.719	121.119	34	121.153
Maddi Olmayan Duran Varlıklar(net)	12.919	-	12.919	13.517	-	13.517
Diğer	12.919	-	12.919	13.517	-	13.517
Vergi Varlığı	35.553	-	35.553	57.291	-	57.291
Cari Vergi Varlığı	-	-	-	-	-	-
Ertelenmiş Vergi Varlığı	35.553	-	35.553	57.291	-	57.291
Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar (Net)	3.643	-	3.643	5.072	-	5.072
Diğer Aktifler	97.343	828	98.171	99.651	15.232	114.883
AKTİF TOPLAMI	5.757.359	3.797.969	9.555.328	4.340.763	3.316.699	7.657.462

EK 2: X Bankası'nın Pasif Yapısı (Milyon YTL)

PASİF KALEMLER	Cari Dönem (31/12/2006)			Önceki Dönem (31/12/2005)		
	TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam
Mevduat	2.392.602	2.987.345	5.379.947	2.066.950	1.922.815	3.989.765
Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Borçlar	66.492	4.510	71.002	842	5.934	6.776
Alınan Krediler	353.364	943.980	1.297.344	266.353	1.340.951	1.607.304
Para Piyasalarına Borçlar	702.589	179.719	882.308	208.684	133.902	342.586
Bankalararası Para Piyasalarından Alınan Borçlar	-	-	-	-	-	-
İmkb Takasbank Piyasasından Alınan Borçlar	1.289	-	1.289	-	-	-
Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar	701.300	179.719	881.019	208.684	133.902	342.586
İhraç Edilen Menkul Kıymetler (Net)	-	-	-	-	-	-
Fonlar	-	-	-	-	-	-
Muhtelif Borçlar	190.886	34.306	225.192	215.840	24.889	240.729
Diğer Yabancı Kaynaklar	42.885	2.607	45.492	48.586	216.692	265.278
Faktoring Borçları	-	-	-	-	-	-
Finansal Kiralama Borçları (Net)	7.612	-	7.612	27	-	27
Finansal Kiralama Borçları	8.438	-	8.438	30	-	30
Faaliyet Kiralaması Borçları	-	-	-	-	-	-
Diğer	-	-	-	-	-	-
Ertelenmiş Finansal Kiralama Giderleri (-)	826	-	826	3	-	3
Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Borçlar	-	-	-	-	-	-
Karşılıklar	212.322	4.048	216.370	148.118	29.279	177.397
Genel Karşılıklar	38.645	4.048	42.693	28.341	2.277	30.618
Çalışan Hakları Karşılığı	40.953	-	40.953	23.302	-	23.302
Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)	-	-	-	4.520	27.002	31.522
Diğer Karşılıklar	132.724	-	132.724	91.955	-	91.955
Vergi Borcu	14.015	1.094	15.109	1.915	2.987	4.902
Cari Vergi Borcu	12.910	1.094	14.004	1.811	2.987	4.798
Ertelenmiş Vergi Borcu	1.105	-	1.105	104	-	104
Satış Amaçlı Duran Varlıklara İlişkin Borçlar	-	-	-	-	-	-
Sermaye Benzeri Krediler	304.377	-	304.377	-	-	-
Özkaynaklar	1.106.386	4.189	1.110.575	1.012.626	10.072	1.022.698
Ödenmiş Sermaye	385.781	-	385.781	385.781	-	385.781
Sermaye Yedekleri	458.947	4.189	463.136	485.721	10.072	495.793
Menkul Değerler Değer Artış Fonu	(12.852)	4.189	(8.663)	13.922	10.072	23.994
Maddi Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Değer Artışları	-	-	-	-	-	-
Maddi Olmayan Duran Varlıklar Yeniden Değerleme Değer Artışları	-	-	-	-	-	-
Diğer Sermaye Yedekleri	471.799	-	471.799	471.799	-	471.799
Kâr Yedekleri	192.057	-	192.057	125.178	-	125.178
Yasal Yedekler	26.781	-	26.781	22.738	-	22.738
Olağanüstü Yedekler	163.897	-	163.897	102.440	-	102.440
Diğer Kâr Yedekleri	1.379	-	1.379	-	-	-
Kâr Veya Zarar	69.601	-	69.601	15.946	-	15.946
Geçmiş Yıllar Kâr Ve Zararları	-49.554	-	-49.554	-93.145	-	-93.145
Dönem Net Kâr Ve Zararı	119.155	-	119.155	109.091	-	109.091
Pasif Toplamı	5.393.530	4.161.798	9.555.328	3.969.941	3.687.521	7.657.462

Kaynak: X Bankasının 31 Aralık 2006 Yılında Sona Eren Dönemine Ait Bağımsız Denetim Raporu, İstanbul 2007,S 125

Ek 3: X Bankası'nın Gelir Tablosu (Milyon YTL)

Gelir Ve Gider Kalemleri	Cari Dönem 31/12/2006	Önceki Dönem 31/12/2005
Faiz Gelirleri	1.123.958	954.518
Kredilerden Alınan Faizler	776.487	596.352
Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	20.234	15.216
Bankalardan Alınan Faizler	19.380	18.372
Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	16.693	9.512
Menkul Değerlerden Alınan Faizler	277.444	314.672
Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklardan	57.554	45.808
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklardan	159.855	179.530
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlardan	60.035	89.334
Diğer Faiz Gelirleri	13.720	394
Faiz Giderleri	627.134	494.042
Mevduata Verilen Faizler	417.845	394.163
Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	122.415	70.546
Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	49.526	29.173
Diğer Faiz Giderleri	37.348	160
Net Faiz Geliri (I - II)	496.824	460.476
Net Ücret Ve Komisyon Gelirleri	143.429	116.821
Alınan Ücret Ve Komisyonlar	205.689	196.097
Nakdi Kredilerden	23.743	24.955
Gayri Nakdi Kredilerden	16.849	15.868
Diğer	165.097	155.274
Verilen Ücret Ve Komisyonlar	62.260	79.276
Nakdi Kredilere Verilen	25	146
Gayri Nakdi Kredilere Verilen	286	186
Diğer	61.949	78.944
Temettü Gelirleri	616	455
Ticari Kâr / Zarar (Net)	30.074	76.068
Sermaye Piyasası İşlemleri Kârı/Zararı	48.038	83.395
Kambiyo İşlemleri Kârı/Zararı	(17.964)	(7.327)
Diğer Faaliyet Gelirleri	56.915	48.981
Faaliyet Gelirleri Toplamı (Iı+Iv+V+Vi+Vıı)	727.858	702.801
Kredi Ve Diğer Alacaklar Değer Düşüş Karşılığı (-)	28.370	106.935
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	533.321	477.841
Net Faaliyet Kârı/Zararı (Vıı-Ix-X)	166.167	118.025
Vergi Öncesi Kâr/Zarar (Xı+Xu+Xııı+Xıv)	166.167	118.025
Vergi Karşılığı (-)	47.012	8.934
Cari Vergi Karşılığı	13.976	11.112
Ertelenmiş Vergi Karşılığı	33.036	(2.178)
Vergi Sonrası Faaliyet Kâr/Zararı (Xv-Xvi)	119.155	109.091
Net Dönem Kârı/Zararı	119.155	109.091
Hisse Başına Kar / Zarar (1.000ytl Nominal İçin Tam YTL Olarak)	309	283

EK 4: Y Bankası'nın Aktif Yapısı (Milyon YTL)

AKTİF KALEMLER	Cari Dönem (31/12/2006)			Önceki Dönem (31/12/2005)		
	TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam
Nakit Değerler Ve Merkez Bankası	1.494.836	3.062.533	4.557.369	2.982.140	1.804.870	4.787.010
Gerçeğe Uygun D Farkı K/Z'a Yansıtılan Fv (Net)	111.019	6.593.265	6.704.284	56.330	6.485.475	6.541.805
Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklar	84.101	6.524.360	6.608.461	56.065	6.477.602	6.533.667
Devlet Borçlanma Senetleri	36.336	6.524.360	6.560.696	37.068	6.477.602	6.514.670
Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	47.273	-	47.273	18.997	-	18.997
Diğer Menkul Değerler	492	-	492	-	-	-
Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Varlıklar	26.918	68.905	95.823	265	7.873	8.138
Bankalar Ve Diğer Mali Kuruluşlar	31.002	2.789.563	2.820.565	273.883	2.514.402	2.788.285
Para Piyasalarından Alacaklar	9	-	9	402.515	-	402.515
Bankalararası Para Piyasasından Alacaklar	-	-	-	400.300	-	400.300
Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar	9	-	9	2.215	-	2.215
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklar (Net)	11.037.037	3.464.272	14.501.309	12.086.952	3.591.096	15.678.048
Sermayede Payı Temsil Eden Menkul Değerler	5.521	126	5.647	64.190	113	64.303
Devlet Borçlanma Senetleri	11.031.516	3.412.308	14.443.824	12.022.762	3.532.416	15.555.178
Diğer Menkul Değerler	-	51.838	51.838	-	58.567	58.567
Krediler	19.717.755	10.594.895	30.312.650	14.880.436	8.002.511	22.882.947
Krediler	19.717.755	10.594.895	30.312.650	14.880.436	8.002.511	22.882.947
Takipteki Krediler	564.306	31.498	595.804	336.192	22.921	359.113
Özel Karşılıklar (-)	564.306	31.498	595.804	336.192	22.921	359.113
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlar	-	-	-	506.931	286.439	793.370
Devlet Borçlanma Senetleri	-	-	-	506.931	162.992	669.923
Diğer Menkul Değerler	-	-	-	-	123.447	123.447
İştirakler (Net)	-	-	-	19.268	-	19.268
Konsolide Edilmeyenler	-	-	-	19.268	-	19.268
Mali İştirakler	-	-	-	19.268	-	19.268
Bağlı Ortaklıklar (Net)	18.225	34	18.259	3.592	29	3.621
Konsolide Edilmeyen Mali Ortaklıklar	18.225	34	18.259	3.592	29	3.621
Birlikte Kontrol Edilen Ortaklıklar (Net)	-	-	-	-	-	-
Kiralama İşlemlerinden Alacaklar (Net)	179.321	307.892	487.213	97.747	160.775	258.522
Finansal Kiralama Alacakları	230.797	346.825	577.622	123.304	180.828	304.132
Faaliyet Kiralaması Alacakları	-	-	-	-	-	-
Diğer	-	-	-	-	-	-
Kazanılmamış Gelirler (-)	51.476	38.933	90.409	25.557	20.053	45.610
Maddi Duran Varlıklar (Net)	705.573	6.197	711.770	678.078	6.511	684.589
Maddi Olmayan Duran Varlıklar (Net)	34.696	140	34.836	22.348	-	22.348
Diğer	34.696	140	34.836	22.348	-	22.348
VERGİ VARLIĞI	1.736	192	1.928	-	1.851	1.851
Ertelenmiş Vergi Varlığı	1.736	192	1.928	-	1.851	1.851
Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar (Net)	2.324	-	2.324	1.417	-	1.417
Diğer Aktifler	100.364	67.287	167.651	283.745	25.121	308.866
AKTİF TOPLAMI	33.433.897	26.886.270	60.320.167	32.295.382	22.879.080	55.174.462

EK 5: Y Bankası'nın Pasif Yapısı (Milyon YTL)

PASİF KALEMLER	Cari Dönem (31/12/2006)			Önceki Dönem (31/12/2005)		
	TP	YP	Toplam	TP	YP	Toplam
Mevduat	19.195.667	16.763.054	35.958.721	17.549.820	14.697.240	32.247.060
Alım Satım Amaçlı Türev Finansal Borçlar	16.756	48.429	65.185	599	61.948	62.547
Alınan Krediler	158.642	9.780.152	9.938.794	86.996	8.943.040	9.030.036
Para Piyasalarına Borçlar	4.962.118	317.174	5.279.292	5.144.922	251.113	5.396.035
Bankalararası Para Piyasalarından Alınan Borçlar	41.064	-	41.064	-	-	-
Repo İşlemlerinden Sağlanan Fonlar	4.921.054	317.174	5.238.228	5.144.922	251.113	5.396.035
İhraç Edilen Menkul Kıymetler (Net)	-	-	-	-	-	-
Muhtelif Borçlar	770.193	27.446	7.639	844.030	36.996	881.026
Diğer Yabancı Kaynaklar	293.949	178.761	472.710	226.042	82.287	308.329
Faktoring Borçları	-	-	-	-	-	-
Kiralama İşlemlerinden Borçlar (Net)	-	-	-	-	-	-
Riskten Korunma Amaçlı Türev Finansal Borçlar	-	-	-	-	-	-
Karşılıklar	358.323	15.972	374.295	329.956	54.129	384.085
Genel Karşılıklar	181.240	12.138	193.378	124.809	5.926	130.735
Çalışan Hakları Karşılığı	55.051	-	55.051	53.423	496	53.919
Sigorta Teknik Karşılıkları (Net)	-	-	-	37.074	36.785	73.859
Diğer Karşılıklar	122.032	3.834	125.866	114.650	10.922	125.572
Vergi Borcu	201.222	47.707	248.929	351.684	3.497	355.181
Cari Vergi Borcu	200.392	4.788	205.180	280.149	3.497	283.646
Ertelenmiş Vergi Borcu	830	42.919	43.749	71.535	-	71.535
Sermaye Benzeri Krediler	-	-	-	-	4.159	4.159
Özkaynaklar	7.167.175	17.427	7.184.602	6.505.176	828	6.506.004
Ödenmiş Sermaye	2.200.000	-	2.200.000	1.800.005	-	1.800.005
Sermaye Yedekleri	2.055.460	17.427	2.072.887	2.647.462	26.633	2.674.095
Menkul Değerler Değer Artış Fonu	(146.435)	17.427	(129.008)	245.569	26.633	272.202
Diğer Sermaye Yedekleri	2.201.895	-	2.201.895	2.401.893	-	2.401.893
Kâr Yedekleri	1.223.521	-	1.223.521	457.014	(25.805)	431.209
Yasal Yedekler	382.801	-	382.801	259.712	-	259.712
Olağanüstü Yedekler	816.263	-	816.263	197.302	-	197.302
Diğer Kâr Yedekleri	24.457	-	24.457	-	(25.805)	(25.805)
Kâr Veya Zarar	1.586.124	-	1.586.124	1.488.477	-	1.488.477
Geçmiş Yıllar Kâr Ve Zararları	5.979	-	5.979	(1.191)	-	(1.191)
Dönem Net Kâr Ve Zararı	1.580.145	-	1.580.145	1.489.668	-	1.489.668
Azınlık Hakkı	102.070	-	102.070	112.218	-	112.218
PASİF TOPLAMI	33.124.045	27.196.122	60.320.167	31.039.225	24.135.237	55.174.462

EK 6: Y Bankası'nın Gelir Tablosu (Milyon YTL)

GELİR VE GİDER KALEMLERİ	Cari Dönem (31/12/2006)	Önceki Dönem (31/12/2005)
Faiz Gelirleri	6.785.554	5.455.064
Kredilerden Alınan Faizler	3.972.331	2.786.318
Zorunlu Karşılıklardan Alınan Faizler	147.979	89.081
Bankalardan Alınan Faizler	117.373	52.305
Para Piyasası İşlemlerinden Alınan Faizler	2.693	18.672
Menkul Değerlerden Alınan Faizler	2.481.409	2.479.719
Alım Satım Amaçlı Finansal Varlıklardan	553.486	436.412
Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr Veya Zarara Yansıtılan Fv	-	-
Satılmaya Hazır Finansal Varlıklardan	1.893.201	1.967.868
Vadeye Kadar Elde Tutulacak Yatırımlardan	34.722	75.439
Finansal Kiralama Gelirleri	49.295	24.001
Diğer Faiz Gelirleri	14.474	4.968
Faiz Giderleri	4.155.463	2.781.210
Mevduata Verilen Faizler	3.232.697	2.130.885
Kullanılan Kredilere Verilen Faizler	480.839	242.284
Para Piyasası İşlemlerine Verilen Faizler	431.945	404.303
İhraç Edilen Menkul Kıymetlere Verilen Faizler	-	2.116
Diğer Faiz Giderleri	9.982	1.622
Net Faiz Geliri (I - II)	2.630.091	2.673.854
Net Ücret Ve Komisyon Gelirleri	842.035	664.425
Alınan Ücret Ve Komisyonlar	1.078.827	897.176
Nakdi Kredilerden	77.063	84.377
Gayri Nakdi Kredilerden	42.819	35.702
Diğer	958.945	777.097
Verilen Ücret Ve Komisyonlar	236.792	232.751
Nakdi Kredilere Verilen	36.396	24.627
Gayri Nakdi Kredilere Verilen	798	1.241
Diğer	199.598	206.883
Temettü Gelirleri	9.171	4.272
Ticari Kâr / Zarar (Net)	70.453	267.152
Sermaye Piyasası İşlemleri Kârı/Zararı	151.848	193.470
Kambiyo İşlemleri Kârı/Zararı	(81.395)	73.682
Diğer Faaliyet Gelirleri	473.944	296.393
Faaliyet Gelirleri Toplamı (Iu+Iv+V+V₁+V_u)	4.025.694	3.906.096
Kredi Ve Diğer Alacaklar Değer Düşüş Karşılığı (-)	438.707	348.703
Diğer Faaliyet Giderleri (-)	1.653.575	1.409.295
Net Faaliyet Kârı/Zararı (V_u-I_x-X)	1.933.412	2.148.098
Birleşme İşlemi Sonrasında Gelir Olarak		
Kaydedilen Fazlalık Tutarı	-	-
Özkaynak Yöntemi Uygulanan Ortaklıklardan Kâr/Zarar	-	-
Net Parasal Pozisyon Kârı/Zararı	-	-
Vergi Öncesi Kâr/Zarar (X₁+X_u+X_u+X_{iv})	1.933.412	2.148.098
Vergi Karşılığı (±)	353.267	658.430
Cari Vergi Karşılığı	359.282	661.273
Ertelenmiş Vergi Karşılığı	(6.015)	(2.843)
Vergi Sonrası Faaliyet Kâr/Zararı	-	-
Durdurulan Faaliyetlerden	-	-
Diğer	-	-
Net Dönem Kârı/Zararı (X_v±X_{v1}±X_{v_u})	1.580.145	1.489.668
Grubun Kârı / Zararı	1.584.541	1.495.674
Azınlık Hakları Kârı / Zararı (-)	(4.396)	(6.006)
Hisse Başına Kar / Zarar (Tam Ytl Tutarı İle Gösterilmiştir)	0,00718	0,00677

Ek 7: Basel Komitesi'nin Ias'yi Değerlendirmesinde Kullanılan Kriterler

Genel değerlendirme kriterleri

- 1. Muhasebe standartları, bankalarda sağlıklı risk yönetim ve kontrol uygulamalarına katkıda bulunmalı veya en azından onlarla uyumlu olmalı, onları engellememelidir. Ayrıca, bankalarda kaliteli muhasebe bilgileri üretilmesi için basiretli ve güvenilir bir çerçeve sağlamalıdır.**

Uygun muhasebe politikaları ve uygulamaları, bir bankada sağlıklı ve etkili bir risk yönetim sürecinin çok önemli bir parçasıdır. Muhasebe standartları, risklerin nasıl ölçüldüğünde ve dolayısıyla nasıl yönetildiği ve kontrol edildiğinde etkili olurlar.

Mali rakamların kalitesi de önemlidir. Muhasebe standartlarının, hem dahili hem de harici maksatlar ile kaliteli mali bilgi üretilmesi için basiretli ve güvenilir bir çerçeve sağlamaları temel önemdedir. Bu standartlar, aktiflerin ve pasiflerin, gelir ve harcamaların ve sermaye yedeklerinin nasıl ölçüldüklerini tayin ederler.

Zayıf veya yetersiz muhasebe standartları, riskleri saklayarak veya zararları saklamak veya kazançları manipüle etmek için fırsat sağlayarak, bankalarda sağlıklı risk yönetim ve kontrol uygulamalarına engel olma potansiyelini taşırlar. Örneğin, Kredi Muhasebesi ve Açıklaması için Sağlıklı Uygulamalar başlıklı Basel Komitesi raporunda ("paper") belirtildiği gibi, kredi bozulması vaktinde tespit edilip zararlar vaktinde teşhis edilmediği takdirde, bir banka, çok riskli ödünç verme stratejileri veya uygulamalarında ısrar edebilir ve böylece kredi zararları önemli boyutlara ulaşarak bankanın iflasıyla sonuçlanabilir.

- 2. Muhasebe standartları, bankaların mali pozisyon ve performansının, riske açıklık derecelerinin ve risk yönetim faaliyetlerinin şeffaf mali raporlamasını teşvik ederek piyasa disiplinine hizmet edebilir**

Sağlıklı muhasebe ilkeleri ve dahili kontrol sistemlerine dayanan güvenilir bilgiler açıklanması, bankacılık sistemine güveni kuvvetlendirir ve piyasa disiplini artırır. Piyasa disiplini ise, faaliyetlerini, güvenli, sağlıklı ve verimli bir şekilde sürdürmeleri ve güçlü bir sermaye tabanını muhafaza etmeleri için bankalar üzerine özendiriciler koymak suretiyle, güvenliği ve sağlamlığı arttırmaya yönelik gözetimci çabalarını takviye eder. Bunun aksine, yetersiz açıklama, yanıltıcı bilgilerin piyasada istikrarsızlık yaratması ihtimalini artırır. Piyasa disiplini kolaylaştırmak suretiyle, muhasebe ve açıklama, bankaları ve diğer piyasa katılımcılarını, sağlıklı risk yönetim uygulamaları ve dahili kontroller sürdürmeye teşvik etmeyi hedefleyen gözetimci çabalarına katkıda bulunur.

- 3. Muhasebe standartları, bankaların etkili gözetimini kısıtlamamalı, kolaylaştırmalıdır**

Sağlıklı muhasebe ilkeleri ve uygulamaları, bankaların ve bir bütün olarak bankacılık sistemlerinin emniyetini ve sağlamlığını arttırmaya yönelik bazı gözetim

yaklaşımlarında kilit bir yere sahiptir. Bankacılık gözetiminin etkinliği, aşağıdakiler dahil pek çok nedenle, muhasebe standartlarının kalitesine bağlıdır.¹³

Asgari sermaye rasyoları ve gerekleri dahil, niceliksel gözetim yaklaşımları, ve büyük riskler üzerindeki limitler, sağlıklı ve basiretli değerlendirme standartlarına dayanırlar. Sağlıklı muhasebe standartları olmadığı takdirde, aktifler ve sermaye düzgün şekilde ölçülemezdi ve, bu nedenle, sermaye yeterliliği gereklerinin faydası azalır.

Bankalarda sağlıklı faaliyet, risk yönetim ve kontrol uygulamaları teşvik etmeye yönelik gözetimcilerin çabaları, kaliteli muhasebe standartlarından kuvvet alır.

Muhasebe standartları, incelemeler ve diğer gözetim maksatları için mevcut olan bilgileri etkiler. Zayıf veya yetersiz muhasebe standartları, bankalar hakkında düzgün değerlendirmeler yapılmasını zorlaştırır.

Spesifik değerlendirme kriterleri

Daha büyük veya daha küçük bir ölçüde, spesifik kriterlerin *her biri*, muhasebe ilkelerinin yukarıda sayılan üç genel kriterin yerine getirilmesine katkıda bulunup bulunmadıklarına etki eder. Spesifik kriterler, bankalar açısından bilhassa geçerli olan konulara dikkat edilerek değerlendirilmelidir.

1. Muhasebe ilkeleri, uygun ve anlamlı muhasebe bilgileri üretmelidir

Muhasebe ilkeleri, bankaların dahili bilgi ihtiyaçlarına ve piyasa katılımcılarının ve bankacılık gözetimcilerinin ihtiyaçlarına uygun ve anlamlı bilgiler üretmelidir. Muhasebe ilkeleri, sadece, mali tabloların hazırlanması ve sunulmasının temelinde yatan kavramlar ile değil, aynı zamanda, sermaye piyasalarının ve rasyonel risk yönetim uygulamalarının altında yatan kabul edilmiş ekonomik ilkeler ile de uyumlu olmalıdırlar. Özellikle, muhasebe standartlarının, piyasalarda ve risk yönetim tekniklerinde meydana gelen gelişmelere ve mali yeniliklere yanıt vermek üzere zaman içinde evrilmeleri önemlidir.

2. Muhasebe ilkeleri, mali pozisyon ve performans konusunda basiretli ve gerçekçi ölçümler üretmelidir

Muhasebe ilkeleri, aktiflerin ve pasiflerin, ilgili kârların ve zararların ve sermayenin basiretli ve gerçekçi ölçümlerini yansıtmalıdır. Muhasebe ilkeleri, aktiflerin, özsermayenin veya gelirin fazla bildirilmesine veya pasiflerin veya harcamaların eksik bildirilmesine müsaade etmemeli veya bunu gerekli kılmamalıdır. Ancak, muhasebe standartları, aktiflerin eksik değerlendirilmesi veya pasiflerin aşırı tahakkuk ettirilmesi yoluyla gizli yedekler oluşturulmasına da izin vermemelidir.

¹³ Muhasebe standartlarının güvenilir ve mukayese edilebilir bilgi üretmedikleri ülkelerde, gözetimciler, gözetim raporlaması ve sermaye maksatlarıyla, muhasebe standartlarından sapan kurallar formüle etme ihtiyacını duyabilirler. Ancak, bazı ülkelerde, gözetimciler, düzenleyici muhasebe kuralları belirlemek için sınırlı ölçüde yasal yetkiye sahiptirler. Ayrıca, bağımsız düzenleyici muhasebe gereklerinin bankalar (ve gözetimciler) üzerindeki ilave yükünü de dikkate almak gerekir.

3. Muhasebe ilkeleri, mali pozisyon ve performans konusunda güvenilir ölçümler üretmelidir

Güvenilir olmak için, muhasebe bilgileri, temsil etmek iddiasında olduğu veya temsil etmesi makul surette beklenebilecek olan şeyleri doğru bir şekilde temsil etmelidir; olayların ve işlemlerin sadece hukuki biçimini değil fakat ekonomik içeriğini de yansıtmalıdır; doğrulanabilir olmalıdır; zamanlı olmalıdır; tarafsız olmalı, yani maddi hatadan veya tek yönlülükten uzak olmalıdır; basiretli olmalıdır; ve tüm önemli hususlarda tam olmalıdır.

4. Muhasebe standartları, sadece sağlam bir teorik temele sahip olmamalı aynı zamanda pratikte uygulanabilir olmalıdır

Muhasebe standartlarının teorik bakımdan doğru olmaları yeterli değildir. Aynı zamanda, pratikte uygulanabilir olmaları, maliyet-fayda esasına göre savunulabilir olmaları ve bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılamaları gerekir. Muhasebe standartları, haklı nedenler olmadıkça, dahili risk yönetim sistemleriyle uyumlu olmayan özel muhasebe sistemleri uygulama yükümlülüğü getirerek bankalar üzerine gereksiz yük ve maliyet koymamalıdır.

5. Muhasebe standartları, muamele edilen konu ile ilgili olarak aşırı ölçüde karmaşık olmamalıdır

Muhasebe standartları, onlara riayet edilip edilmediğinin kontrol ve denetimini zorlaştıracak ölçüde karmaşık olmamalıdır. Mali konularda bilgisi olan mali tablo kullanıcıları, üretilen muhasebe bilgilerinin neyi temsil ettiğini tam olarak anlayabilmelidirler.

6. Muhasebe ilkeleri, benzer veya ilgili kalemler için uyumlu ölçümler üretmelidirler

Muhasebe standartları, benzer veya ilgili kalemlerin uyumlu şekilde işlenmesi sonucunu vermelidir. Böylece, ekonomik özendiricilerin tahrif edilmesinden sakınmak ve mali tabloların bildirilmesi ve mali işlemlerin ekonomik içeriği arasında potansiyel uyumsuzlukları önlemek mümkün olur.

7. Muhasebe standartları, tutarlı uygulama sağlamak için yeterince kesin olmalıdır

Muhasebe standartları, aşırı geniş bir biçimde yazılmamalı, yönetimin takdir derecesini basiretli bir şekilde sınırlamalıdır. Makul ölçüde spesifik uygulama rehberliği, gereğince temin edilmelidir, örneğin açıklamalı misaller vererek. Muhasebe standartları, denetimcilerin ve gözetimcilerin bunlara uyulmasını kontrol edemeyecekleri ve olası ihlallere karşı tedbir alamayacakları ölçüde muğlak olmamalıdır.

8. Tercihan, muhasebe standartları, alternatif işlem şekillerine müsaade etmemelidir. Alternatif muhasebe işlem şekillerine müsaade edildiğinde veya muhasebe ilkelerinin uygulanmasında hüküm verilmesi gerektiğinde, dengeli açıklamalar gerekli tutulmalıdır

Muhasebe bilgilerinin, kurumlar arasında mukayese edilebilir olmaları önemlidir. Emsal mukayeseler, gözetimciler için, banka yönetimleri için ve piyasalar için çok önemli bir araçtır. Ayrıca, muhasebe işlem şeklindeki farklar, rekabet ortamında bozulmalara neden olabilir. Dolayısıyla, muhasebe standartlarının alternatif işlem şekillerine müsaade etmemesi tercih olunur.

Mukayese edilebilirliği sağlamak için, alternatif muhasebe işlem şekillerine müsaade edilen durumlarda veya muhasebe ilkelerinin uygulanmasında önemli derecede hüküm verme imkanı olduğunda dengeli açıklamalar gerekli tutulmalıdır.

9. Açıklamalar, bir bankanın mali pozisyon ve performansının, risklerinin ve risk yönetim faaliyetlerinin değerlendirilmesi için yeterince kapsamlı olmalıdır

Bir bankanın mali pozisyon ve performansının, risk profilinin ve risk yönetim yöntemleri ve performansının düzgün bir şekilde değerlendirilmesine imkan veren kapsamlı açıklamalar olmadığı zaman, piyasa katılımcılarının ve gözetimcilerin kullanabilecekleri bilginin kalitesi büyük ölçüde azalır. Açıklamalar, kullanılan önemli muhasebe yöntemlerini ve bu yöntemlerde yapılan önemli değişiklikleri de aydınlatmalıdır.

10. Uluslararası Muhasebe Standartları, sadece en ileri mali piyasalarda değil, aynı zamanda, gelişmekte olan piyasalarda da uygulanabilir olmalıdır

Uluslararası Muhasebe Standartları (IAS), G-10 grubuna girmeyen pek çok ülke gibi, gelişmiş bir ulusal muhasebe standartları belirleme sürecine sahip olmayan ülkelerde bilhassa önemlidir. Dolayısıyla, IAS'ler azgelişmiş mali piyasalara sahip ülkelerde de uygulanabilir olmalıdır. Fakat bu husus, IAS'lerin, daha gelişmiş mali piyasalarda da makul muhasebe uygulaması temin etmemeleri anlamına gelmez.

Ek 8:Uluslararası Muhasebe Standartlarının (Ias) Listesi

(Muhasebe Görev Kuvveti tarafından gözden geçirilmiş olanlar)

IAS	SIC	Başlık	Yürürlük tarihi
IAS 1	8	Mali Tabloların Sunulması	1.7.98
IAS 8		Dönem Kârı veya Zararı, Temel Hatalar ve Muhasebe Politikalarındaki Değişimler	1.1.79
IAS 10		Bilanço Tarihinden Sonraki Olaylar	1.1.00
IAS 12		Vergiler	1.1.98
IAS 17	15	Kiralamalar (“Leases”)	1.1.84
IAS 18		Gelir (“Revenue”)	1.1.84
IAS 21	7,11	Döviz Kurlarındaki Değişmelerin Etkileri	1.1.85
IAS 22	9	Faaliyet Kombinasyonları (“Business Combinations”)	1.1.85
IAS 27	12	Konsolide Mali Tablolar ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesi	1.1.90
IAS 28	3	Ortaklardaki Yatırımların Muhasebeleştirilmesi	1.1.90
IAS 30		Bankaların ve Benzer Mali Kurumların Mali Tablolarındaki Açıklamalar	1.1.91
IAS 31	13	Ortak Girişimlerdeki Menfaatlerin Mali Raporlaması	1.1.92
IAS 32	5,16	Mali Araçlar: Açıklamalar ve Sunuş	1.1.96
IAS 37		Karşılıklar, Olası Pasifler ve Olası Aktifler	1.7.99
IAS 39		Mali Araçlar: Tanıma ve Ölçme	1.1.01

EK 9:ÖZET BULGULAR**(a) Gözetim açısından sakınca arzeden konuların bulunmadığı standartlar**

IAS	SIC	BAŞLIK
IAS 1	8	Mali Tabloların Sunulması
IAS 8		Dönem Kârı veya Zararı, Temel Hatalar ve Muhasebe Politikalarındaki Değişimler
IAS 10		Bilanço Tarihinden Sonraki Olaylar
IAS 18		Gelir
IAS 21	7,11	Döviz Kurlarındaki Değişmelerin Etkileri
IAS 22	9	Faaliyet Kombinasyonları
IAS 28	3	Ortaklardaki Yatırımların Muhasebeleştirilmesi

(b) Gözetim açısından sakınca arzeden konuların bulunduğu standartlar

IAS	SIC	BAŞLIK	KONULAR	KARAR
IAS 12		Vergiler	Ertelenmiş vergi aktifleri ve pasifleri, iskonto yapılmadan, nominal miktarlar üzerinden ölçülmelidir. Ertelenmiş vergi aktifleri veya pasiflerinin kristalize olma ihtimali dikkate alınmamalıdır.	İskonto üzerine IASC projesi, ertelenmiş vergi aktifleri ve pasifleri ile uğraşma sorununu çözebilir.
IAS 17	15	Kiralamalar	İşletme ve finans kiralamaları arasında sınıflandırma yapma konusundaki sınırlar bir ölçüde keyfidir ve daha elverişli bir muhasebeleştirme sağlamak için bunlardan kaçınılabilir.	Kiralama muhasebesi konusu, IASC'nin gündeminde olacaktır.
IAS 27	12	Konsolide Mali Tablolar ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesi	Ara kademe holding şirketlerinin grup hesapları hazırlaması ihtiyacı vardır: bankalarda, bu bir gereklilik olmalıdır. Bir menkul kıymetleştirmenin şartları gözetimcinin gereklerine uygun olmak kaydıyla, SIC 12 ile gerekli tutulan özel amaçlı birimin konsolidasyonu, sermaye yeterliliği bakımından gerekli tutulmayabilir.	Ara kademe holding şirketleri mahiyetinde olan, düzenlemeye tabi bankaların grup hesapları hazırlamalarının gerekli tutulması IASC'ye tavsiye edilmiştir. SIC 12 ile ilgili görüşümüz IASC'ye bildirilmiştir.
IAS 30		Bankaların ve Benzer Mali Kurumların Mali Tablolarındaki Açıklamalar	1991'den sonraki piyasa gelişmelerini yansıtmıyor. Örneğin, IOSCO ile birlikte yayımlanmış olan dahil, çeşitli Basel raporlarında	IASC, bu standardı gözden geçirmek ve güncelleştirmek üzere bir yönlendirme grubu kurmuştur.

			ilave açıklamalar tavsiye edilmektedir. ¹⁴	
IAS 31	13	Ortak Girişimlerde ki Menfaatlerin Mali Raporlaması	Müsaade edilen işlem şekillerinin (orantılı konsolidasyon veya özsermaye yöntemi) seçimi, hem genel olarak, hem de gözetime tabi sermayenin ölçülmesi ile ilgili olarak, uyumsuzluklara neden olabilir.	IASC'ye, özsermaye muhasebesi alternatifinin kaldırılması üzerinde düşünmesi tavsiye edilmiştir. Aksi takdirde, Komite, grup sermayesinin ölçülmesi için sadece orantılı konsolidasyon yönteminin kullanılmasına izin verilmesi üzerinde düşünecektir.
IAS 32	5,16	Mali Araçlar: Açıklamalar ve Sunuş	Mevzuat buna izin vermeyeceğinden, borç ve özsermaye arasında ayırım yapılması bazı ülkelerde mümkün olmayabilir.	Uzun vadeli doğru değer projesi kapsamında revize etme ihtiyacı, ve IAS 30'u revize etmeye yönelik yeni proje.
IAS 37		Karşılıklar, Olası Pasifler ve Olası Aktifler	Karşılıklar ölçülürken şimdiki değer kullanması belirtiliyor, fakat bunun nasıl yapılacağı konusunda yol gösterilmiyor.	İskonto projesi, karşılıklara uygulanacak yaklaşımları çözüme bağlayabilir.
IAS 39		Mali Araçlar: Tanıma ve Ölçme	Sakınca arzeden olan pek çok husus (bkz. Basel raporu)	Bkz. Basel raporunun metni.

¹⁴Banka Şeffaflığını Arttırmak (Eylül 1998)

Kredi Muhasebesi ve Açıklaması için Sağlıklı Uygulamalar (Temmuz 1999)

Kredi Riski Açıklamaları için En İyi Uygulamalar (Temmuz 1999)

Bankaların ve Menkul Kıymet Firmalarının Ticaret ve Türev Faaliyetlerinin Kamuya Açıklanması için Tavsiyeler (IOSCO ile birlikte) (Ekim 1999) Bu raporlar ("papers") üzerine daha fazla bilgi için bkz. Ek I

ÖZGEÇMİŞ

12 Ağustos 1981 yılında Denizli’ de doğdu. İlkokulu İzmir Cemil Midilli İlköğretim Okulunda, ortaokulu Nevzat Ayaz Anadolu Lisesinin orta okul kısmında okudu. Kocaeli Körfez Fen Lisesini bitirdi. 1999 yılında girdiği Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Bölümünden 2004 yılında mezun oldu. Aynı yıl Denizli Pamukkale Üniversitesi İşletme Anabilim Dalı Muhasebe-Finansman Bilim dalında tezli yüksek lisansa başladı, halen yüksek lisans eğitimini sürdürmektedir.

2005 yılında Koç Bank A.Ş. ticari bankacılık portföy yönetmen yardımcılığı görevine başladı.